

การกำหนดให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขู่ใจ
เจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิดอาญา

ศราวุธ พิ๋วอ้วน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2558

**The commission of acts of assault, obstruction, and extortion against the
judicial official provided as a criminal offence.**

Sarawut Pewoun

A Thesis Submitted in Partial of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of law, Dhurakij Pundit University

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การกำหนดให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิดอาญา
ชื่อผู้เขียน	ศราวุธ ผิวอ้วน
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา

ขณะที่การศึกษาบทบัญญัติต่างประเทศพบว่า กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในมาตรา 1503(a) ซึ่งบัญญัติห้ามการกระทำใดๆ ที่เป็นการกระทบกระเทือน การดำเนินกระบวนการยุติธรรม โดยคุ้มครองเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทุกประเภท กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย กำหนดมิให้มีการขัดขวาง กีดกันความยุติธรรม ซึ่งหมายรวมถึงการกระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ครอบคลุม “การใช้กำลังบังคับ ขู่เชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” ส่วนกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บทบัญญัติบางส่วนในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มีการบัญญัติความผิดฐานที่เกี่ยวกับการต่อต้านหรือขัดขวางเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ โดยมุ่งคุ้มครองเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย โดยตีความคุ้มครองเจ้าพนักงานในการยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาทุกประเภทด้วย และหากเป็นกรณีร้ายแรง ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้บทบัญญัติของกฎหมายไทยมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับกฎหมายของนานาอารยประเทศ จึงควรมีการบัญญัติกำหนดให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้เป็นความผิดอาญาเพื่อคุ้มครองการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา โดยบัญญัติให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงาน

ในการยุติธรรมเป็นความผิดในภาค 2 ลักษณะ 3 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม และหากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดยใช้อาวุธ หรือ โดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป หรือกระทำโดยอ้างอำนาจอัยย์หรือช่องโง่ใจ หรือมีอาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

Thesis Title	The commission of acts of assault, obstruction, and extortion against the judicial official provided as a criminal offence.
Author	Sarawut Pewoun
Thesis Advisor	Associate Professor Achariya Chutinun
Department	Law
Academic Year	2015

ABSTRACT

The objective of this thesis is to study problems and effects of lack of particular provision of law applying to the commission of acts of assault, obstruction, and extortion against the judicial official such as an official in the position of a judge, a public prosecutor, an inquiry official, or an official having the power to investigate criminal matters.

Having studied laws of other countries, it is found that, in the United States of America, there is a provision concerning obstruction of the judicial system. Section 1503(a) of The Code of Laws of the United States of America prohibits any act that affects the administration of justice and protects all officials engaging in the judicial system. It is also found that Australian law prohibits obstructing and preventing the course of justice, including committing some acts against the judicial official. Those acts cover “doing Harm to, threatening, extorting, and committing other unlawful acts against an officer, an official in the position of a judge, a public prosecutor, or an inquiry official to have such person wrongfully discharge, omit to discharge, or delay the performing of any duty in his or her office”. Other than that, it is found that German law, especially some provisions of the German Criminal Code, provides an offence of resisting or obstructing the enforcement officer. The provisions are aimed at protecting a public official charged with the enforcement of laws and are interpreted in the way that the judicial official and the officer enforcing all types of criminal law are protected. They, also, provide that, in serious case, the offender will be liable to increased penalty.

With all mentioned above, in order to render the provision of Thai law more appropriate and make it harmonized with that of other civilized countries, the commission of acts of assault, obstruction, and extortion against the judicial official should be provided as a criminal

offence. The exercise of power of an official in the position of a judge, a public prosecutor, an inquiry official, or an official having the power to investigate criminal matters will, then, be protected. To specify, the commission of acts deemed to be assault, obstruction, and extortion against the judicial official should be regarded as an Offence Relating to Public Justice and added to Title III of Book II of the Penal Code. In addition to that, it should be prescribed that, in the case that the acts are committed by using weapons or in joint action by three persons upwards or by referring to the power of a secret society or an unlawful assembly or by carrying gun or explosive, the offender should be imposed with heavier punishment.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่ให้ความเมตตารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยท่านได้สละเวลาอันมีค่ายิ่ง ช่วยชี้แนะให้ความรู้ คำแนะนำตั้งแต่ผู้เขียนเริ่มทำวิทยานิพนธ์ จวบจนสำเร็จสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่ให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้เขียนตลอดมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท และดร.กรรภิรมย์ โภมลากรชน ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งอาจารย์ทุกๆ ท่านได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งทำการตรวจพิจารณาให้ความรู้ คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณในความช่วยเหลือและกำลังใจจากเพื่อนๆ ทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจอันสำคัญในการเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่ง คือคุณพ่อ คุณแม่ ของผู้เขียนที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุนผู้เขียนมาโดยตลอด

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษา ผู้เขียนขอมอบความดีทั้งหมดให้แก่บิดา มารดา และครูบาอาจารย์ทุกคน ตลอดจนผู้แต่งตำราทุกท่านที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่หากมีความผิดพลาดและมีข้อบกพร่องอันเกิดจาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศราวุธ ผิวอ้วน

สารบัญ

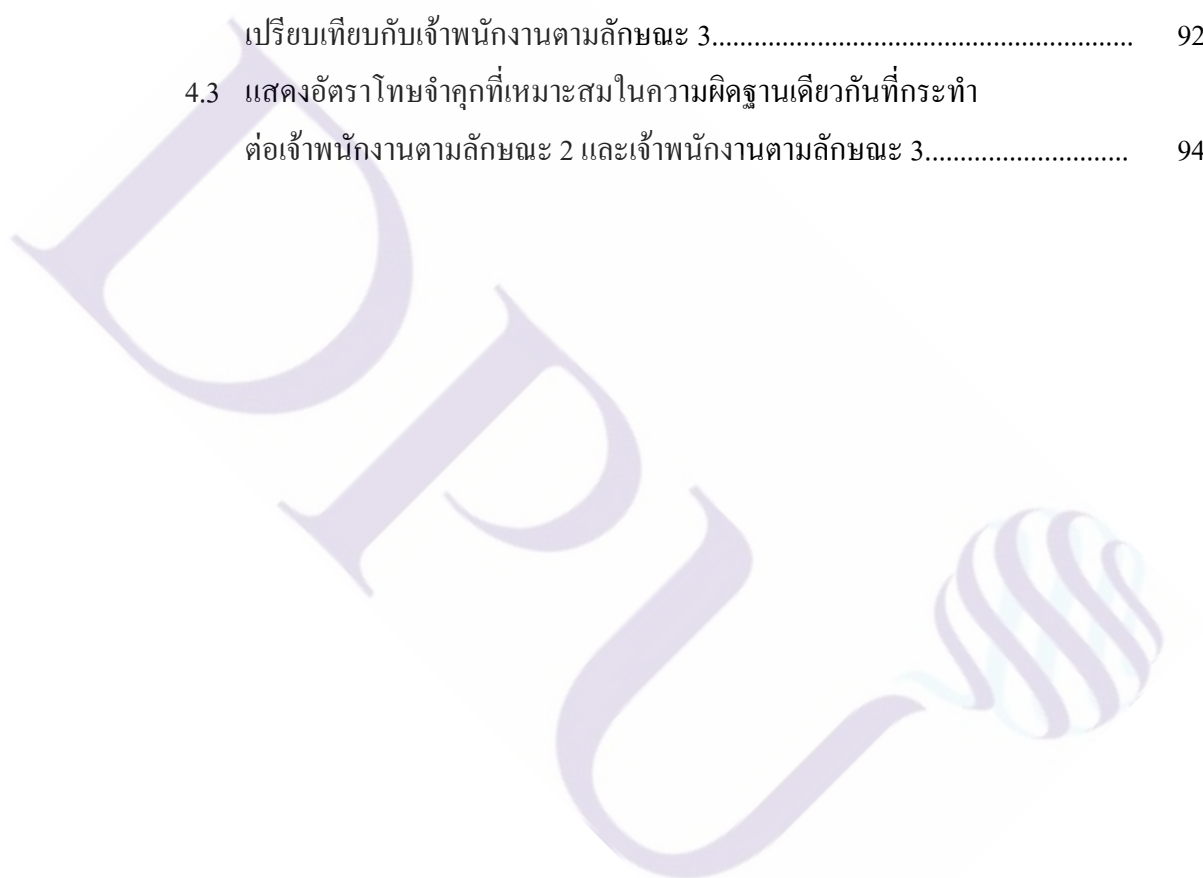
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบัญญัติให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและ ข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิด.....	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม.....	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบัญญัติให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและ ข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิด.....	18
2.3 แนวคิดในการกำหนดโทษในกฎหมายอาญาไทย.....	21
2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา.....	24
2.5 ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย.....	34
2.6 ลักษณะของความผิดการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมโดยองค์กรอาชญากรรม.....	36
2.7 ขอบเขตความรับผิดชอบมีลักษณะของการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและ ข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา.....	45
3. ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงาน ในการยุติธรรมตามกฎหมายต่างประเทศ.....	57
3.1 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	57

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.2 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมของประเทศออสเตรเลีย.....	62
3.3 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	64
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	68
4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตความรับผิดชอบของการกระทำ ที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวาง และข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ของประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	69
4.2 วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการบัญญัติการกระทำ ที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ให้เป็นความผิดเฉพาะ ในประมวลกฎหมายอาญา.....	74
4.3 วิเคราะห์ขอบเขตความรับผิดชอบของการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม.....	75
4.4 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดโทษเกี่ยวกับการกระทำ ที่เป็นการต่อสู้ขัดขวาง และข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม.....	86
5. สรุป และข้อเสนอแนะ.....	97
5.1 สรุป.....	97
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	103
บรรณานุกรม.....	105
ประวัติผู้เขียน.....	110

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 แสดงอัตราโทษที่เพิ่มขึ้นจากจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรม และเหตุการณ์เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำอันเป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงาน.....	90
4.2 แสดงลักษณะความผิดเดียวกัน ที่กระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 เปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานตามลักษณะ 3.....	92
4.3 แสดงอัตราโทษจำคุกที่เหมาะสมในความผิดฐานเดียวกันที่กระทำ ต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 และเจ้าพนักงานตามลักษณะ 3.....	94

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีข้อกำหนดความผิดฐานขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้เป็นการเฉพาะในประมวลกฎหมายอาญา อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยื่นสัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime-UNTOC) เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ส่งผลให้อนุสัญญาดังกล่าวเริ่มมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 เป็นต้นไป¹

ทั้งนี้เนื่องจากการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเป็นการกระทำความผิดที่มีศักยภาพสูง และศักยภาพที่มีอยู่นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีได้มาก ทั้งการให้สินบน การทำลายพยานหลักฐาน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องตอบโต้การกระทำเช่นนั้น โดยกำหนดให้การขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิด เพื่อให้การดำเนินคดีดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ อนุสัญญานี้จึงได้กำหนดให้ทุกประเทศที่เป็นภาคี จะต้องกำหนดความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมโดยเจตนาไว้เป็นความผิดอาญาโดยการออกกฎหมายและกำหนดมาตรการอื่นๆตามความจำเป็น

การกำหนดความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมดังกล่าวต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับข้อกำหนดในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ก) การใช้กำลังบังคับ ชูเชื้อ หรือการให้สัญญา การเสนอให้ หรือการให้ประโยชน์ที่มีขอบ เพื่อให้เบิกความเท็จหรือเพื่อเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเบิกความหรือการเสนอพยานหลักฐาน ในการพิจารณาคดีสำหรับความผิดที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ และ (ข) การใช้กำลังบังคับ ช่มชู้ ชูเชื้อ เพื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของ

¹ กระทรวงการต่างประเทศ. การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็กเสริมอนุสัญญาฯ. จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/14/40175.html>

เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ
กระทำความผิดตามอนุสัญญานี้²

ภายหลังจากที่มีการลงนามในอนุสัญญาฯ ฉบับนี้แล้ว ประเทศไทยได้มีการออก
กฎหมาย เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ กล่าวคือ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ
ป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556³ และกำหนด
ความผิดในลักษณะที่เป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมภายใต้ข้อกำหนดของอนุสัญญา
ไว้ในมาตรา 26 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบของอาชญากรรมภายในประเทศ อันได้แก่ แก๊งค์
เงินกู้้นอกระบบ แก๊งค์พนันฟุตบอล แก๊งค์ยาเสพติด กระบวนการลักลอบค้าไม้เถื่อน ฯลฯ กลุ่ม
บุคคลเหล่านี้ มีการจัดตั้งในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) แต่จำกัดอยู่เพียง
การก่ออาชญากรรมภายในประเทศ มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งการ
แบ่งงานกันทำ และมอบหมายงานกันเป็นทอดๆ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวนที่สูง
ถึงแม้ประมวลกฎหมายอาญาของไทยจะกำหนดมาตรา 209 ความผิดฐานอั้งยี่⁴ เพื่อเอาผิดกับบุคคล
เหล่านี้ไว้แล้ว แต่ในข้อเท็จจริงกลับไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก
พิสูจน์การกระทำความผิดฐานนี้เป็นไปได้ยาก ที่สำคัญ องค์กรอาชญากรรมเหล่านี้มีการใช้อิทธิพล
และความรุนแรงต่อฝ่ายตรงข้าม ใช้อำนาจทางการเมืองเข้ามาควบคุมเจ้าหน้าที่รัฐ และมีการตัด
ตอนความสัมพันธ์กันภายในองค์กรซึ่งทำให้ยากแก่การสาวไปถึงหัวหน้าองค์กรที่แท้จริงได้

นอกจากนี้ กลุ่มบุคคลในองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ยังกล้าที่จะกระทำทั้งการให้สินบน
การใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ช่มชู่ ช่มชื่นใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่ง
ตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา เพื่อจูงใจ
ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ อันมีผลเพื่อให้เจ้าพนักงาน

² จาก องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (น. 17), โดย กาญจน์ ชีรานนท์, วิทยาลัยการยุติธรรม, สถาบัน
พัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

³ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้าม
ชาติ พ.ศ. 2556. เล่ม 130 ตอนที่ 55 ก. ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2556.

⁴ มาตรา 209 “ผู้ใดเป็นสมาชิกคณะบุคคล เพื่อปกปิดวิธีดำเนินการและมีความมุ่งหมาย เพื่อการอัน
มิชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่น
สี่พันบาท

ถ้าผู้กระทำความผิด เป็นหัวหน้า ผู้จัดการ หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในคณะบุคคลนั้น ต้องระวางโทษ
จำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับไม่เกิน 20,000 บาท”

ในการยุติธรรมบิดเบือนกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ผลของความยุติธรรมผิดเพี้ยนไปจากความยุติธรรมที่แท้จริงอันเป็นประโยชน์แก่กลุ่มองค์กรดังกล่าว แต่การดำเนินคดีกับบุคคลที่กระทำการเหล่านี้กลับทำได้ยาก เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีศักยภาพทางสังคมสูง ดังนั้น จึงควรมีบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงานในการยุติธรรมเหล่านี้เป็นการเฉพาะเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมได้โดยปราศจากการแทรกแซงจากกลุ่มองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้

อนึ่ง เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา หรือจัดการให้เป็นไปตามกฎหมายอาญาแล้วพบว่า มีบัญญัติอยู่ใน ลักษณะ 3 หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามมาตรา 167 ถึงมาตรา 199 อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญามีการแยกบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานออกเป็น 2 ลักษณะคือ เจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง และเจ้าพนักงานตามลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม และหากบทบัญญัติใดมิได้มีการบัญญัติให้เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 ไว้เป็นการเฉพาะให้นำบทบัญญัติที่เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครองมาบังคับใช้ได้ เพราะถือว่า เจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ด้วย

เมื่อพิจารณาถึง การกระทำอันเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ที่มีลักษณะ “ใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม” มีบทบัญญัติใกล้เคียงอย่างยิ่ง ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 กรณีการต่อสู้อหรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย มาตรา 139 กรณีการข่มขืนใจ เจ้าพนักงานให้ปฏิบัติอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือชูเชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย และมาตรา 140 เป็นเหตุฉกรรจ์ของมาตรา 138 และมาตรา 139 แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวบัญญัติให้เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง การนำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมาบังคับใช้กับเจ้าพนักงานตามลักษณะ 3 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมด้วย ผู้ศึกษาเห็นว่า ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรมนั้นมีความสำคัญ สมควรได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ เนื่องจากสามารถให้คุณและโทษแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมอันมีผลต่อเสรีภาพของประชาชน

ขณะเดียวกัน มาตรา 198⁵ ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการคู่มั่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์⁶ ได้ให้ความเห็นว่า “เป็นการกระทำต่อศาล มิใช่ต่อตัวผู้พิพากษา การขัดขวางการพิจารณาพิพากษาคดีจึงมิใช่เป็นการกระทำอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมแต่ประการใดไม่” ดังนั้นจึงไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้กับ การกระทำอันเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ที่มีลักษณะ “การใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม” ได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น หากมีการกระทำการใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ย่อมไม่อาจนำบทบัญญัติทั่วไปกรณีการขัดขวางการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล มาปรับเข้ากับกรณีดังกล่าวได้นอกจากนี้ยังไม่สามารถนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อใช้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติโดยตรงมาใช้บังคับใช้กับองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศได้

จากเหตุผลที่กล่าวมานี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาที่บัญญัติขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันในสังคม สมควรมีการนำบทบัญญัติอันเป็นความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้เป็นความผิดในบทบัญญัติเฉพาะ มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ลักษณะ 3 เพื่อให้กฎหมายมีความทันสมัย สามารถนำมาบังคับใช้ได้กับการกระทำความผิดในลักษณะเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมภายในประเทศได้ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษามหาวิทยาลัยของกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาให้มีการบัญญัติ ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมของไทยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกฎหมายของนานาอารยประเทศต่อไป

⁵ มาตรา 198 บัญญัติว่า “ผู้ใดคู่มั่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

⁶ จาก กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (น. 431), โดย จิตติ ดิงศภัทย์, 2548, กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงแนวคิดในการคุ้มครองการดำเนินงานในระบบงานยุติธรรม ตลอดจนแนวคิดและคุณธรรมทางกฎหมายในการคุ้มครองใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการยุติธรรม

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการไม่มีทบทวนคดีของกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต่อสู้ ขัดขวาง และข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรม ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ตลอดจนพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ที่มีผลบังคับใช้ที่ไม่อาจนำมาบังคับใช้กับการกระทำอันเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศได้

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยให้เหมาะสม และสามารถคุ้มครองการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา ต่อองค์กรอาชญากรรมในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สมมติฐานการศึกษา

การกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา โดยการต่อสู้ ขัดขวาง ใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ มิได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาไว้เป็นการเฉพาะ ขณะที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งมีผลบังคับใช้เฉพาะการกระทำความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเท่านั้น ไม่รวมถึงองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศด้วย

ดังนั้นเพื่อให้การกระทำเป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมในลักษณะดังกล่าวสามารถบังคับใช้ได้และเป็นการคุ้มครองเจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อำนวยความยุติธรรมได้โดยปราศจากการแทรกแซงขององค์กรอาชญากรรม

จึงสมควรมีการบัญญัติให้การกระทำต่อผู้ ชัดขวาง ไซ้กำลังบังคับ ชูเชิญ ช่มชู้ ช่มชืนใจ หรือ การกระทำอันมิชอบประการอื่นต่อเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญาให้กระทำการ ไม่กระทำการอันมิชอบด้วย หน้าที่ ให้เป็นความผิดในภาค 2 ลักษณะ 3 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมไว้เป็นบทเฉพาะใน ประมวลกฎหมายอาญา

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ผู้ศึกษามุ่งเน้นทำการศึกษากี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อผู้ ชัดขวางและช่มชืนใจ เจ้าพนักงานตามที่ได้มีบัญญัติไว้ในลักษณะ 2 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการปกครองและความผิด กี่ยวกับการยุติธรรมในลักษณะ 3 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนพระราชบัญญัติ ป้องกัน และปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 รวมถึงทำการศึกษา กี่ยวกับแนวคิดที่ต้องมีการบัญญัติความผิดเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำที่เป็นการต่อผู้ ชัดขวาง และช่มชืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ศึกษาเปรียบเทียบการกระทำอันมีลักษณะเป็นการกระทำ ที่เป็นการต่อผู้ ชัดขวางและช่มชืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามบทบัญญัติของกฎหมายไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุง บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยให้เหมาะสมและสามารถคุ้มครองเป็นการทั่วไป กี่ยวกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกระทำที่เป็นการต่อผู้ ชัดขวางและช่มชืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมขององค์กรอาชญากรรมภายในประเทศ

1.5 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารต่างๆ ตำราทางกฎหมาย ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประมวลกฎหมาย อาญา และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ตลอดจนกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงโดยวิธีพรรณนา และวิเคราะห์ กี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาให้ครอบคลุมลักษณะ อันเป็นการชัดขวางกระบวนกายุติธรรมต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดในการคุ้มครองการดำเนินงานในระบบงานยุติธรรม ตลอดจนแนวคิดและคุณธรรมทางกฎหมายในการคุ้มครองใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการยุติธรรม

2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต่อสู้ ขัดขวาง และข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรม ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ตลอดจนพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ที่มีผลบังคับใช้ก็ไม่อาจนำมาบังคับใช้กับการกระทำอันเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศได้

3. ทำให้ทราบถึงขอบเขตความรับผิดชอบของความคิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยให้เหมาะสม และสามารถคุ้มครองการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมต่อองค์กรอาชญากรรมในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบัญญัติให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวาง และข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิด

ปัจจุบัน องค์การอาชญากรรมมักมีการกระทำที่เป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติให้การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม เป็นความผิดทางอาญาเป็นการเฉพาะ ดังนั้น ในบทนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะ รูปแบบขององค์การอาชญากรรม ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบัญญัติให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิด ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมาย โดยการกำหนดให้การกระทำการใดๆ ก็ตามที่เป็นการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิดทางอาญาอย่างชัดเจน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม

อาชญากรรมในยุคปัจจุบันซึ่งถือเป็นยุคโลกาภิวัตน์ มีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ได้พัฒนาขึ้นเป็น "องค์การอาชญากรรม" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อหรือทำความผิดร้ายแรงฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐาน หรือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม จะเห็นได้ว่า "องค์การอาชญากรรม" อาจเป็นองค์กรที่พบปะและดำเนินงานร่วมกันเพียงชั่วคราว เป็นกิจกรรมเฉพาะกิจ ไม่จำเป็นต้องตั้งกลุ่มเหนียวแน่นเป็น "อั้งยี่" หรือ "ซ่องโจร" อีกต่อไป¹

2.1.1 ความหมายขององค์การอาชญากรรม

ก่อนเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 คำนิยาม คำว่า "องค์การอาชญากรรม" นั้น แต่ละประเทศกำหนดคำนิยามที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดความสับสนในหมู่ของผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามองค์การอาชญากรรมร่วมกัน และทำให้เกิดปัญหาความไม่ลงรอยกันในการจัดว่าอาชญากรรมประเภทใดเป็นองค์การอาชญากรรม

¹ กองบังคับการปราบปราม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. แนวคิดและทฤษฎีสันับสนุนการสืบสวน. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. น. 110.

องค์การสหประชาชาติจึงได้จัดการประชุมภาคีสมาชิกเพื่อร่างอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะเป็นองค์ระหว่างปี พ.ศ. 2542-2543 และได้จัดให้ประเทศภาคีสมาชิกลงนามในอนุสัญญาดังกล่าวในเดือนธันวาคม 2543 อนุสัญญาได้ให้คำจำกัดความของ "องค์กรอาชญากรรม" ว่า

"องค์กรอาชญากรรม" หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคลสามคนหรือมากกว่าที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่งและที่มีการประสานการดำเนินงานระหว่างกัน โดยมีเป้าหมายในการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงหนึ่งอย่างหรือมากกว่าหรือในการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม² นอกจากนี้ขานี้แล้ว อนุสัญญาฯ ยังมีคำนิยามที่อธิบายคำนิยามนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีก ได้แก่

"อาชญากรรมร้ายแรง" หมายถึง กระทำที่เป็นความผิด ซึ่งสามารถลงโทษโดยการทำให้สูญเสียเสรีภาพขั้นสูงสุดเป็นเวลาอย่างน้อย 4 ปี หรือ โดยโทษที่รุนแรงกว่า

"กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้าง" หมายถึง กลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยความบังเอิญ เพื่อกระทำความผิดโดยบังเอิญ และไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างเป็นทางการ ไม่จำเป็นต้องมีความต่อเนื่องของการเป็นสมาชิกหรือมีโครงสร้างที่พัฒนาแล้ว³

ปัจจุบันนี้มีประเทศที่ลงนามในอนุสัญญาฯ แล้ว 147 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ซึ่งประเทศสมาชิกจะต้องใช้คำนิยามอันเดียวกัน โดยมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้บัญญัตินิยามให้สอดคล้องไว้ว่า

"องค์กรอาชญากรรม" หมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่รวมตัวกันช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงและเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม" โดยความผิดร้ายแรงหมายความว่า ความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงสุดตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น

² The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, article 2 (a)

"Organized Crime Group shall mean a structured group of three or more persons, existing for a period of time and acting in concert with the aim of committing one or more serious crimes or offences established in accordance with this Convention, in order to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit"

FROM United Nation. (p.5). UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS THERETO, 2004, New York: United Nation.

³ จาก ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ (น. 4), โดย พงษ์นคร นครสันติภาพ, 2554, กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

นิยาม “องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” หมายความว่า องค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำ ความผิดซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- 1) ความผิดที่กระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ
- 2) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่การเตรียม การวางแผน การสั่งการ การ สนับสนุนหรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง
- 3) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำ ความผิดมากกว่าหนึ่งรัฐ
- 4) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง

ในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “อาชญากรรมข้ามชาติ” ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ตามนัยหนังสือสั่งการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเลขที่ 0003.24/7505 ลงวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ความว่า “อาชญากรรมข้ามชาติ คือการกระทำที่มี ประเทศที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองประเทศ ถือ ว่าเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาและกำหนดโทษไว้ กระทำร่วมกันโดยกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปในรูปแบบขององค์กร มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหา อำนาจและผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมีการเตรียม การพยายาม และลงมือกระทำความผิด ต่อเนื่องกันจากประเทศหนึ่งไป ยังอีกประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศ”⁴

ส่วนภายในประเทศ ได้มีผู้ให้ความหมายขององค์กรอาชญากรรมไว้ในทำนองเดียวกัน เช่น ดร. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์⁵ ให้ความหมายขององค์กรอาชญากรรมว่า หมายถึง อาชญากรรมที่ อาชญากรได้รวมตัวเข้าด้วยกันตามสายการบังคับบัญชาในรูปแบบขององค์กร โดยการจจัดวางแผนและ ดำเนินงานเพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมายประเภทต่างๆ และบ่อยครั้งที่องค์กรอาชญากรจะอาศัย อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง เพื่อผูกขาดการดำเนินงานที่ผิดกฎหมายนั้นๆ

โสภา ชุมชน⁶ กล่าวว่า องค์กรอาชญากรรม หมายถึง องค์กรที่ประกอบด้วยสมาชิก จำนวนมาก ที่การเข้าร่วมเป็นสมาชิกมีการดำเนินการที่เป็นระบบและมีขั้นตอน มีการดำเนินการที่ ฝ่าฝืนต่อกฎหมายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สิน มีการ แบ่งการบังคับบัญชาออกเป็นลำดับชั้นประกอบด้วย หัวหน้า และสมาชิกที่เป็นเครือข่าย มี กฎระเบียบข้อบังคับที่ใช้บังคับและเป็นที่รู้จักกันในหมู่หรือกลุ่มของตนเอง การฝ่าฝืนกฎระเบียบ

⁴ จาก ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติและนโยบายความมั่นคง : มุมมองไทย ยุโรป และนานาชาติ (น. 60), โดย พรสวรรค์ วัฒนางกูร, 2544, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

⁵ จาก อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม ปัญหาอุปสรรคและแนวทางควบคุม (น. 111), โดย ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2531, กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

⁶ จาก ผู้มีอิทธิพล, โดย โสภา ชุมชน, 2548-2549, เพื่อนวิทยากร, 8,1. น. 20-24.

ข้อบังคับ จะถูกลงโทษรุนแรงเฉียบขาด เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่สมาชิกอื่นและเพื่อประสิทธิภาพในการบังคับบัญชาสั่งการและความจงรักภักดี

จากการศึกษาคำนิยามที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมสรุปได้ว่า คำนิยาม “องค์กรอาชญากรรม” ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เป็นคำนิยามที่สอดคล้องกับคำนิยามที่กำหนดโดยกฎหมายระหว่างประเทศ ทำให้ความสับสนในเรื่องความหมายหรือการจัดประเภทขององค์กรอาชญากรรมหมดไป และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันในการป้องกันและปราบปรามมากขึ้น

2.1.2 ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม

คุณลักษณะขององค์กรอาชญากรรม องค์กรอาชญากรรมจะมีการจัดรูปแบบการกระทำ ความผิดอย่างเป็นระบบ มีความเชื่อมโยงและแบ่งหน้าที่ในการทำงานกัน ปกปิดการดำเนินการเป็นความลับและมีการใช้อิทธิพลทั้งทางด้านการเงินและความรุนแรงเพื่อให้การกระทำผิดได้ผลรวมทั้งการหลบเลี่ยงการตรวจสอบจับกุมของเจ้าหน้าที่ ใช้อิทธิพลข่มขู่ หรือ ฆ่าพยาน ดิดสินบนเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการกระทำความผิดและให้หลุดพ้นความผิด

องค์กรอาชญากรรมที่มีมาแต่ดั้งเดิม เช่น อั้งยี่ มาเฟีย ยากูซ่า ไทรแอดส์ ส่วนองค์กรอาชญากรรมรุ่นใหม่ เช่น กลุ่มองค์กรอาชญากรรมโคลัมเบีย กลุ่มองค์กรอาชญากรรมรัสเซีย กลุ่มค้ายาเสพติดของขุนต่ำ กลุ่มวัวแดง และกลุ่มยาเสพติดอัฟกานิสถาน เป็นต้น⁷

นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล⁸ อธิบายลักษณะขององค์กรอาชญากรรมว่ามีดังนี้

- 1) คณะบุคคลที่รวมเป็นองค์กรอย่างมั่นคง แน่นแฟ้น จัดตั้งเป็นองค์กร โดยหวังผลประโยชน์ร่วมกัน
- 2) มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ สามารถประสานงานได้พร้อมเพรียงกัน และเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย
- 3) มีการจัดการ แบ่งงานกันรับผิดชอบ โดยมีประสิทธิภาพหวังผลจริงจัง
- 4) บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรม เป็นคนที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง จะเป็นคนที่สังคมทั่วไปยอมรับว่าเป็นคนที่มีสถานภาพทางสังคมสูง

⁷ จาก *ปรับปรุงต้นแบบการวิจัยเรื่อง องค์กรอาชญากรรม ผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคง และมาตรการป้องกันและปราบปรามที่มีประสิทธิภาพ* (รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์) (น. 2), โดย วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ, 2549, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

⁸ จาก *ความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษเด็ดขาดกับเจ้าหน้าที่ขบวนการยุติธรรมไทย: ตำรวจ อัยการ ศาล* (น. 236-239) (รายงานผลการวิจัย), โดย นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล, 2528, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

5) ทางองค์กรจะดึงข้าราชการ นักการเมือง เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรด้วย หรือ อาจจัดหาเงินทุนที่จะให้ผลประโยชน์ และการดูแลข้าราชการ นักการเมือง เพื่อแลกเปลี่ยนให้ องค์กรได้ทำงานได้สะดวก

6) องค์กรอาชญากรรมมักจะใช้ความรุนแรงในการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การ ช่มชู้ การทำร้ายร่างกาย และการฆ่าบุคคลผู้ขัดผลประโยชน์ รวมทั้งสมาชิกขององค์กรเอง ถ้าทำผิด กฎระเบียบก็ถูกจัดการทันที

7) เป็นอาชญากรรมที่ยึดเป็นอาชีพ และจะพยายามขยายธุรกิจกว้างขึ้นในเขตแดน และ มีการทำธุรกิจข้ามชาติด้วย

8) วิธีการดำเนินการจะใช้บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะร่วมทำงานด้วย

9) องค์กรจะมีการจัดสรรเงินพิเศษ ดูแลพรรคพวกบริวารรวมทั้งครอบครัว ไม่ให้ เดือดร้อน หากสมาชิกถูกจับดำเนินคดีแล้วต้องโทษจำคุก ภรรยาและครอบครัวจะไม่ถูกทอดทิ้ง

10) การจัดสรรเงินเป็นค่าใช้จ่าย เป็นค่าจัดหาเครื่องมือ ค่าจ้างสมุนมือปืนรับจ้าง และค่า ลินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรม ตำรวจ อัยการ และศาล นักการเมือง ทหาร และทนายความ เงินที่ใช้ในการวิ่งเต้นมีจำนวนมาก

11) มีการวางแผน กำหนดนโยบาย และมีการนำมาตรการต่างๆ มาใช้เพื่อป้องกัน อุปสรรคความชะงักงันในการประกอบกิจการ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อธิบายความแตกต่างระหว่าง “องค์กรอาชญากรรม” (Organized Crime) กับ อาชญากรรมธรรมดาโดยทั่วไป ว่าองค์กรอาชญากรรมเป็นการรวมตัวกัน ของอาชญากรอาชีพและอาชญากรรมหลายๆ ประเภท มีโครงสร้างการปฏิบัติงานที่สลับซับซ้อน โดยมีการติดต่อประสานงานกัน มีหัวหน้าใหญ่คอยขบงการมีเครือข่ายการทำงาน จากระดับสูงไปยัง ระดับล่าง มีการควบคุมและมีกฎระเบียบในการบังคับบัญชาสมาชิก โดยกิจกรรมที่สำคัญของ องค์กรอาชญากรรมก็คือ การสนองความต้องการสินค้า และบริการที่ผิดกฎหมาย เช่น การพนัน การค้าประเวณี การค้ายาเสพติด และรูปแบบอื่นของการบริการแก่ลูกค้า ซึ่งก็คือประชาชนจำนวน มาก องค์กรอาชญากรรมแผ่ขยายตัวเข้าไปเกี่ยวข้องกับควบคุมในธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมาย และผิด กฎหมาย เช่น การผูกขาด การเลี้ยงภาษี การช่มชู้ การก่อการร้าย

ขณะที่ วันชัย รุจนวงศ์¹⁰ อธิบายความแตกต่างระหว่างองค์กรอาชญากรรม และ อาชญากรรมปกติเอาไว้ เป็น 2 แง่คือ แง่ตัวผู้กระทำความผิด องค์กรอาชญากรรมจะมีผู้กระทำ

⁹ กองบังคับการปราบปราม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (น. 111). เล่มเดิม.

¹⁰ ปรับปรุงต้นแบบการวิจัยเรื่อง องค์กรอาชญากรรม ผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคง และมาตรการ ป้องกันและปราบปรามที่มีประสิทธิภาพ (น. 2). เล่มเดิม.

ความผิดมีหลายคน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ปกปิดการติดต่อสื่อสาร มีระบบการควบคุมอย่างเคร่งครัด ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะเป็นลูกน้องระดับล่าง (Street Level) แต่ผู้บังคับการใหญ่จะอยู่เบื้องหลัง ผู้ลงมือทำผิดกับผู้เป็นหัวหน้าหรือผู้ที่ได้รับผลประโยชน์แท้จริงจากการกระทำความผิดเป็นคนละคนกัน ส่วนอาชญากรรมปกติ ผู้กระทำความผิดมีคนเดียวหรือหลายคนแต่ร่วมกันกระทำความผิดครั้งเดียว ไม่มีการจัดตั้ง ไม่มีการควบคุมหรือตรวจสอบกันอย่างเข้มงวด มักจะไม่สลับซับซ้อน และแง่ของพฤติกรรมในการกระทำความผิด องค์กรอาชญากรรมมีพฤติกรรมการกระทำความผิดเป็นกระบวนการซับซ้อนมีการจัดลำดับขั้นของบุคคลที่ร่วมกระทำความผิดไว้เป็นขั้นๆ รู้จักคุ้นเคยกันเฉพาะบุคคลที่ตนเองติดต่อการสื่อสารจะใช้ระบบการสื่อสารในทางลับหรือใช้รหัสรักษาความลับอย่างเคร่งครัดหากผิดพลาดจะได้รับการลงโทษจากองค์กรอย่างรุนแรงมีระบบควบคุมและจัดการกับบุคคลที่เป็นภัยต่อองค์กรอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการซัดทอด ขณะที่อาชญากรรมปกติไม่มีความสลับซับซ้อนอาจมีการแบ่งงานกันทำแต่ไม่ซับซ้อน ไม่มีการจัดโครงสร้าง และการพรางการกระทำความผิดมักไม่แนบเนียน

2.1.3 รูปแบบขององค์กรอาชญากรรม

ก้องเกียรติ อภัยวงศ์¹¹ ได้จำแนกรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม ไว้ดังต่อไปนี้

1) ธุรกิจผิดศีลธรรมและผิดกฎหมาย การจัดตั้งบ่อนการพนันทั้งบ่อนประจำ และบ่อนวิ่ง เจ้ามือสลากรินรวบ การค้าแร่เถื่อน การค้าไม้เถื่อน การดัมเหล้าขายเหล้าเถื่อน ล้วนเป็นการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความร่วมมือจึงจะทำได้

2) การขายของหนีภาษีในตลาดมืด บางบริเวณจะมีการขายของหนีภาษีในประเภทและชนิดต่างๆ คนร้ายของค์การนี้จะร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ศุลกากร และเจ้าหน้าที่ตำรวจ

3) โสเภณี องค์กรจะเป็นผู้จัดหาโสเภณี และบริการจัดตั้งสำนักโสเภณี ส่วนหญิงโสเภณีนั่นก็จะให้คนไปล่อลวงพาไปขายในห้องค์กร หรือมาจากผู้ถูกหลอกลวงให้เป็นทาสของยาเสพติดให้โทษ รายได้ทั้งหมดที่หาได้เมื่อหักค่าใช้จ่ายและอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค สำหรับหญิงโสเภณีประจำตามช่องก็จะมิพนักงานเก็บเงินจากองค์กรมาเก็บไปทุกวัน ตามปกติองค์กรจะมีสำนักโสเภณีไว้หลายๆ แห่ง หลายๆเมือง เมื่อธุรกิจบริการทางเพศเริ่มฝืดเคือง องค์กรก็จะมีคำสั่งย้ายสับเปลี่ยนตัวตลอดเวลา ทำให้ลูกค้าเห็นว่าเป็นสินค้าใหม่ๆ อยู่เสมอ

¹¹ จาก องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ : ผลกระทบที่เกิดจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย. งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 6 (น. 2), โดย ก้องเกียรติ อภัยวงศ์, 2546, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

4) การเรียกค่าคุ้มครอง องค์การจะคิดวางแผนร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือองค์การ
ทำเองโดยไปเรียกค่าคุ้มครองดูแลให้อยู่อย่างสงบจากร้านค้า การทำธุรกิจประเภทต่างๆ โดยเรียก
เก็บเป็นรายเดือน ร้านที่ไม่จ่ายค่าคุ้มครองก็จะได้รับอันตราย มีคนก่อวินาศกรรม ทำร้ายข่มขู่ บงการรายถ้า
หัวแข็งไม่ยอมจ่ายก็อาจได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต องค์การอาชญากรรมรูปแบบนี้จะกระทำกันใน
เมืองใหญ่ๆ ที่มีธุรกิจการค้าพาณิชย์รุ่งเรือง มีเงินแพร่สะพัด

5) การค้ายาเสพติด องค์การจะเป็นผู้ออกทุนทรัพย์ซื้อยาเสพติดมาจากต่างประเทศ
หรือจากเอเยนต์ภายในประเทศครั้งละมากๆ แล้วแจกจ่ายให้แก่ผู้ขายนำไปขาย หรือไปหลอกลวง
ให้คนที่ยังไม่คิดให้ตกเป็นทาสยาเสพติด และจะขยายตลาดให้กว้างขวาง

ทั้งนี้ โดยรูปแบบเป็นการละเมิดกฎหมายทางอาญา และมีการเข้าร่วมในธุรกิจที่มีการ
จัดตั้งเป็นองค์กร เพื่อให้ได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

2.1.4 ผลกระทบของประเทศไทยจากองค์กรอาชญากรรม

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเพื่อจัดการกับปัญหาอาชญากรรมภายใน ประเทศ
อย่างชัดเจนและจริงจัง กฎหมายที่มีอยู่เดิมล้วนถูกบัญญัติขึ้นเพื่อจัดการกับอาชญากรที่เป็นปัจเจก
บุคคล ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาโดยเฉพาะ จะมียกเว้นก็เฉพาะกฎหมายบางมาตรา เช่น กฎหมายอาญา
บทที่ว่าด้วยอั้งยี่ องค์การอาชญากรรมจึงสามารถใช้ช่องว่างของกฎหมาย การคอร์รัปชัน การใช้
อิทธิพลและการข่มขู่ผู้เสียหายและพยานเพื่อหลบเลี่ยงกฎหมายได้ และไม่เกรงกลัวการบังคับใช้
กฎหมายของรัฐ

รูปแบบการเจริญเติบโตขององค์กรอาชญากรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่เริ่มต้น
มาจากการกระทำความผิดเล็กน้อยแล้วขยายตัวไปกระทำความผิดอย่างอื่นที่ได้ผลกำไรมากกว่า
สร้างบารมีสะสมสมรรถพรคพวก ใช้การติดสินบนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนที่ขาดจรรยาบรรณ
อาศัยโอกาสและอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ร่วมขบวนการหรือกระทำการเอื้อประโยชน์ตอบแทน
พยายามซื้อสื่อมวลชนเพื่อปกป้องธุรกิจที่ผิดกฎหมายของตนเองและโจมตีผู้อื่น ตลอดจนพยายาม
เข้ามีส่วนร่วมในการเมืองทุกระดับ

องค์กรอาชญากรรมในประเทศไทยนั้นมีรูปแบบลักษณะที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า
“เจ้าพ่อหรือผู้มีอิทธิพล” รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร¹² ได้ตระหนักถึง
ปัญหาดังกล่าวจึงมีนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพล โดยได้ระบุความหมายของผู้มีอิทธิพลและ
พหุติการณ์ไว้ในคำสั่งที่ 139/2546 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2546 ความว่า

¹² คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 139/2546 เรื่อง การปราบปรามผู้มีอิทธิพล.ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2546.

“ผู้มีอิทธิพล หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำรงตนด้วยการกระทำการด้วยตนเอง หรือ ใช้อ้างวาน สนับสนุนการกระทำการใดๆที่ผิดกฎหมายหรืออยู่เหนือกฎหมาย ซึ่งโดยปกติ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นความผิดอาญาอยู่แล้ว แต่ผลของการกระทำนั้นเป็นการกีดกันองส่งผล กระทบในวงกว้างต่อสังคม ก่อให้เกิดความรำคาญ ความเสียหาย ความหวาดกลัว หรือ การสร้าง เครือข่าย ขยายผล ซึ่งบ่อนทำลายเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือ ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ผู้ซึ่งมีอิทธิพล อาจดำเนินการเป็นเครือข่าย ประกอบด้วยผู้มีอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลังกองกำลังหรือเครื่องมือ (มือปืนรับจ้าง บริวาร) แนวร่วมหรือผู้สนับสนุน (ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองระดับต่างๆ)

พฤติกรรมที่เข้าข่ายผู้มีอิทธิพลที่สำคัญ ได้แก่

1. ผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
2. ผู้มีอิทธิพลในการฮั้วประมูลและจัดขบวนการเสนอ/แข่งขันราคาในการประมูลงานของทางราชการ
3. ผู้มีอิทธิพลที่เรียกรับผลประโยชน์จากกิจกรรมยานยนต์และรถรับจ้างผิดกฎหมาย
4. ผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากโรงงาน ร้านค้า สถานบริการ และ สถานประกอบการต่างๆ
5. ผู้มีอิทธิพลที่ลักลอบขนสินค้าหนีภาษี น้ำมันเถื่อน น้ำมันปาล์มเถื่อน บุหรี่/สุราเถื่อน และรับไถ่เกลี้ยการนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย
6. ผู้มีอิทธิพลที่ลักลอบจัดให้มีบ่อนการพนัน โต๊ะพนันบอล หวยใต้ดิน จับยี่กี ตู้ม้า ตู้จักรไฟฟ้า ผิดกฎหมาย
7. ผู้มีอิทธิพลค้าหญิงและเด็ก บังคับค้าประเวณี โสเภณีเด็ก
8. ผู้มีอิทธิพลลักลอบนำคนเข้า-ออกและอยู่ในราชอาณาจักรโดยผิดกฎหมาย
9. ผู้มีอิทธิพลฉ้อโกงหลอกลวงประชาชนไปทำงานต่างประเทศ
10. ผู้มีอิทธิพลหลอกลวงต้มตุ๋นนักท่องเที่ยว
11. ผู้มีอิทธิพลมือปืนรับจ้าง
12. ผู้มีอิทธิพลรับจ้างทวงหนี้ด้วยการข่มขู่หรือใช้กำลัง
13. ผู้มีอิทธิพลลักลอบค้าอาวุธ
14. ผู้มีอิทธิพลที่บุกรุกที่ดินสาธารณะ และ หรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

15. ผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากการรับใกล้เกลี่ยหรือคุ้มครองการกระทำผิดบนเส้นทางหลวงและหรือทางสาธารณะ¹³

ดังนั้นการที่รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ประกาศนโยบายและดำเนินการปราบปรามผู้มีอิทธิพล จึงมีผลเป็นการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม เพียงแต่เป้าหมายในการปราบปรามยังจำกัดอยู่เพียงในฐานะความผิดสิบห้าประเภท โดยไม่ครอบคลุมความผิดอื่นที่เข้าข่ายขององค์กรอาชญากรรมตามความหมายของอนุสัญญาฯ ที่อยู่นอกเหนือจากสิบห้าประเภทที่ประกาศไว้ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าผู้มีอิทธิพลในความหมายของคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 139/2546 ก็คือองค์กรอาชญากรรมที่ปฏิบัติการในประเทศไทยนั่นเอง

อาจารย์ วันชัย รุจนวงศ์ ได้แบ่งผลกระทบจากการกระทำของอาชญากรรมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านความมั่นคงและรายได้ของรัฐดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้¹⁴

1. ผลกระทบด้านสังคม

องค์กรอาชญากรรมซึ่งเข้าข่ายค่านิยมของอนุสัญญาฯ ในประเทศไทยมีมากมายหลากหลายกลุ่ม ทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมายหลากหลายประเภท เช่น การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การค้าประเวณี การเก็บค่าคุ้มครอง การค้าของผิดกฎหมาย ฯลฯ องค์กรเหล่านี้มีการจัดระเบียบภายในองค์กรทั้งอย่างเป็นระบบ มีเครือข่ายอิทธิพลกว้างขวาง มีการประสานงานในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ถึงระดับประเทศโดยเฉพาะทางการเมือง และมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ เครือข่ายดังกล่าวมีตั้งแต่ผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น นักการเมือง ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ครู พ่อค้า และบุคคลที่มีสถานะทางสังคม ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อม โดยรู้ว่าเป็นกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรม หรือเป็นผู้ได้รับประโยชน์และเอื้อประโยชน์ต่อองค์กรอาชญากรรมในลักษณะเครือข่ายต่างตอบแทน เป็นต้น

2. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้อิทธิพลที่ไม่ชอบเอื้อต่อการทำธุรกิจของตนเองและพวกพ้อง ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมายหรือที่ถูกกฎหมายก็ตามนั้นมีผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งด้านบวกและด้านลบผลกระทบทางด้านบวกที่มองเห็นได้เช่นทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินจำนวนมากในระบบเศรษฐกิจ แต่ผลกระทบทางด้านลบนั้นส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจอย่างร้ายแรงมากกว่าหลายเท่า

¹³ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 139/2546 เรื่อง การปราบปรามผู้มีอิทธิพล.ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2546.

¹⁴ ปรับปรุงต้นแบบการวิจัยเรื่อง องค์กรอาชญากรรม ผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคง และมาตรการป้องกันและปราบปรามที่มีประสิทธิภาพ (น. 4-8). เล่มเดิม.

3. ผลกระทบทางด้านการเมือง

ลักษณะของการเมืองไทย ซึ่งมีลักษณะค่อนข้างไปทาง “ธุรกิจการเมือง” (Money Politics) โดยมีการใช้เงินซื้อเสียงผ่านเครือข่ายตัวแทนและหัวหน้าคณะที่มีอิทธิพลในพื้นที่เพื่อนำเงินไปจ่ายให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เลือกตั้งตัวเองและพรรคพวก ได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

4. ผลกระทบด้านความมั่นคงของชาติ

ความมั่นคงของชาตินั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ความมั่นคงและมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงในความเป็นอยู่ที่ดีและ ความสงบสุขในทางสังคม ความมั่นคงทางการเมืองซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่ไม่ทุจริตและทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

สำหรับกฎหมายไทยที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน บัญญัติขึ้นบนพื้นฐานที่จะใช้ปราบปรามการกระทำความผิดที่กระทำโดยปัจเจกบุคคล ไม่ได้บัญญัติขึ้นให้เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ทั้งประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นๆ แม้บางมาตราในกฎหมายมีการบัญญัติไว้เพื่อปราบปรามการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะ แต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะไม่ได้จัดทำอย่างเป็นระบบที่สมบูรณ์เพื่อปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และเป็นกฎหมายเดียวไม่มีมาตรการอื่นสนับสนุนทั้งในด้านการหาพยานหลักฐาน การสืบสวนสอบสวน การให้ความมั่นใจในความปลอดภัยแก่พยาน นอกจากนี้ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดา กฎหมายให้สิทธิต่างๆ มากเพื่อเป็นการรับประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งนี้มาจากแนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับราษฎร ซึ่งรัฐมีอำนาจ มีกำลังคนและมีมาตรการทางด้านกฎหมายเป็นเครื่องมือ แต่ราษฎรอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่า ต้องอยู่ภายใต้กรอบของการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแทบทุกฉบับได้มีบทบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิของประชาชนจากการใช้อำนาจของรัฐ ทุกองค์กรจึงต้องใช้อำนาจอยู่ในขอบเขตโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ

ขณะที่การกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมมีความแตกต่างจากอาชญากรรมปกติ เนื่องจากอาชญากรรมที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมที่มีการจัดโครงสร้างขององค์กรภายในอย่างเป็นระบบเป็นการรวมกันของอาชญากรรมหลายรูปแบบ ซึ่งมีโครงสร้างการดำเนินงานที่สลับซับซ้อนโดยมีการติดต่อประสานงาน และกิจกรรมที่สำคัญขององค์กรอาชญากรรมคือการสนองความต้องการของสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย เช่นการพนัน การค้าประเวณี การค้ายาเสพติด ฯลฯ โดยมีลูกค้าสำคัญคือประชาชนทั่วไป องค์กรอาชญากรรมมักขยายตัวเข้าไปเกี่ยวข้องและควบคุมธุรกิจที่ถูกกฎหมาย เข้าไปแทรกแซงในการดำเนินธุรกิจเหล่านั้นด้วยการผูกขาด การเลี้ย

ภาษี การข่มขู่ การก่อการร้าย การปั่นหุ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้จำนวนมหาศาล หากการดำเนินการดังกล่าวถูกขัดขวางโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรอาชญากรรมจะมีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อหลบเลี่ยงกฎหมาย หรือจ้างวานฆ่าบุคคลที่องค์กรอาชญากรรมไม่พึงประสงค์ รวมไปถึงการนำเงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายมาลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมายเพื่อฟอกเงินเหล่านั้นให้เป็นเงินที่ถูกกฎหมายเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมต่อไป¹⁵

ด้วยสภาพดังที่กล่าวมาขององค์กรอาชญากรรมเห็นว่า มีความต่างจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยปกติอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้ที่เป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมมีอำนาจทั้งทางการเงิน อิทธิพล ความรุนแรง องค์กรอาชญากรรมมีเครือข่ายอิทธิพลกว้างขวาง สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมอาจเป็นบุคคลที่ยากแก่การเอาผิด เช่น เป็นข้าราชการ หรือนักการเมือง ที่ล้วนมีอิทธิพลในการกดดันกระบวนการพิจารณาของศาล ดังนั้นจึงมีความสามารถต่อสู้กับรัฐในลักษณะที่ทัดเทียมกัน รวมไปถึงการคุกคามในลักษณะใดลักษณะหนึ่งต่อเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความกลัวที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมต่อสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมด้วย จากเหตุผลที่กล่าวมานี้ จึงเกิดแนวคิดในการกำหนดให้การกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมให้เป็นความผิด เพื่อให้ศาลหรือบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดีสามารถทำหน้าที่โดยปราศจากการแทรกแซงขององค์กรอาชญากรรมเหล่านี้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบัญญัติให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิด

การกำหนดให้การกระทำอันเป็นการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิดมีแนวคิดที่อยู่เบื้องหลัง 2 ประการ ได้แก่

2.2.1 แนวคิดการคุ้มครองการดำเนินงานในระบบงานยุติธรรม

การขัดขวางความยุติธรรม หรือการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of justice) Black's Law Dictionary อธิบายว่า หมายความว่า ความพยายามใดๆ เพื่อขัดขวางงานเกี่ยวกับการให้ความยุติธรรมที่ถูกต้องชอบธรรม ซึ่งอาจเป็นการกระทำโดยการต่อต้านหรือขัดขวางบุคคลผู้แสวงหาความยุติธรรมในศาลนั้น หรือผู้ซึ่งมีอำนาจหรือหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม¹⁶

¹⁵ ปรับปรุงต้นแบบการวิจัยเรื่อง องค์กรอาชญากรรม ผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคง และมาตรการป้องกันและปราบปรามที่มีประสิทธิภาพ (น. 4-8). เล่มเดิม.

¹⁶ From 'Obstruction of Justice.' *American Criminal Law*, by Jeffrey R.Kallstrom and Suzanne E. Roe, 200, Review 38: at 1082.

ในประเทศที่มีมาตรการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำการกระทำในลักษณะที่เป็น Obstruction of Justice มากำหนดเป็น มาตรการที่มีโทษทางอาญาในลักษณะการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิภาพของ พยานบุคคล เช่น การกำหนดความผิดแก่ผู้ที่ทำร้ายหรือทำให้บุคคลผู้มาเป็นพยานเสียชีวิต อันเนื่องมาจากสาเหตุการมาเป็นพยานให้รัฐ (Retaliation)¹⁷ หรือกรณี Witness tampering โดยการ กระทำใดๆ ที่มีขอบต่อพยาน โดยวิธีการข่มขู่ (threat) การคุกคาม (Intimidation) การก่อกวน (harassment) หรือการบัญชีความรับผิดชอบต่อการกระทำที่เป็นการยุ่งเหยิงพยาน¹⁸ ในกรณีที่ผู้กระทำ เจตนาทำร้ายร่างกาย ขู่เข็ญ ชักจูง หรือทำการหลอกลวงด้วยประการใดต่อผู้อื่น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อโน้มน้าวให้เกิดความล่าช้าหรือขัดขวางการให้การเป็นพยาน ในการสืบสวน สอบสวน ใต้สวน มูลฟ้อง หรือการพิจารณาคดี เป็นต้น การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่กระทำต่อพยานใน ลักษณะดังกล่าว กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถือเป็น พยานบุคคล ผู้ซึ่งได้ให้การเกี่ยวกับคดีในบทบาทของพยานบุคคลด้วย ซึ่งบทกำหนดความผิดฐาน ขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่คุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปรากฏอยู่ใน U.S. Code Title 18 Part 1 Chapter 73 เช่น มาตรา 1501, 1503, 1505, 1509 เป็นต้น¹⁹

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ที่ปรากฏตาม Black's Law Dictionary ประกอบกับความประสงค์ที่มุ่งหมายในการลงโทษตามหลักของกฎหมาย อาญา (Criminal Law) และเนื้อหาของมาตรการทางกฎหมายของประเทศที่ได้ยกตัวอย่างไปข้างต้นจะ เห็นว่าการกำหนดให้การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิดอาญาเป็นความประสงค์ในการ ลงโทษในลักษณะเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ (Special Prevention) เพื่อมุ่งเน้นการคุ้มครองการ ดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมเป็นหลักการสำคัญ เนื่องจากการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม โดยผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรรมย่อมเป็นผลกระทบต่อการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม โดยภาพรวม ไม่ว่าจะกระทำต่อกระบวนการดำเนินคดีในขั้นตอนต่างๆ เช่น การกระทำใดๆ ที่ทำ ให้เกิดผลกระทบต่อพยานหลักฐานในคดี หรือกระทำต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายผู้เกี่ยวข้อง

¹⁷ Thomson Reuters, U.S.C. Part 1 Chapter 73 § 1514. From : <http://codes.lp.findlaw.com/uscode/18/I/73/1514>.

¹⁸ U.S. Government Publishing Office.U.S.C. Part 1 Chapter 73 § 1512.From: <http://www.gpo.gov/fdsys/granule/USCODE-2011-title18/USCODE-2011-title18-partI-chap73-sec1512>

¹⁹ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้าน อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23). (รายงานผลการวิจัย) (น. 4-5), โดย สุทธิพล ทวีชัยการ, (2548). สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

นั้น ท้ายที่สุดอาจส่งผลให้การพิสูจน์ความผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเป็นไปได้โดยยาก และทำให้ความประสงค์ในการลงโทษตามหลักกฎหมายอาญาในแง่ของการปราบปรามอาชญากรรม (Deterrence) ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร²⁰

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองการใช้อำนาจรัฐในการยุติธรรม

ความผิดต่อเจ้าพนักงานตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญากฎ 2 ลักษณะ 2 คุณธรรมทางกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองคือ ความเด็ดขาดแห่งอำนาจรัฐ เพราะเจ้าพนักงานเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ เจ้าพนักงานก็ชอบที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยไม่ติดขัด²¹

โดยที่กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีไว้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น จะต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้ เพื่อดำเนินการในนามของรัฐที่มีหน้าที่อันเป็นภารกิจในการบริการสาธารณะ เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ ฯลฯ เป็นฝ่ายปกครองที่มีหน้าที่ริเริ่มดำเนินการเพื่อให้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ มีผลบังคับใช้อย่างแท้จริง²² ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ในสมัยก่อนเคยมีหลักที่เรียกว่า “หลักการคุ้มกันข้าราชการ” หรือหลักการคุ้มกันเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นหลักที่ได้กำหนดขึ้นในมาตรา 75 ของรัฐธรรมนูญ ฉบับปีที่ 8 แห่งสมัชการปฏิวัติฝรั่งเศส²³ ในประมวลกฎหมายอาญาของนานาอารยประเทศ มักจะมีการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หรือความผิดต่อเจ้าพนักงาน ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่เป็นเจ้าพนักงานนั้น มีฐานะนอกเหนือไปจากบุคคลธรรมดาบางประการ เพราะผลของการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ จึงต้องมีผลในทางคุ้มครองตัวเจ้าพนักงานนั้น เฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องอยู่ในหน้าที่การงานของเจ้าพนักงานผู้นั้น บทกฎหมายที่คุ้มครองเจ้าพนักงานจึงมีความหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่การงาน โดยไม่มีความเกี่ยวพันไปถึงเรื่องส่วนตัวของบุคคลนั้นเป็นการเฉพาะเจาะจง²⁴ การกำหนดให้ความผิดอาญาในกรณีที่มีการขัดขวางการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่กฎหมายให้อำนาจไว้ คือ เรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของหลักการใน

²⁰ จาก *กฎหมายอาญากฎ 1* (น. 11), โดย จิตติ ดิงศภัทย์, 2536, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.

²¹ จาก *กฎหมายอาญากฎความผิด* (น. 584), โดย คณิต ฅ นคร, 2548, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

²² จาก *กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ*. (น. 98-99), โดย ขวัญชัย สันตสว่าง, 2539, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

²³ แหล่งเดิม (น.140).

²⁴ จาก *กฎหมายอาญากฎ 2. ตอน 1* (น. 1159), โดย จิตติ ดิงศภัทย์, 2536, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.

การคุ้มครองเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ โดยนัยนี้เอง การกำหนดให้บุคคลที่การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมมีความผิดอาญานั้น เป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นว่ากฎหมายในนานอารยประเทศ รวมไปถึงอนุสัญญาฯ ข้อ 23 กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ต่อเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ ก็เพื่อคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่อยู่ทุกชั้นตอนแทนรัฐ เมื่อกระทำต่อตัวเจ้าหน้าที่ย่อมถือว่ากระทำต่อกระบวนการด้วย และที่สำคัญก็เพื่อคุ้มครองตัวเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นบุคคลมีชีวิต จิตใจ มีสิทธิเสรีภาพ ไม่ใช่นามธรรมอย่างรัฐหรือกระบวนการ

2.3 แนวคิดในการกำหนดโทษในกฎหมายอาญาไทย

แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดโทษในกฎหมายไทย เน้นหนักไปในทางกำหนดโทษผู้กระทำความผิดให้ได้สัดส่วนกับการกระทำ โดยมีแนวคิดสำคัญ 3 ประการคือ

1) แนวคิดที่คำนึงถึงผลของการกระทำ

ถ้าผลของการกระทำเกิดขึ้นร้ายแรงมาก การลงโทษก็หนักขึ้นตามส่วนของผลที่กระทำในทางตรงกันข้าม ถ้าผลของการกระทำเกิดขึ้นเป็นผลเล็กน้อย การลงโทษก็ลดน้อยลงตามสัดส่วน²⁵ เช่น ความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำตามหน้าที่ ตามมาตรา 289(2) ย่อมถูกลงโทษประหารชีวิต แต่ถ้าเนื่องจากใช้กำลังประทุษร้ายเจ้าพนักงาน ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี เท่านั้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 138

2) แนวคิดที่คำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำ

ถ้าผู้กระทำผิดคนใดมีจิตใจชั่วมาก กฎหมายก็จะกำหนดโทษหนักเบาตามส่วนของความชั่วในจิตใจ คือ ดูถึงเจตนาร้ายของผู้กระทำความผิดว่ามีมากน้อยเพียงใด ดังนั้น แม้ว่าการกระทำผิดอย่างเดียวกัน อาจได้รับโทษหนักเบาแตกต่างกันตามแต่ผู้กระทำมีเจตนาที่ก่อให้เกิดผลร้ายเพียงใดหรือไม่²⁶ เช่น ความผิดฐานใช้กำลังประทุษร้ายเหมือนกัน แต่เจตนาต่างกัน คือ มาตรา 113 เจตนาเพื่อลี้ภัยหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ผู้กระทำย่อมมีความผิดฐานกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิตเปรียบเทียบกับ มาตรา 341 เจตนาทำร้ายโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ก็มีความผิดเพียงลงโทษเท่านั้น

²⁵ หยุด แสงอุทัย. การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา. ห้องสมุดศาลยุติธรรม. ค้นหาค้นได้จาก http://elib.coj.go.th/Article/d7_8_5.pdf. หน้า 431-935.

²⁶ แหล่งเดิม. (น. 936).

3) แนวคิดที่คำนึงถึงภัยอันจะเกิดขึ้น

การกระทำที่แม้ว่าผลของความผิดจะยังไม่เกิดขึ้นหรือเจตนาของผู้กระทำความผิดไม่มี เช่นนั้น แต่ผลของการกระทำความผิดอาจเกิดขึ้นได้ เช่น มาตรา 110 วรรคสาม มีความว่า "ถ้าการกระทำนั้นมีลักษณะอันน่าจะเป็นอันตรายแก่พระชนม์หรือชีวิต ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต"

2.3.1 แนวคิด และวัตถุประสงค์ในการให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์

เหตุฉกรรจ์ หมายถึง เหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้บัญญัติความผิดที่ประกอบด้วยเหตุฉกรรจ์ในความผิดลักษณะต่างๆ ไว้หลายลักษณะ สรุปได้ว่า ลักษณะหรือเหตุฉกรรจ์อาจจะแบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ เช่น สัตยชัย สัจจวานิช ได้แบ่งเหตุฉกรรจ์ออกเป็น 4 ลักษณะคือ²⁷ (1) เหตุฉกรรจ์ที่คำนึงถึงบุคคลที่ถูกประทุษร้าย (2) เหตุฉกรรจ์ที่คำนึงถึงลักษณะพิเศษของเจตนา (3) เหตุฉกรรจ์ที่คำนึงถึงความร้ายแรงของลักษณะวิธีการกระทำ (4) เหตุฉกรรจ์ที่คำนึงถึงเจตนาพิเศษ ส่วนศาสตราจารย์ คณิต ฒ นคร²⁸ ได้แบ่งเหตุฉกรรจ์ ออกเป็น 2 ประเภทคือ (1) เหตุฉกรรจ์ที่เป็นจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรม และ (2) เหตุฉกรรจ์ที่เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำ

เห็นได้ว่า เหตุฉกรรจ์ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น อาจจะขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคลที่ถูกประทุษร้าย อาจจะขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของลักษณะของการกระทำหรือผลของการกระทำ และขึ้นอยู่กับจิตใจของผู้กระทำ การบัญญัติเหตุฉกรรจ์โดยอาศัยองค์ประกอบเช่นนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า แนวความคิดในการลงโทษเนื่องจากเหตุฉกรรจ์นั้น ได้ยึดถือหลักของการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการตอบแทนความร้ายแรงของการกระทำความผิด ตามแนวคิดของสำนักคลาสสิกซึ่งถือว่า ความหนักเบาของการลงโทษจะต้องกำหนดตามความร้ายแรงแห่งอันตรายของผู้กระทำความผิดแต่ละคน และอันตรายนี้วัดได้จากขีดแห่งความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดนั้น โดยเบคคาเรีย กล่าวว่า กฎหมายที่จะพึงนำมาใช้เพื่อป้องกันการกระทำความผิดจะต้องรุนแรงขึ้นตามขีดที่การนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เบคคาเรีย

²⁷ จาก คำอธิบายกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (น. 59), โดย สัตยชัย สัจจวานิช, 2514, กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์.

²⁸ จาก คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด (น. 13-14), โดย คณิต ฒ นคร, 2524, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เห็นว่า การที่ผู้ต้องให้ผู้กระทำความผิดประกอบเหตุการณ์ต้องรับโทษหนักขึ้นนั้นก็เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยยึดมั่นในหลักของความยุติธรรม²⁹

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ กรณีปัญหาการกำหนดโทษปรับต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม³⁰

ในระบบกฎหมายไทยส่วนใหญ่มักมีการกำหนดโทษจำคุกโทษปรับหรือทั้งการจำคุกและปรับ อย่างไรก็ตาม ค่าปรับสูงสุดตามกฎหมายไทยอยู่ระดับที่ต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม (Optimal Level) มากจนไม่สามารถป้องปรามไม่ให้เกิดการฝ่าฝืนกฎหมาย และต้องใช้โทษจำคุกเป็นหลัก สอดคล้องกับการศึกษาโดยใช้แนวคิดวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาดอนหนึ่งระบุว่า หนึ่งในปัญหาของกระบวนการยุติธรรมไทย คือ การกำหนดโทษปรับต่ำกว่าระดับที่เหมาะสมมาก

การที่โทษปรับถูกกำหนดให้อยู่ที่ต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม น่าจะมีสาเหตุมาจากการกำหนดโทษปรับสูงสุด ในกฎหมายไม่ได้คำนึงถึงเงินเพื่อ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้ทำการศึกษาคืออาญาที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้นในปี พ.ศ. 2550 จำนวน 596,782 คดี พบว่า กฎหมายที่มีโทษอาญาที่มีจำนวนข้อหาขึ้นสู่ศาลชั้นต้น สูงสุด 10 ฉบับแรก ซึ่งมีสัดส่วน ร้อยละ 92 ของจำนวนข้อหาทั้งหมดที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น ได้แก่ (1) ประมวลกฎหมายอาญา (โดยเฉพาะฐานความผิดลักทรัพย์และความผิดต่อร่างกาย) (2) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (3) พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 (4) พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 (5) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 (6) พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 (7) พระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (8) พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากเชื้อ พ.ศ. 2534 (9) พระราชบัญญัติป้องกันการใช้สารระเหย (10) พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 จะเห็นว่า กฎหมาย 10 ฉบับดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่บังคับใช้มานานแล้วและบทลงโทษส่วนใหญ่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาในเวลานี้ผู้ทำการศึกษาจะได้อ้างอิงผลการวิจัยดังกล่าวเฉพาะแต่การลงโทษในประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญา บังคับใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2499 โดยบทลงโทษส่วนใหญ่ไม่มีการปรับปรุงแก้ไข มีเพียงบางมาตราซึ่งเป็นส่วนน้อยที่มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อเพิ่มโทษปรับ เช่น

²⁹ จาก การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์ในคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ) (น. 32), โดย นรินทร์ ไทรพิท, 2529, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

³⁰ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, คณะผู้วิจัย, โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ (รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์) กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบัน วิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554, น. 23-30.

ก) ความผิดฐานลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2525 จากเดิมที่มีโทษจำคุก 6 เดือน ถึง 5 ปี และปรับตั้งแต่ 1,000-10,000 บาท ปรับเป็นโทษจำคุก ตั้งแต่ 1 ปี ถึง 5 ปี และปรับไม่เกิน 2,000-20,000 บาท

ข) ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 จากเดิมที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เปลี่ยนเป็น โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 บาท

ค) ความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 269/1-269/7 โดยได้มีการบัญญัติฐานความผิดดังกล่าวเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2547 โดยความผิดในกรณีการทำบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ปลอมมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี - 5 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000-100,000 บาท เป็นต้น

ซึ่งได้มีการทดลองปรับค่าของเงินของการกำหนดโทษปรับสูงสุดของกฎหมายอาญาตามระดับเงินเฟ้อ คำนวณโดยใช้ดัชนีราคาผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP Deflator) เป็นตัวปรับเพื่อให้ได้ค่าปรับที่แท้จริงในปีที่มีการบัญญัติกฎหมาย ผลการคำนวณ พบว่า ประมวลกฎหมายอาญา (พ.ศ. 2499) ควรได้รับการเพิ่มโทษปรับสูงสุดขึ้น 8 เท่า เพื่อให้มีค่าปรับที่แท้จริงเท่ากับค่าปรับในปี พ.ศ. 2499 เช่น โทษฐานลักทรัพย์ มาตรา 334 ควรเพิ่มค่าปรับขึ้นสูงจาก 6,000 บาท เป็น 48,142 บาท โทษฐานทำร้ายร่างกายควรเพิ่มจาก 4,000 บาท เป็น 32,094 บาท เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เห็นว่า อัตราโทษที่ใช้อยู่เดิมยังไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยปรับปรุงอัตราโทษในหมวดความผิดลหุโทษเพิ่มขึ้น จำนวน 10 เท่า จากอัตราโทษเดิม

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา

การลงโทษ (Punishment) เป็นวัฒนธรรมทางเนติธรรมของแต่ละชนชาติ ซึ่งจะมีวิธีการที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และกฎระเบียบทางสังคมของบ้านเมืองนั้นๆ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาล ศาสตราจารย์ ฮาร์ท³¹ อธิบายว่า โทษทางอาญาจะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

³¹ H.L.A.Hart. Punishment and Responsibility. London: Oxford University Press, 1982 pp. 4-5

(อ้างถึงใน สหชน รัตนไพจิตร ความประสงค์ของการ ลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2527) น. 40).

1) โทษจะต้องก่อให้เกิดความทุกข์ หมายถึง ผู้ได้รับโทษจะต้องได้รับความทุกข์ อย่างไม่อย่างหนึ่ง อาจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางร่างกาย การได้รับความเจ็บปวดทางกาย (pain) หรือการสูญเสียทรัพย์สินหรืออื่นๆ

2) โทษจะต้องใช้ต่อผู้กระทำความผิดกฎหมาย หมายถึง ผู้กระทำความผิดกฎหมายเท่านั้นที่จะต้องถูกลงโทษ จะนำบุคคลอื่นที่ไม่ได้กระทำความผิดมารับโทษมิได้

3) โทษจะต้องมีขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมาย หมายถึง ต้องมีการกระทำความผิดกฎหมายเสียก่อน จึงจะลงโทษได้ หากไม่มีการกระทำความผิดกฎหมายก็ลงโทษไม่ได้

4) โทษต้องเป็นวิธีการซึ่งคนใดคนหนึ่งนอกจากตัวผู้กระทำความผิดนำมาใช้กับ ผู้กระทำความผิดนั้น หากผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลนั้นเอง ไม่นับเป็นโทษทางอาญาตามนัยนี้

5) โทษจะต้องเกิดจากผู้มีอำนาจที่จะกระทำให้เกิดผลร้ายนั้นขึ้นมาได้ หมายถึง โทษนั้นต้องผ่านกระบวนการตามกฎหมาย และผู้มีอำนาจตามกฎหมายจึงจะเป็นผู้ให้ผลร้ายได้

ตามนัยแห่งกฎหมายอาญา พิจารณาความหมายของโทษอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาดังนี้

มาตรา 2 บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

เมื่อพิจารณาตามตัวบทดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กฎหมายอธิบายว่าโทษทางอาญาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ

- (1) มีการกระทำความผิด
- (2) การกระทำที่จะเป็นความผิดนั้น ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด
- (3) การกระทำที่จะเป็นความผิดนั้น ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และ ยังต้องมีบทกำหนดโทษไว้ด้วย³²

2.4.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยาเกี่ยวกับการลงโทษ

ทฤษฎีอาชญาวิทยาเกี่ยวกับการลงโทษที่สำคัญมี 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ทฤษฎีการลงโทษแบบบรรณาธิปไตย ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู

³² จาก ทฤษฎีการลงโทษ. ใน แนวการศึกษาชดววิชา กฎหมายอาญาและ อาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 6 (น. 10), โดย ฌรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2550, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ผู้กระทำผิด (Rehabilitative Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคม (Social Protection Theory)³³

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน

เป็นปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายในลักษณะแก้แค้นทดแทน เกิดขึ้นในสภาวะธรรมชาติของคนในความสัมพันธ์กับโลกภายนอกและมีมาตั้งแต่โบราณกาล ปฏิกิริยาของสังคมต่ออาชญากรรมที่เป็นการแก้แค้นทดแทนที่เป็นการกระทำต่อผู้ประทุษร้ายโดยสมาชิกหรือโดยกลุ่มหรือโดยรัฐ

นักทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนี้ไม่ได้สนใจต่ออนาคตของผู้ถูกลงโทษหรือของสังคม สนใจแต่เพียงอย่างเดียว คือพฤติกรรมหรือการกระทำในอดีตของผู้กระทำความผิด เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นไม่ว่าร้ายแรงมากน้อยประการใด ผู้กระทำ ความผิดสมควรได้รับโทษตามนั้น ในปัจจุบันนี้การลงโทษตามทฤษฎีนี้มีแนวโน้มจะนำกลับมาใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาอีก เพราะเหตุว่าการลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ประการอื่น เช่น เพื่อแก้ไขฟื้นฟูไม่ได้ผลในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเท่าที่ควร³⁴

2. ทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์

นักอาชญาวิทยาสำนักรคลาสสิก ซึ่งมีซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) (ค.ศ. 1718-1794) และเจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) (ค.ศ. 1748-1832) เป็นผู้นำเสนอทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์ โดยมีหลักการเบื้องต้นว่า คนเรากระทำความผิดโดยเจตนา และก่อนจะลงมือกระทำก็ได้พิจารณาใคร่ครวญแล้วจึงลงมือกระทำ เพราะฉะนั้น รัฐจึงควรบัญญัติความผิดและโทษสำหรับความผิดอย่างชัดเจน เมื่อมีกฎหมายบัญญัติชัดเจนอย่างนั้นแล้ว ผู้ที่ฝ่าฝืนย่อมจะถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้การลงโทษจะต้องทำอย่างรวดเร็ว แน่นอน เสมอภาคกันและรุนแรงตามโทษ ที่กำหนดไว้ การลงโทษดังกล่าวย่อมจะมีประโยชน์ต่อสังคมในด้านการลดอาชญากรรมและ ส่งเสริมให้คนทั่วไปเคารพกฎหมาย³⁵

3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

นักอาชญาวิทยาสำนักรโพซิทิฟ ซึ่งมี ซีซาร์ ลอมโบโซ (Cesare Lombroso) (ค.ศ. 1835-1909) เป็นผู้นำเห็นว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในสังคม เช่นเดียวกับปรากฏการณ์

³³ ปกป้อง ศรีสนิท, การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์, เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชากฎหมายอาญาชั้นสูง, ค้นหาได้จาก [www.gconsole.com/bon/llm/.../สรุปอาญาชั้นสูง%20\(อ.ปกป้อง\).pdf](http://www.gconsole.com/bon/llm/.../สรุปอาญาชั้นสูง%20(อ.ปกป้อง).pdf) น. 2-4.

³⁴ แหล่งเดิม, (น. 2).

³⁵ แหล่งเดิม, (น. 3).

ธรรมชาติ เช่น ฟ້าร้อง ฟ้าผ่า พายัพัด เป็นต้น โดยผู้ประกอบอาชญากรรมหาได้ มีเจตนาที่จะกระทำผิดกฎหมายไม่ เพราะฉะนั้น เมื่อผู้ประกอบอาชญากรรมไม่ได้มีเจตนาประกอบอาชญากรรม การลงโทษผู้ประกอบอาชญากรรมตามโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงน่าจะเป็นการไม่ถูกต้อง นักอาชญาวิทยาสำนักนี้เน้นการศึกษาที่ตัวผู้กระทำความผิดเพื่อจะค้นหาสาเหตุโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ว่า เพราะเหตุใดจึงกระทำผิดกฎหมาย³⁶

4. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคม

นักอาชญาวิทยาสำนักป้องกันสังคม (Social Defence School) ซึ่งมีฟิลิปโป กรามาติกา (Philippo Gramatica) และมาร์ค แอนเซล (Mark Ancel) เป็นผู้นำ มีทัศนะเกี่ยวกับอาชญากรรม เช่นเดียวกับนักอาชญาวิทยาสำนักโพซิทิฟ แต่มีทัศนะในการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำผิดต่างจากสำนักโพซิทิฟตรงที่นำกฎหมายอาญาเข้ามาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำความผิด และแตกต่างไปจากนักอาชญาวิทยาสำนักคลาสสิกในแง่ที่ว่าเน้นการ คุ้มครองสังคมโดยการแก้ไขปรับปรุงและอบรมบ่มนิสัยผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษ

2.4.2 วัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา

นักทฤษฎี จิตสว่าง ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษว่า ประกอบด้วย 4 ประการคือ เพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution) เพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence) เพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation) และเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) โดยวัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง 4 ประการเป็นความคิดหรือความเชื่อของสังคมในยุคต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากวิธีการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง 4 ข้อนี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ โดยมีรายละเอียดของแต่ละวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้³⁷

1. การลงโทษเพื่อทดแทน (Retributive Theory)

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่มิมาแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมดั้งเดิมโดยมีความเชื่อกันว่าผู้ที่ทำผิดเป็นผู้ที่มีความชั่วร้าย จึงจำเป็นต้องลงโทษเพื่อให้สาสมกับความชั่วร้าย รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง ป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเขียนตี ทรมาน และการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการเห็นผู้ที่

³⁶ แหล่งเดิม. (น. 3).

³⁷ นักทฤษฎี จิตสว่าง. อาชญาวิทยา กระบวนการยุติธรรม ราชทัณฑ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ. จาก

ทำร้ายผู้อื่น ได้รับผลร้ายตอบแทนเช่นกันจึงจะเกิดความยุติธรรม โดยโทษที่ได้รับนั้นสาสมกับความผิด ตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth) คือเมื่อไปปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ควรได้รับการปฏิบัติเช่นกันตอบแทน

ตามแนวคิดนี้ การที่รัฐเข้ามารับหน้าที่เป็นผู้ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการทดแทนก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง เพราะจะทำให้สังคมวุ่นวายเนื่องจากการแก้แค้นกันเองโดยไม่สิ้นสุด ขณะเดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม โดยการลงโทษผู้ละเมิดให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและทดแทนกันอย่างยุติธรรม วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นจึงเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เพราะเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชน แต่จะมีอย่างน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมในสังคมนั้นๆ แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะต้องลงโทษผู้กระทำผิดเข้ามาประกอบ นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อนหลายประการ คือ

(1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต คือไม่ได้พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันไม่ให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมา

(2) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำผิดตามอัตราโทษแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวออกมาทั้งๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำผิดฐานลักทรัพย์ สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการที่สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

(3) เป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใดๆ ที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่นกรณีการลักทรัพย์ การจะลงโทษอย่างไรจึงจะสาสม หากจะใช้โทษจำคุกจะต้องจำคุกกี่ปีจึงจะทดแทนกันได้เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้น ยังไม่มีมาตรฐานใดๆ ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองประกอบกับสังคมมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นและมีการเชิดชูสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบัน แต่ก็ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกัน เช่นในกรณีการวางระเบิดและ

นำหมู่รวม 93 ศพ ในประเทศนอร์เวย์ มีประชาชนเรียกร้องให้มีการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรง และนำโทษประหารชีวิตกลับมาใช้³⁸

2. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence Theory)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้ เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุมีผล และมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้ โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวดมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของเขาเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด

แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีซาร์ เบ็คคาเรีย กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้ง 2 ลักษณะ คือ การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence)

การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบาก ทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิดเพราะเห็นแบบอย่าง ส่วนการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อให้ผู้กระทำผิดนั้นเจ็บกลัวต่อการลงโทษ และไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสของความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมา แต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญและยับยั้ง จะต้องทำให้การลงโทษนั้น จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ 4 ประการคือ³⁹

³⁸ อาชญาวิทยา กระบวนการยุติธรรม ราชทัณฑ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (เล่มเดิม).

³⁹ แหล่งเดิม.

(1) การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้ยาก ซึ่งจะมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำความผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

(2) การลงโทษจะต้องกระทำได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร ในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว อีก 3 ปีต่อมาจึงจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ หรืออีก 5 ปีต่อมา กว่าศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น และทำให้การลงโทษไม่มีผลในการข่มขวัญยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำความผิดในคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจารย์ร่วมมือกันในการเร่งดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาคัดสินโดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญยับยั้งมากขึ้น

(3) การลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยผู้ที่กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษ เท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่คิดจะทำความผิดไม่มีโอกาสแก้ตัว หรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง หากเมื่อมีการกระทำความผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้น ก็จะทำให้การลงโทษไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

(4) การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและตัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไป ไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำความผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไป ก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดพยายามปกปิดการกระทำความผิดของตนเอง โดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืนจะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้นเพื่อปกปิดการกระทำความผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากัน ในขณะที่เดียวกันกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพราะยังมีโทษหนักยังต้องมีการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน ศาลจึงจะส่งลงโทษ หากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและตัดเทียมกับการกระทำความผิด จึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง

อย่างไรก็ตาม แม้หลักการของการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรม แต่ก็ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษอย่างเฉียบขาดและรุนแรงก็ยังมีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการลงโทษจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดได้จริงหรือและแค่ไหน เพียงไร นอกจากนี้ การลงโทษเพื่อมุ่งข่มขู่ยับยั้งนั้นยังไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความสามารถที่จะยับยั้งได้ เพียงแต่ทำให้เกิดความเกรงกลัว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยับยั้งได้⁴⁰ เช่น กรณีผู้กระทำผิดเพราะมีบุคลิกภาพบกพร่องหรือขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพอันจะนำไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น ไม่ว่าจะลงโทษรุนแรงอย่างไรก็เพียงพอทำให้เกิดความเกรงกลัวแต่ไม่เกิดความสามารถที่จะยับยั้งนั้น คือ ไม่ได้ทำให้เหตุผลกดดันไปสู่การกระทำผิดหมดไป⁴¹

ข้อจำกัดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งอีกประการหนึ่งก็คือ การใช้โทษเป็นเครื่องมือในการยับยั้งนั้นเป็นการยับยั้งที่เกิดจากความเกรงกลัว การลงโทษไม่ได้เกิดจากจิตใจที่สิงมหรือการยับยั้งจากภายใน คือ เพราะการเป็นผู้มีวินัยหรือมีจิตใจที่ไม่คิดจะทำผิดแม้มีโอกาส ซึ่งเป็นเรื่องของ การขัดเกลากายทางสังคมและเป็นปัจจัย ที่สำคัญในการที่จะป้องกันอาชญากรรม

3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง คือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรม แต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากรโดยการกักอาชญากรไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย เช่น อังกฤษเคยส่งนักโทษไปไว้ที่ออสเตรเลีย หรือโดยการทำลายอวัยวะเพื่อตัดโอกาสผู้กระทำผิดในการประกอบอาชญากรรม เช่น ตัดมือพวกลักขโมย ทำให้หมดโอกาสลักขโมย หรือการประหารชีวิต เป็นต้น⁴²

สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้ และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ การจำคุกโดยการกักผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว เพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์นี้

⁴⁰ อาชญาวิทยา กระบวนการยุติธรรม ราชทัณฑ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (เล่มเดิม).

⁴¹ แหล่งเดิม.

⁴² แหล่งเดิม.

ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งมักจะมีการลดโทษ และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับ หรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราว่าเป็นคนจี้คุก

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่าง ๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดัน หล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างรวมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัวให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้ถลำตัวลึกไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้นโยบายการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปปรับโทษในเรือนจำระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิด⁴³

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ

(1) ผู้กระทำผิดบางส่วนเปรียบเสมือนกับแก้วที่แตกไปแล้วยากต่อการที่จะมาต่อให้เหมือนเดิมเพราะได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้ว โดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะ

⁴³ แหล่งเดิม.

เช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นาน เพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และให้ปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

(2) การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรูสึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักของเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) ที่เรียกว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนสุจริตโดยทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนโดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรูสึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

(3) การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ทำให้กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกเขาอาจอาชญากรอาชีพหรือพวกเขาผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

(4) การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับ トラบาปกลายเป็นคนขี้คุกขี้ตาราง เมื่อพ้นโทษออกไปก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม จึงต้องไปคบหาสมาคมกับพวกเดียวกันที่ยอมรับและกลับเข้ามาในเรือนจำใหม่⁴⁴

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อข้างต้น ยังเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แพร่หลายอยู่ในสังคมปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนไปสู่การลงโทษเพื่อการอบรมแก้ไข แต่การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนก็ยังคงปรากฏอยู่ในความคาดหวังของสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ รัฐยังต้องลงโทษเพื่อตอบสนองความรูสึกของประชาชนในกรณีที่มีอาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันการลงโทษยังเป็นการทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวในการถูกลงโทษ การลงโทษจึงมุ่งเพื่อข่มขู่ยับยั้งเช่นกัน นอกจากนี้การลงโทษโดยการจำคุกยังถือเป็นการลงโทษเพื่อตัดออกจากสังคม ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อจึงยังเป็นวัตถุประสงค์ที่ผสมผสานในการลงโทษอยู่ในปัจจุบัน

⁴⁴ แหล่งเดิม.

2.5 ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย

ที่มาแนวคิดทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายแหล่งเดิม (Law Enforcement Theory) เกิดจากภาระหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมก็คือ การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอ โดยนักอาชญาวิทยาได้พัฒนาแนวคิดและขอบเขตปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมสังคม (The Philosophy of Enforcing Laws and Social Control) ให้รวมไปถึงการควบคุมพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การกระทำผิดด้วย สำหรับลักษณะที่สำคัญเกี่ยวกับปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมทางสังคม มี 3 ประการได้แก่

1. รัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมาย เพื่อควบคุมความประพฤติและคุ้มครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิกในสังคมตามหลักกฎหมายมหาชนในฐานะ ที่รัฐมีอำนาจเหนือราษฎรมิได้รวมถึงกฎหมายเอกชน อันเป็นกฎหมายว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรในฐานะเท่าเทียมกัน

2. รัฐเป็นผู้ได้รับอำណติมอบหมาย (Mandate) จัดสรรเจ้าหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบ การปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของชุมชนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด

3. การบังคับใช้กฎหมาย จะต้องบังคับใช้แก่สมาชิกในสังคมโดยเสมอภาค ภายใต้หลักนิติธรรม (Justice Under Law) ปราศจากความลำเอียงหรือรังเกียจ เดียดฉันท์โดยสิ้นเชิงเพื่อให้การบริหารงานยุติธรรม เป็นไปตามความมุ่งหมายของการบังคับ ใช้กฎหมายในอันที่จะควบคุมการกระทำความคิดที่เกิดขึ้นในสังคม นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นแก่สมาชิกในสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม มีอยู่ 2 แนวทฤษฎี ได้แก่ แนวทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม และแนวทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม⁴⁵

2.5.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

เป็นทฤษฎีที่เน้นหนักทางด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งจะควบคุมระงับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก คดีอาญาทั้งหลายที่เข้าสู่ระบบงานยุติธรรมทางอาญา ตามทฤษฎีนี้จะต้องดำเนินการไปตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอไม่หยุดชะงัก โดยมีกระบวนการกั้นกรอง (Screening Process) ในแต่ละขั้นตอน และเป็นการปฏิบัติงานประจำ ซึ่งจะเริ่มต้นตั้งแต่การสืบสวนก่อนการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดี เพื่อฟ้องร้องต่อศาล การพิจารณาคดีและการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดและการปลดปล่อยจำเลย ดังนั้นการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมานี้ ในการบังคับใช้

⁴⁵ จาก ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย (น. 30-31), โดย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กฎหมายจึงต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน (หมายถึง โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะหลุดพ้นจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้น้อยที่สุด) ฉะนั้น เมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดมาแล้ว ทฤษฎีนี้ให้สันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อน จากนั้นจึงจะดำเนินการตามขั้นตอนจนถึงการพิพากษาพิพากษาคดีของศาล ตามทฤษฎีนี้การค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นศาลมีอยู่น้อยมาก เนื่องจากเน้นการวินิจฉัยคดีให้เสร็จสิ้นไปตั้งแต่ขั้นตอนต้นๆของกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ตำรวจและอัยการ อันทำให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ ได้รับการปลดปล่อยโดยเร็วและจะทำให้การดำเนินคดีกับผู้ต้องหา มีพยานหลักฐานแน่นแฟ้นก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย⁴⁶

2.5.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process)

คำว่า Due Process of Law นั้นเป็นทฤษฎีที่ให้ความหมายตรงตามตัวอักษรว่า กระบวนการที่เป็นธรรมตามกฎหมาย ซึ่งประธาน วัตเนวานิชย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“กระบวนการนิติธรรม (Due Process) หมายถึงการใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและมีเหตุผล ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐหมายถึงรัฐหรือรัฐบาลกลาง จะดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาในคดีอาญาด้วยหลักของความเป็นธรรมและวิธีพิจารณาตามกฎหมายจะต้องให้ความคุ้มครองต่อบุคคลตามมาตรฐานขั้นต่ำภายใต้หลักแห่งเสรีภาพ (Liberty) นอกจากนั้นกระบวนการตามกฎหมายในรัฐประชาธิปไตยซึ่งดำเนินไปในแต่ละขั้นตอนจะต้องปฏิบัติด้วยความถูกต้องเป็นธรรมและเหมาะสม”⁴⁷

การบังคับใช้กฎหมายตามทฤษฎีนี้ ยึดกฎหมายเป็นหลักการบังคับใช้กฎหมาย จะต้องมีความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม โดยจะมีอุปสรรค ขัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวกไม่ได้

ทฤษฎีนี้ไม่เห็นพ้องด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายขั้นต้น และเห็นว่าต้องจัดการพิจารณาคดีหรือได้ส่วนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหา อย่างเป็นทางการก่อนการดำเนินการนั้น ต้องกระทำโดยเปิดเผยในศาลสถิตยุติธรรม ทฤษฎีนี้จึงถือว่าบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำความผิดเท่านั้น แต่เขาจะมีความผิดก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่าเขามีความผิดจริง นอกจากนั้นผู้มีอำนาจพิจารณา พิพากษา

⁴⁶ แหล่งเดิม.

⁴⁷ จาก ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุม อาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม. โดย ประธาน วัตเนวานิชย์, 2524, *วารสารนิติศาสตร์*, 2(9), 154.

จะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของเขาอย่างครบถ้วนแล้ว และทฤษฎีนี้ยอมรับว่ามีแต่องค์กรผู้พิพากษาที่เป็นกลางและไม่ลำเอียงเท่านั้นที่จะเชื่อถือได้

ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมและทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมนั้นเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญา แม้จะมีความแตกต่างในทางปฏิบัติแต่ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวมเช่นเดียวกัน หลักการควบคุมอาชญากรรมนั้นอาจส่งผลดีต่อสังคมโดยรวมในแง่ของการปราบปรามอาชญากรรมที่ได้ผลมากกว่า แต่ก็อาจเกิดผลเสียในแง่ของการใช้อำนาจรัฐที่มีอย่างกว้างขวาง ในขณะที่หลักกระบวนการนิติธรรมจะให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยการป้องกันมิให้รัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจ ซึ่งอาจส่งผลให้ขั้นตอนและวิธีดำเนินการสืบสวนสอบสวนตลอดจนการพิจารณาพิพากษาเป็นไปอย่างเชื่อมโยงกันได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทั้งสองทฤษฎีต่างก็มีข้อดีข้อเสีย จึงไม่มีกฎหมายของประเทศใดที่จะใช้เพียงทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเพียงอย่างเดียวแต่จะมีลักษณะเป็นระบบผสมของสองรูปแบบ แต่กระบวนการทางอาญาของสหรัฐอเมริกานั้น อาจกล่าวได้ว่ามีความใกล้เคียงกับแนวความคิดทางด้านกระบวนการนิติธรรมมากกว่าระบบกฎหมายของประเทศอื่น⁴⁸

2.6 ลักษณะของความผิดการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมโดยองค์กรอาชญากรรม

อาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรเป็นปัญหาสำคัญในสังคมโลกยุคใหม่ เนื่องจากลักษณะของการกระทำความผิดได้เปลี่ยนรูปแบบวิธีการจากเดิม ซึ่งอาชญากรใช้ความสามารถเฉพาะตัวด้วยวิธีการที่ไม่ยุ่งยากมาสู่อาชญากรรมที่จัดระบบเป็นองค์กรที่มีเครือข่ายการทำงานที่กว้างขวางโยงใยไปทั่วโลก การปราบปรามอาชญากรรมในลักษณะนี้ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอเนื่องจากกฎหมายของประเทศต่างๆ ไม่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นกลุ่มองค์กรที่มีโครงสร้างการจัดการที่ซับซ้อนประกอบด้วยอิทธิพลและวิธีการปกปิดความผิดอย่างแยบยล

2.6.1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ

อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime : UNTOC) ที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมมีข้อบททั้งสิ้นจำนวน 41 ข้อ⁴⁹ ไม่มีวรรคอารัมภบทและไม่มีบทแบ่งออกเป็นหมวดหรือภาคอนุสัญญา

⁴⁸ แหล่งเดิม. (น. 154).

⁴⁹ U.N.Doc. A/RES/55/25 ลงวันที่ 8 มกราคม ค.ศ. 2001

ฉบับนี้เป็นกรอบความร่วมมือทางกฎหมาย และเป็นการกำหนดมาตรฐานระดับสากล (Standard Setting) เพื่อร่วมกันต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกำหนดให้การกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม เป็นความผิด ดังนี้⁵⁰

1) วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

2) บทวิเคราะห์ศัพท์ นิยามศัพท์ที่สำคัญได้แก่

“กลุ่มองค์กรอาชญากรรม (Organized Criminal Group)” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีการจัดตั้งร่วมกันตั้งแต่ 3 คน ขึ้นไป และตั้งมาเป็นระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำความผิดร้ายแรงหรือความผิดที่กำหนดไว้ (Established) ในอนุสัญญานี้เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทางการเงินหรือประโยชน์ทางทรัพย์สินอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม

“ความผิดร้ายแรง (Serious Crime)” หมายถึง ความผิดที่มีโทษขั้นสูงโดยจำคุก/กักขังตั้งแต่ 4 ปี ขึ้นไป

3) ขอบเขตการบังคับใช้ มีขอบเขตการบังคับใช้กับการป้องกัน การสืบสวนและการฟ้องคดีอาญาสำหรับความผิดฐานมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด การนอกราชการบังหลวง การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมและความผิดร้ายแรงที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป เมื่อมีลักษณะเป็นความผิดข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม โดยความผิดข้ามชาติหมายถึง การกระทำที่ได้กระทำขึ้นมากกว่าหนึ่งรัฐ หรือได้กระทำขึ้นในรัฐหนึ่งรัฐใด แต่ส่วนสำคัญของการเตรียมการ วางแผน สั่งการ และควบคุมการปฏิบัติการได้กระทำขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง หรือได้กระทำขึ้นในรัฐเดียว แต่เกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ดำเนินอาชญากรรมในมากกว่าหนึ่งรัฐ หรือได้กระทำขึ้นในรัฐเดียว แต่มีผลกระทบอย่างเป็นทางการต่ออีกรัฐหนึ่ง

4) ความรับผิดชอบของนิติบุคคล รัฐภาคีจะต้องกำหนดมาตรการเท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับหลักกฎหมาย เพื่อกำหนดความรับผิดชอบของนิติบุคคลเมื่อมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดร้ายแรงที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมและความผิดในการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม ความผิดฐานฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ความผิดฐานนอกราชการบังหลวง และความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ความรับผิดชอบของนิติบุคคลอาจเป็นความรับผิดชอบทางอาญาทางแพ่ง หรือทางบริหาร

⁵⁰ แพลตฟอร์มโดยกระทรวงการต่างประเทศ ตามหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ด่วนมาก ที่ กต. 0605/2338 ลงวันที่ 15 กันยายน 2543. สรุปโดยผู้เขียน

5) การฟ้องคดีอาญา การวินิจฉัยและการบังคับ รัฐภาคีต้องกำหนดให้มีมาตรการบังคับที่คำนึงถึงความร้ายแรงเมื่อมีการกระทำความผิดตามความผิดในการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม ความผิดฐานฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ความผิดฐานฉ้อราษฎร์บังหลวง และความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

6) เขตอำนาจ กรณีความผิดในการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม ความผิดฐานฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ความผิดฐานฉ้อราษฎร์บังหลวง และความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ให้ใช้บังคับในกรณีที่ความผิดเกิดขึ้นภายในรัฐภาคี บนเรือหรือเครื่องบินของรัฐนั้น และอาจกำหนดให้ใช้บังคับกับกรณีที่เป็นความผิดที่ได้กระทำต่อคนชาติของรัฐภาคี หรือความผิดที่ได้กระทำโดยคนชาติของรัฐภาคี หรือผู้ไร้สัญชาติที่มีถิ่นที่อยู่ภายในรัฐภาคีนั้น

7) การกำหนดความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม รัฐต้องออกกฎหมายและกำหนดมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อกำหนดให้การกระทำต่อไปนี้โดยเจตนาเป็นความผิดทางอาญา

(ก) การใช้กำลังบังคับ ข่มขู่ ชูเชิญ หรือการให้สัญญา การเสนอให้ หรือการให้ประโยชน์ที่มิชอบ เพื่อให้เปิดความเท็จ หรือเพื่อเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเบิกความหรือการเสนอพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีสำหรับความผิดที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้

(ข) การใช้กำลังบังคับ ข่มขู่ ชูเชิญ เพื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามอนุสัญญานี้

8. การอนุมัติอนุสัญญา ให้แต่ละรัฐภาคีกำหนดความผิดฐานการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม ความผิดฐานฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ความผิดฐานฉ้อราษฎร์บังหลวง และความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม หรือการมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมไว้ในกฎหมายอย่างเป็นเอกเทศ⁵¹

การบัญญัติบทบัญญัตินี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในงานยุติธรรม ซึ่งปฏิบัติราชการในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึง

⁵¹ แปลโดยกระทรวงการต่างประเทศ ตามหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ด่วนมาก ที่ กต. 0605/2338 ลงวันที่ 15 กันยายน 2543. สรุปโดยผู้เขียน

เพื่อเป็นการแสดงจุดยืนของประเทศไทยและเพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ รวมทั้งเป็นการสอดคล้องกับนโยบายและบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ คณะรัฐมนตรีจึง

1. อนุมัติให้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในโอกาสที่มีการประชุมทางการเมืองระดับสูง ณ เมือง Palermo ประเทศอิตาลี ระหว่างวันที่ 11-15 ธันวาคม 2543 โดยมอบให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ลงนามในนามประเทศไทย

2. ให้แต่งตั้งคณะผู้แทนไทยสำหรับการประชุมทางการเมืองระดับสูงดังกล่าว โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นหัวหน้าคณะ และอัยการสูงสุดเป็นรองหัวหน้าคณะ และประกอบด้วยผู้แทนจากส่วนราชการอื่นตามความเหมาะสม

3. ให้สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยงานหลักในการตรวจสอบพันธกรณีตามอนุสัญญาฯ เพื่อแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่หรือยกร่างขึ้นใหม่ เพื่อรองรับพันธกรณีต่างๆ ของไทยตามอนุสัญญาฯ โดยให้สามารถจัดตั้งคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้แทนจากส่วนราชการต่างๆ เพื่อดำเนินการ (กระทรวงการต่างประเทศได้ประสานกับสำนักงานอัยการสูงสุดล่วงหน้าแล้ว และสำนักงานอัยการสูงสุดไม่มีข้อขัดข้อง)

4. ให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำคำแปลภาษาไทยของอนุสัญญาฯ โดยให้สามารถจัดตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากส่วนราชการต่างๆ เพื่อดำเนินการ⁵²

สำหรับลักษณะของความผิดอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ

“การขัดขวางความยุติธรรม” (Obstruction of Justice) หมายถึง การกระทำใดๆ เพื่อขัดขวางงานเกี่ยวกับการให้ความยุติธรรมโดยชอบธรรม เช่น การใช้อิทธิพลชักจูงหรือประทุษร้ายเจ้าพนักงานหรือลูกขุน การขัดขวางคำสั่งศาล การขัดขวางการบังคับใช้กฎหมาย การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ให้ข้อมูล การตอบโต้แก้แค้นพยาน ผู้เสียหายหรือผู้ให้ข้อมูล เป็นต้น การกระทำตามลักษณะต่างๆดังกล่าวมุ่งหมายแทรกแซงและขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมมิให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม

⁵² วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ. สภาพความรุนแรงของปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย. (รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์) ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) : การฟอกเงิน. สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) น. 21.

ที่บัญญัติในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ แยกพิจารณาได้เป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนแรก การขัดขวางหรือแทรกแซงการให้การและการแสดงพยานหลักฐาน อนุสัญญามาตรา 23 (ก) เป็นกรณีใช้กำลังทางกายภาพ ช่มชู้ ทำให้กลัว เพื่อให้ผู้อื่นให้การเท็จ หรือขัดขวางการให้การหรือการแสดงพยานหลักฐานในการดำเนินคดี

ตามข้อนี้ ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดและผู้ถูกกระทำไว้เป็นพิเศษ ผู้กระทำความผิดอาจเป็นบุคคลทั่วไป หรืออาจเป็นเจ้าหน้าที่ในงานยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐก็ได้ ส่วนตัวผู้ถูกกระทำก็ได้กำหนดตัวไว้โดยเฉพาะ ผู้ถูกกระทำจึงอาจเป็นผู้เสียหาย พยาน ทนายความ หรือบุคคลใดในกระบวนการพิจารณาคดีเป็นต้น

ความผิดตามข้อนี้เป็นความผิดที่ไม่ต้องการผล จะเป็นความผิดสำเร็จเมื่อได้ใช้กำลัง บังคับ ช่มชู้ หรือให้สัญญา เสนอให้หรือให้ประโยชน์ที่มิควรได้ ส่วนผู้กระทำจะให้การเท็จ หรือมิได้ให้การเท็จ หรือการแทรกแซงการให้การ และการเสนอพยานหลักฐาน จะเกิดผลสำเร็จหรือไม่ ไม่ใช่ข้อสำคัญ แต่ข้อ 23 (ก) ต้องการเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจงใจ คือ เพื่อจูงใจผู้อื่นให้การเท็จหรือเพื่อแทรกแซงการให้การ หรือการเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดี คำว่า “Proceeding” ในข้อ 23 (ก) มีความหมายว่ากระบวนการพิจารณาคดีในศาล” ได้เป็นที่ถกเถียงกันในการประชุมการยกร่างอนุสัญญาฯ ของที่ประชุมสหประชาชาติในประเด็นนี้ยังไม่มีมติชัดเจนว่า ให้หมายรวมถึงก่อนและหลังกระบวนการพิจารณาคดีหรือไม่⁵³ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ดร. นวลน้อย ตริรัตน์ ที่ได้ให้ความเห็นว่า อนุสัญญาฯ ข้อ 23 ที่กำหนดให้รัฐภาคีสมาชิกกำหนดให้การกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิดอาญา ข้อมหมายรวมถึงการคอร์รัปชัน และการให้สินบนหรือการใช้กำลังบังคับ เพื่อให้เกิดอิทธิพลแก่การให้การ หรือการเบิกความ หรือพยานหลักฐานอื่นใดหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายด้วย⁵⁴

⁵³ สุทธิพล ทวีชัยการ. การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23). สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). น. 9.

⁵⁴ นวลน้อย ตริรัตน์ และคณะ. ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2). หัวข้อ การใช้ถ้อยคำ. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2548). น. 18.

ส่วนที่สอง การขัดขวางหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน อนุสัญญา มาตรา 23 (ข) เป็นกรณีการใช้กำลังทางกายภาพ การข่มขู่ หรือการทำให้กลัว เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย⁵⁵

การกำหนดองค์ประกอบความผิดในส่วนของกระทำความผิดจำกัเฉพาะการใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญ การข่มขู่ เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติราชการในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง ตามข้อนี้ กำหนดคุณสมบัติไว้เฉพาะผู้ถูกระทำว่าต้องเป็นเจ้าหน้าที่ในงานยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย คือหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติฯ กฎ ระเบียบต่างๆ ให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้นั้นไว้ ที่สำคัญคือ อำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายให้ไว้ดังกล่าวนั้นจะต้องเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่อนุสัญญานี้ ครอบคลุมถึงด้วย

ความผิดตามข้อ 23 (ข) นี้เป็นความผิดที่ไม่ต้องการผล กล่าวคือ แม้การขัดขวางไม่เป็นผลก็เป็นความผิดสำเร็จ ข้อ 23 (ข) ต้องการเจตนาพิเศษ หรือมูลเหตุจงใจ คือเพื่อแทรกแซงการปฏิบัติราชการในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญานี้ เช่นกัน ส่วนในวรรคท้ายของข้อ 23(ข) นั้น หมายความว่าไม่กระทบถึงสิทธิของประเทศภาคีที่จะมีกฎหมายกำหนดให้การขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประเภทอื่นของรัฐ นอกจากเจ้าหน้าที่ที่ข้อความส่วนแรกของข้อ 23(ข) ที่ได้กล่าวไว้ เป็นความผิดอาญาฐานขัดขวางความยุติธรรม⁵⁶

สำหรับถ้อยคำ ของคำว่า “แทรกแซง” ซึ่งมีปรากฏทั้งในอนุสัญญา ข้อ 23(ก) และข้อ 23(ข) นั้น เป็นถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตนาพิเศษที่ปรากฏตามองค์ประกอบของอนุสัญญา ข้อ 23 (ก) และ (ข) เมื่อพิจารณาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 แล้วพบว่าได้มีการให้

⁵⁵ Article 23. Criminalization of obstruction of justice Each State Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences, when committed intentionally:

(a) The use of physical force, threats or intimidation or the promise, offering or giving of an undue advantage to induce false testimony or to interfere in the giving of testimony or the production of evidence in a proceeding in relation to the commission of offences covered by this Convention;

(b) The use of physical force, threats or intimidation to interfere with the exercise of official duties by a justice or law enforcement official in relation to the commission of offences covered by this Convention. Nothing in this subparagraph shall prejudice the right of States Parties to have legislation that protects other categories of public officials.

⁵⁶ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (น. 9). เล่มเดิม.

ความหมายของคำว่า “แทรกแซง” ไว้ว่า “แทรกเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการของผู้อื่น”⁵⁷ ส่วนถ้อยคำในภาษาอังกฤษ Interfere แปลเป็นภาษาไทยว่า แทรกแซง ยุ่ง ก้าวก่าย รบกวน สอดแทรก นั้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “สอดแทรก” เป็นความหมายตามคำแปลศัพท์ภาษาอังกฤษ มีความหมายนัยเดียวกับคำว่าแทรกแซง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หากพิจารณาหลักการในการร่างกฎหมายของชาร์ล หลุยส์ เดอ เซกองด์ บารอน เดอ ลา เบรด์ เอ็ท เดอ มงเตสกีเออร์ (Charles Louis de Secondat, baron de la Brede et de Montesquieu) นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ประการหนึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับศัพท์ที่เลือกใช้ในการร่างกฎหมายสมควรเป็นศัพท์ที่มีความหมายแน่นอนที่สุดเท่าที่จะทำได้ และมีใช้เป็นเพียงคำที่มีความหมายใกล้เคียง ทั้งนี้ เพื่อที่จะละเว้นความเข้าใจที่แตกต่างกันมากที่สุดเท่าที่จะมากได้⁵⁸ ซึ่งหากพิจารณาคำว่า “แทรกแซง” ที่มีการอธิบายความหมายอยู่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฯ ของไทยแล้ว อาจใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการตีความได้ เนื่องจากคำศัพท์ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฯ ของไทย มิใช่แต่เป็นแบบมาตรฐานสำหรับใช้ในการเขียนหนังสือไทย เพื่อให้เป็นระเบียบเดียวกันของบุคคลทั่วไปและของราชการเท่านั้น หากแต่ศาลยุติธรรมก็ได้ถือเป็นหลักสำคัญในเรื่องคำและตัวสะกดและอ้างถึงเสมอในเรื่องความหมายของคำสามัญทั่วไป ดังนั้น การบังคับใช้อาจจะแปลความได้ว่า หากผู้ใดกระทำการใดๆ อันเข้าองค์ประกอบภายนอกตามความผิดตามอนุสัญญาฯ ข้อ 23(ก) เพื่อสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับการให้การหรือการเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดี หรือผู้ที่กระทำการใดๆ อันครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดตามอนุสัญญาข้อ 23(ข) เพื่อสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติราชการในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดที่อนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึง ผู้กระทำย่อมมีความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดที่อนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึง ผู้กระทำย่อมมีความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม เนื่องจากผู้กระทำมีมูลเหตุจูงใจที่เป็นข้อเท็จจริงที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่ผู้กระทำมุ่งประสงค์ต่อข้อเท็จจริงอื่น จะเป็นผลอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเกิดขึ้นเพราะการกระทำนั้นคือ การกระทำผิดเพื่ออะไร เช่น เพื่อต้องการสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับการให้การหรือเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญา ตามอนุสัญญา ข้อ 23 (ก)⁵⁹ เป็นต้น ดังนั้นการใช้คำว่า “แทรกแซง” ในบทบัญญัติของกฎหมายไทย จึงไม่น่าจะก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ ทั้งนี้

⁵⁷ วิทย์ เทียงบูรณธรรม, พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย ราชบัณฑิตยสถาน. จาก

<http://dictionary.sanook.com/search/แทรกแซง>.

⁵⁸ จาก *ภาษากฎหมายไทย* (น. 42), โดย ธานินทร์ กรีชัยเชียร, 2520, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

⁵⁹ จาก *กฎหมายอาญา ภาค 1* (น. 235), โดย จิตติ ดิงสภักดิ์, 2536, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.

เพราะเป็นคำที่รู้จักกันโดยทั่วไป ประกอบกับหากได้กำหนดคำว่า “เพื่อ” อันเป็นถ้อยคำที่แสดงให้เห็นว่าฐานความคิดต้องการมูลเหตุจูงใจเป็นองค์ประกอบความผิคน้ำคำคำว่า “แทรกแซง” แล้วย่อมสามารถเข้าใจความหมายของมูลเหตุจูงใจของผู้กระทำปรับกับข้อเท็จจริงได้ทันทีโดยอาศัยความหมายตามหลักคำภาษาไทยทั่วไปของคำดังกล่าวว่าอาจเป็นการสอดเข้าไปเกี่ยวข้องได้ทุกๆ กรณี กรณีนี้ไม่เหมือนกับกรณีที่ต้องพิจารณาคำว่า “โดยทุจริต” ตามบทนิยามในมาตรา 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติต่างๆ อันเป็นมูลเหตุจูงใจในการบังคับใช้เนื่องจากมาตรา 1 ได้ให้ความหมายไว้ว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองและผู้อื่น⁶⁰

2.6.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

ประเทศไทย มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556⁶¹ ขึ้นใช้บังคับ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้แล้ว ตั้งแต่วันที่ 26 กันยายน 2556 โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก แต่ปรากฏว่ากฎหมายที่มีอยู่ยังไม่สามารถบังคับใช้เพื่อดำเนินคดีกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรจึงสมควรกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำดังกล่าว รวมทั้งกำหนดวิธีการสืบสวน สอบสวนการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มีทั้งสิ้น 32 มาตรา โดยมาตรา 3 ได้บัญญัตินิยามขององค์กรอาชญากรรมไว้ว่า องค์กรอาชญากรรม” หมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่รวมตัวกัน ช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงและเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือ

⁶⁰ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23. น. 80.

⁶¹ ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556. เล่ม 130 ตอนที่ 55 ก. วันที่ 26 มิถุนายน 2556.

ทางอ้อม และบัญญัติความหมายของคำว่า “ความผิดร้ายแรง” หมายความว่า ความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

เห็นได้ว่าถ้อยคำของนิยามดังกล่าวสอดคล้องกับนิยามขององค์การอาชญากรรมและความผิดร้ายแรงที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ นอกจากนี้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้ในมาตรา 26 โดยหากผู้ใดขัดขวางการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องร้อง หรือการดำเนินคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อมิให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยลักษณะของการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กำหนดไว้ใน (1)-(5) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้เสียหายหรือพยาน เพื่อจูงใจให้ผู้นั้นไม่ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือไม่ไปศาล เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบาะแส หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบาะแสมันเป็นเท็จหรือไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบาะแสมในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด

(2) ใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หลอกลวง หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่น เพื่อมิให้ผู้เสียหายหรือพยานไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบาะแส หรือเพื่อให้ผู้นั้นให้ข้อเท็จจริงหรือเบาะแสมันเป็นเท็จ หรือไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบาะแสมในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด

(3) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ เอาไปเสีย แก้ไข เปลี่ยนแปลงปกปิด หรือซ่อนเร้นเอกสารหรือพยานหลักฐานใดๆ หรือปลอม ทำ หรือใช้เอกสารหรือพยานหลักฐานใด ๆ อันเป็นเท็จในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด

(4) ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน หรือเรียก รับหรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือ

(5) ใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนเพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่⁶²

⁶² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556, มาตรา 26.

เมื่อพิจารณาถ้อยคำของการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เปรียบเทียบกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พบว่าบทบัญญัติของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 26 (5) ซึ่งบัญญัติให้การใช้กำลังบังคับ ชูเจี๊ว ช่มชู้ ช่มจีนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนเพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ เป็นความผิดอาญานั้นมีสาระสำคัญสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ข) ซึ่งเป็นกรณีการใช้กำลังทางกายภาพ การช่มชู้ หรือการทำให้กลัว เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย

อนึ่ง บทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและช่มจีนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและช่มจีนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมซึ่งมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยต่อไป โดยจำกัดการศึกษาเฉพาะความผิดอันมีลักษณะเป็นการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและช่มจีนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ เท่านั้น

2.7 ขอบเขตความรับผิดชอบมีลักษณะของการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและช่มจีนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา

การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในอเมริกานั้นได้ให้คำนิยามว่า หมายถึงการกระทำใดๆ ก็ตามที่ขัดขวางงานเกี่ยวกับการให้ความยุติธรรมที่ถูกต้องชอบธรรม มุ่งลงโทษการกระทำที่มีผลเป็นการแทรกแซงหรือกระทำการให้เกิดความบิดเบือนไปจากความถูกต้องชอบธรรม ความเกี่ยวพันที่ต้องกำหนดความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมให้เป็นความผิดอาญานั้นก็เนื่องจากการกระทำผิดขององค์กรอาชญากรรมนั้น เป็นการกระทำ ความผิดที่มีศักยภาพสูง ศักยภาพที่มีอยู่นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีมาก ทั้งในด้านการให้สินบน การทำลายพยานหลักฐาน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่

จะต้องทำการตอบโต้การกระทำเช่นนั้นและกำหนดให้เป็นความผิด เพื่อให้กระบวนการดำเนินคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ⁶³

ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่มีผลใช้บังคับกับองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศโดยตรง อย่างไรก็ตามในส่วนของ การบังคับใช้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นมาเพื่อให้ สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ข้อ 23 ไว้ใน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 แต่บทบัญญัติดังกล่าวมีผลใช้บังคับกรณีที่เป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเท่านั้น มิได้มีผลใช้บังคับกับองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศแต่ประการใด

ในการศึกษาวิจัยนี้ จำกัดการศึกษาเฉพาะความผิดอันมีลักษณะการกระทำที่เป็นการ ต่อสู้ ขัดขวางและข่มขู่ใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา เพื่อมุ่งใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่า ด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ข้อ 23 (ข)⁶⁴ เป็นหลัก

2.7.1 ความหมายของ “เจ้าพนักงานในการยุติธรรม”

ก่อนที่จะกล่าวถึงบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 23(ข) นั้น ผู้ศึกษาขอกล่าวถึงความเป็นเจ้าหน้าที่ หรือ “เจ้าพนักงาน” เสียก่อน เพื่อสะดวกแก่การทำความเข้าใจ โดยกฎหมายแต่ละฉบับก็จะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัตินั้นๆ แตกต่างกันไป โดยผู้ที่เป็นเจ้าพนักงานนั้น มีฐานะที่นอกเหนือไปจาก บุคคลธรรมดาทั่วไป เนื่องจากผลของอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ต้องมีผลในทางคุ้มครอง และ ควบคุมเจ้าพนักงาน บทกฎหมายที่คุ้มครองหรือควบคุมเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงต้องมีความหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่การงานไม่เกี่ยวข้องไปถึงการกระทำในเรื่องส่วนตัว บุคคลนั้นโดยเฉพาะ⁶⁵

⁶³ จาก การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม. เอกสารการประชุมวิพากษ์กฎหมาย (น. 1), โดย สุทธิพล ทวีชัยการ, 2550, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

⁶⁴ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ข้อ 23(ข) การใช้กำลังข่มขู่ ข่มขู่ เพื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำความผิดตามอนุสัญญานี้. แปลโดย กระทรวงการต่างประเทศ.

⁶⁵ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (น. 24). เล่มเดิม.

จากการศึกษาสาระสำคัญของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ พบว่ามีได้ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงาน” แต่ประการใด อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ข้อ 23 (จ) ซึ่งกำหนดไว้ว่า “เป็นกรณีการใช้กำลังทางกายภาพ การข่มขู่ หรือการทำให้กลัว เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย” ได้กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่า การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวนี้ เป็นการกระทำต่อเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรมกรณีหนึ่ง และเป็นการกระทำต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอีกกรณีหนึ่ง

ขณะเดียวกัน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1⁶⁶ ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงาน” หมายความว่า บุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงานหรือได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะประจำหรือครั้งคราว และไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่” จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายอาญากำหนดนิยามเกี่ยวกับบุคคลที่จะอยู่ในฐานะเจ้าพนักงานไว้ 2 กรณีคือ (1) บุคคลที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงาน หรือ (2) บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะประจำหรือชั่วคราว ไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่⁶⁷

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 26 (5) บัญญัติถึงกรณีการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมว่า เป็นการกระทำในลักษณะใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อ พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ โดยบทนิยามในมาตรา 3 บัญญัติถึง “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งอัยการสูงสุด หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติแต่งตั้งให้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวน ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามพระราชบัญญัตินี้⁶⁸

ศาสตราจารย์ คณิต ณ นคร ได้ให้ความหมายของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หมายถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือ พนักงานสอบสวน โดยเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ หมายถึง ผู้ใช้อำนาจตุลาการ กล่าวคือ อำนาจพิจารณาพิพากษา อันได้แก่

⁶⁶ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558.

⁶⁷ จาก *กฎหมายอาญา ส่วนที่แก้ไขใหม่* (น. 4), โดย สุพิศ ประณีตพลกรัง, 2558, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

⁶⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556, มาตรา 3.

ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ และดาโต๊ะยุติธรรมในศาลยุติธรรมทั้งหลาย ตุลาการศาลทหาร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลปกครอง พนักงานอัยการ หมายถึง เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในสำนักงานอัยการสูงสุด หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้ โดยพนักงานอัยการปัจจุบันคือ ข้าราชการอัยการสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด และพนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน ซึ่งปัจจุบันได้แก่ ข้าราชการตำรวจหรือข้าราชการฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวน คดีอาญา และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ⁶⁹

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 นั้น หมายความถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น โดยมาตรา 2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นิยามความหมายของบุคคลซึ่งจัดว่าเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้ดังนี้

- 1) ศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(1) บัญญัติว่า “ศาล” หมายความถึง ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษา ซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา
- 2) พนักงานอัยการ หมายความถึงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อ ศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการหรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้
- 3) พนักงานสอบสวน” หมายความถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน
- 4) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ถึงแม้มิได้มีการบัญญัติความหมายไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาจาก มาตรา 2(10) ความว่า “การสืบสวน หมายความถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่ง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด” แล้ว พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาย่อมหมายถึง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมาตรา 2(16) ให้ความหมายไว้ว่า หมายความถึง “เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติเจ้า พนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้อง จับกุมหรือปราบปราม” ซึ่งเมื่อนำนิยามความหมายดังกล่าวเปรียบเทียบกับ

⁶⁹ จาก กฎหมายอาญา ภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 10) (น. 808-809), โดย คณิต ฒ นคร, 2553, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

อนุสัญญาฯ พบว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายถึง “เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย” ตามอนุสัญญาฯ ข้อ 23(ข) นั่นเอง⁷⁰

ขณะที่ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานไว้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน อันหมายถึงความถึงเจ้าพนักงานโดยทั่วไป บัญญัติไว้ในมาตรา 136 ถึงมาตรา 146 และลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม บัญญัติไว้ในมาตรา 167 ถึงมาตรา 199

ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์⁷¹ ได้อธิบายความผิดตามลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมไว้ว่า ความผิดในลักษณะนี้เกี่ยวกับเจ้าพนักงานประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ คือเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ได้แก่ ตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานหรือผู้มีอำนาจสืบสวนหรือจัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา⁷¹

ศาสตราจารย์ หยุต แสงอุทัย⁷² กล่าวถึง เจ้าพนักงานในการยุติธรรมว่า หมายถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ หมายรวมถึงผู้พิพากษาและเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้ทำหน้าที่ผู้พิพากษา เช่น ผู้พิพากษาสมทบหรือศาลในการเดินเผชิญสืบพยาน เป็นต้น พนักงานอัยการ หมายถึง พนักงานตามพระราชบัญญัติอัยการฯ และพนักงานสอบสวน มีความหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติพิเศษ ซึ่งกำหนดให้เจ้าพนักงานบางตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์⁷³ กล่าวถึง เจ้าพนักงานในการยุติธรรม ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานหรือผู้มีอำนาจสืบสวนหรือจัดการให้เป็นไปตามกฎหมายอาญา⁷³

ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ อธิบายความหมายของเจ้าพนักงานไว้ว่า “กฎหมายไทยแต่ก่อนเคยถือการปฏิบัติกิจการอันเป็นราชการของรัฐ เช่น ราษฎรจับผู้ร้ายโดยกำนันผู้ใหญ่บ้านร้องขอ แม้กฎหมายไม่ได้บัญญัติคุ้มครองถึงผู้ที่ช่วยเจ้าพนักงาน ศาลก็ลงโทษผู้ที่ฆาไรราษฎรที่ช่วยกำนันผู้ใหญ่บ้านจับผู้ร้ายฐานฆ่าเจ้าพนักงานด้วย โดยอ้างเหตุผลว่า “เพราะได้กระทำการในหน้าที่เจ้าพนักงานตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 265/2467) ต่อมาศาลมิได้ถือเช่นนั้น (ฎีกาที่ 1299,

⁷⁰ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (น. 33). เล่มเดิม.

⁷¹ จาก กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (น. 321), โดย จิตติ ดิงศภัทย์, 2548, กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.

⁷² จาก กฎหมายอาญา ภาค 2-3 (พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขปรับปรุง.) (น. 84-85), โดย หยุต แสงอุทัย, 2556, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

⁷³ จาก คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 5) (น. 129), โดย อัจฉริยา ชูตินันท์, 2556, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

1300/2481) แสดงว่า ศาลตีความคำว่า เจ้าพนักงานเคร่งครัดขึ้น ไม่ตีความอย่างกว้างเหมือนแต่ก่อน ในระหว่างที่กำลังร่างประมวลกฎหมายอาญาใหม่ มีคำพิพากษาฎีกาที่มีข้อวินิจฉัยพอถือเป็นบท นียามคำว่า เจ้าพนักงาน เช่น ฎีกาที่ 700/2490 ว่า คำว่าเจ้าพนักงานตามความหมายของกฎหมาย ลักษณะอาญานั้น ย่อมมีความหมายถึงผู้ที่ได้รับแต่งตั้งโดยทางการของประเทศไทยให้ปฏิบัติราชการของ ประเทศไทย” ตามคำวินิจฉัยนี้มีหลักเกณฑ์สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ 1. จะต้องมีการแต่งตั้ง 2. การแต่งตั้ง นั้น แต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ หมายความว่า ถ้าไม่มีการแต่งตั้ง แม้จะได้ปฏิบัติราชการก็ไม่ใช่เจ้า พนักงาน หรือมิได้ตั้งให้ปฏิบัติราชการก็ไม่ใช่เจ้าพนักงานเช่นเดียวกัน บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง เป็นข้าราชการ แต่ถูกใช้ให้กระทำการนอกหน้าที่ราชการ ก็ไม่ใช่เจ้าพนักงานเหมือนกัน⁷⁴

นอกจากนี้ในกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ราชการ อาจกำหนดตัวผู้มีหน้าที่ราชการไว้ด้วย ก็ได้ หรืออาจกำหนดโดยบทกฎหมายว่าด้วยการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ได้ ในเมื่อกิจการนั้น เป็นราชการซึ่งกฎหมายประสงค์ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรืออาจกำหนดโดย คำสั่งทางราชการทั่วไปก็ได้ เช่น พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวล กฎหมายอาญามาตรา 2(6), 16 และมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทยกำหนดหน้าที่ไว้อีกด้วย (ฎีกาที่ 1202/2520) เมื่อมีกฎหมายระบุตัวผู้มีอำนาจหน้าที่ไว้โดยเฉพาะแล้ว ผู้อื่น ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการ นั้น⁷⁵ เจ้าพนักงานที่จะมีอำนาจหน้าที่ทำการเป็นพนักงานสอบสวนคดีอาญานั้นได้ ต้องเป็นผู้มี ตำแหน่งระบุไว้ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งต้องเข้าใจว่า พนักงานตำแหน่งอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 18 นี้แล้ว หากมีอำนาจหน้าที่ประการใดในเรื่อง สอบสวนคดีอาญาไม่ เพราะกฎหมายมาตรานี้ บัญญัติจำกัดตัวไว้เพื่อประสงค์จะป้องกันอิสระของ บุคคลต่างๆ ไปจะไปเข้าใจเจ้าพนักงานอื่นที่ไม่มีตำแหน่งระบุไว้ในมาตรา 18 มาเป็นพนักงาน สอบสวนคดีอาญาหาได้ไม่⁷⁶

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัยอธิบายความหมายคำว่า “เจ้าพนักงาน” ในประมวล กฎหมายอาญา หมายความว่า “(1) บุคคลซึ่งกฎหมายระบุไว้ชัดว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ลักษณะอาญา หรือประมวลกฎหมายอาญา เช่น พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล และ (2) บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ ไม่ว่าจะเป็นประจำหรือชั่วคราว และไม่ว่าจะได้รับ ประโยชน์ตอบแทนเพื่อการนั้นหรือไม่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นเจ้าพนักงาน เพราะได้รับ แต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ แต่ศาลฎีกาไม่มีความเห็นดังกล่าว คือเห็นว่า เจ้าพนักงานต้องเป็น

⁷⁴ กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (น. 65-66). เล่มเดิม.

⁷⁵ แหล่งเดิม. (น. 92).

⁷⁶ แหล่งเดิม. (น. 93).

ข้าราชการที่ได้รับเงินเดือนในงบประมาณแผนเงินเดือน ซึ่งไปเอาเรื่องฐานะของข้าราชการที่มีต่อรัฐบาลไปปนกับของเจ้าพนักงานที่มีต่อราษฎร ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายอาญา”⁷⁷

ด้วยเหตุนี้ กรณีเจ้าพนักงานในการยุติธรรมที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ตามลักษณะ 3 จึงเป็นกรณีของกฎหมายที่กำหนดตัวผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการไว้เป็นการเฉพาะเนื่องมาจากหน้าที่ราชการดังกล่าวนี้มีความสำคัญกว่าหน้าที่ทั่วไป โดยเฉพาะหน้าที่ในการยุติธรรมเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ต้องเป็นไปด้วยความเที่ยงตรงและปราศจากอิทธิพลใดๆที่สามารถบังคับให้กระทำการใดหรือมิให้กระทำการใดอันเป็นคุณหรือโทษต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำให้ความเป็นธรรมผิดเพี้ยนไป ดังนั้น ถึงแม้ว่า เจ้าพนักงานตามลักษณะ 3 จะถือเป็นเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ด้วย แต่หากเจ้าพนักงานตามลักษณะ 3 ดังกล่าวกำลังปฏิบัติหน้าที่ในการยุติธรรมซึ่งกฎหมายให้ความสำคัญโดยแยกบทบัญญัติไว้เฉพาะให้เป็นอีกลักษณะหนึ่ง ดังนี้ การนำบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองมิให้มีการกระทำผิดต่อเจ้าพนักงานโดยทั่วไปตามลักษณะ 2 มาใช้บังคับกับเจ้าพนักงานที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 ด้วย จึงไม่เป็นการเหมาะสม สมควรที่จะมีการบัญญัติแยกการคุ้มครองต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 3 ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในการยุติธรรมอีกบทหนึ่งเป็นการเฉพาะด้วยเหตุผลดังที่กล่าวไปข้างต้น

2.7.2 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต่อผู้ขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

บทบัญญัติที่ใกล้เคียงกับการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่กระทำต่อเจ้าพนักงานโดยทั่วไป บัญญัติไว้ในลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตามมาตรา 138 โดยความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต่อผู้ขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ปราบกฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดต่อสู้อ หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายในการปฏิบัติตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ถ้าการต่อสู้อหรือขัดขวางนั้นได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดตามมาตรานี้ เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงาน โดยทั่วไป ซึ่งมีผลทั้งในทางคุ้มครองและผลในทางควบคุมบุคคลที่เป็นเจ้าพนักงานนั้น ผลทั้งปวงที่ว่านี้จะมีก็ต่อเมื่อเป็น

⁷⁷ จาก *กฎหมายอาญา ภาค 2-3* (พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขปรับปรุง) (น. 49), โดย หยุด แสงอุทัย, 2556, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรณีเกี่ยวเนื่องอยู่ในหน้าที่การงานของผู้นั้น บทกฎหมายที่คุ้มครองหรือควบคุมเจ้าพนักงานจึงต้องมีความหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่การงานนั้น ในทางคุ้มครองเจ้าพนักงานก็ปรากฏอยู่ในมาตรา 138 นี้⁷⁸ โดยคุณธรรมทางกฎหมายของมาตรานี้คือ ความเด็ดขาดแห่งอำนาจรัฐ⁷⁹

เมื่อพิจารณาเนื้อหาขององค์ประกอบความผิดตามมาตรา 138 คือ องค์ประกอบความผิดในส่วนการกระทำตามวรรคหนึ่งคือ ต่อสู้หรือขัดขวาง พฤติการณ์ประกอบการกระทำคือ ผู้ถูกกระทำเป็นเจ้าพนักงานหรือผู้ต้องช่วยเจ้าพนักงาน และเป็นการกระทำตามหน้าที่ในขณะที่มีการต่อสู้ขัดขวาง

ต่อสู้ (resist) มีความหมายไปทางขัดขืน ไม่ให้การกระทำของเจ้าพนักงานสำเร็จผล เป็นการที่ผู้ใดไม่ยอมให้เป็นไปตามอำนาจนั้น โดยกระทำการขัดขืนต่ออำนาจนั้นตรงๆ เพื่อมิให้การกระทำตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั้นสำเร็จผล กล่าวคือ เป็นการกระทำในทางรุกต่อต้านการกระทำของเจ้าพนักงานโดยตรง⁸⁰

ขัดขวาง (Obstruct) มีความหมายรวมถึงการกระทำทำให้เจ้าพนักงานได้รับความยากยิ่งขึ้นในการกระทำตามอำนาจและหน้าที่ ทำให้การปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ไม่ดำเนินไปตามวิถีของการกระทำนั้น เพราะเหตุที่มีการขัดขวางเช่นนั้น⁸¹ กล่าวคือ เป็นการกระทำในทางรับ ไม่ปล่อยให้การกระทำของเจ้าพนักงานดำเนินไป แต่จะต้องมีการเคลื่อนไหววิริยาบถอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาของศาลไทยพิพากษาไว้หลายกรณี เช่น ยิงปืนขึ้นฟ้าไม่ให้ตามจับ เป็นการขัดขวางเจ้าพนักงาน⁸² การไม่ยอมให้ค้น แม้กระทำด้วยวาจา เช่น แกล้งพูดว่า ผู้ออกหมายไม่มีอำนาจหรือหมายไม่ถูกต้องเป็นการต่อสู้ขัดขวางแล้ว⁸³ หรือการยิงต่อสู้ตำรวจในระยะ 10 วา เป็นการต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน⁸⁴

ส่วนความในวรรคสองเป็นเหตุฉกรรจ์ ในส่วนของการกระทำที่ทำให้ความผิดมีโทษหนักขึ้น

⁷⁸ กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (น. 1157). เล่มเดิม.

⁷⁹ จาก กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 10) (น. 739), โดย คณิต ฅ นคร, 2553, กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

⁸⁰ กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (น. 1253). เล่มเดิม.

⁸¹ แหล่งเดิม (น. 1254-1255).

⁸² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2509

⁸³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 66/2459 6 มส.54

⁸⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 235/2515

2.7.3 การรับโทษหนักความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต่อสู้อัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 140 บัญญัติไว้ความว่า ถ้าความผิดตามมาตรา 138 วรรคสอง หรือมาตรา 139 ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธหรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ากระทำโดยอ้อมอำนาจอั้งยี่หรือช้องโจร ไม่ว่าอั้งยี่หรือช้องโจรจะมีอยู่หรือไม่ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าความผิดตามมาตรา 138 ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนถึงหนึ่ง”

กฎหมายมาตรานี้ ระวางโทษหนักเพราะการกระทำความผิดดังกล่าวทำให้การกระทำความผิดฐานนี้สำเร็จง่ายขึ้น⁸⁵

ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้ ศาสตราจารย์ คณิต ณ นคร มิได้ให้เหตุผลของการรับโทษหนักเอาไว้ แต่ได้อธิบายเหตุผลในการระวางโทษหนักสำหรับความผิดฐานลักทรัพย์โดยมีอาวุธหรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ว่า เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงของอาชญากร และการเพิ่มอันตรายอาจนำไปสู่การกระทำความผิดที่หนักขึ้น⁸⁶

2.7.4 ความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 139 เป็นมาตราที่สัมพันธ์กับมาตรา 138 เป็นเรื่องที่มีโทษร้ายแรงกว่ามาตรา 138 เนื่องจากเป็นความผิดที่ต้องอาศัยผลที่เกิดตามคำสั่งข่มขืนด้วย กล่าวคือ จะต้องเป็นความผิดสำเร็จ จะต้องมิผลเกิดขึ้น โดยมาตรา 139 บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เจิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้คือ ความเคียดแค้นแห่งอำนาจรัฐ และเสรีภาพในการตัดสินใจ⁸⁷

⁸⁵ กฎหมายอาญาภาคความผิด (น. 742). เล่มเดิม.

⁸⁶ แหล่งเดิม (น. 318).

⁸⁷ แหล่งเดิม (น. 743).

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย⁸⁸ อธิบายความผิดตามมาตรา 139 ว่า

องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ (1) ข่มขืนใจ (2) เจ้าพนักงาน (3) ให้ (ก) ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือ (ข) โดยขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย

องค์ประกอบภายใน เจตนาธรรมดา

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย อธิบายว่า มาตรานี้มีคามผิดสองความผิดคือ

(1) ข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ส่วนเมื่อใดจึงจะถือว่าเป็นการปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่นั้น หน้าที่ของเจ้าพนักงานย่อมได้แก่ หน้าที่ตามกฎหมายตลอดจนกฎ ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และคำสั่งของทางราชการให้เจ้าพนักงานปฏิบัติการหรือละเว้นปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด การปฏิบัติที่ผิดต้องถือว่ามิชอบด้วยหน้าที่

(2) ข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย⁸⁹

คำว่า “ข่มขืนใจ” หมายความว่า บังคับใจ อันมีผลทำให้เจ้าพนักงานต้องตัดสินใจ ปฏิบัติการหรือละเว้นปฏิบัติการตามหน้าที่ แต่การตัดสินใจได้กระทำไปโดยความกลัว เพราะถูกผู้กระทำประทุษร้ายหรือถูกขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ถ้าเจ้าพนักงานผู้ถูกกระทำใช้กำลังเด็ดขาด เช่น ถูกคนมีกำลังมากกว่าจับมือให้เขียนหนังสือโดยเจ้าพนักงานต้องปล่อยให้ไป ตามที่ถูกจับมือนั้น ย่อมไม่ถือว่าเป็นกรณีข่มขืนใจ การเขียนหนังสือก็ไม่ใช่การกระทำของเจ้าพนักงานเลย แต่เป็นการกระทำของคนที่มีกำลังมากกว่าโดยเฉพาะ เพราะเจ้าพนักงานไม่ได้คิด ไม่ได้ตกลงใจและทำตามที่ดีกลงใจอันที่จะปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติการตามหน้าที่ และคนที่ใช้กำลังเด็ดขาดแก่เจ้าพนักงานดังกล่าวไม่มีความผิดตามมาตรา 139 นี้ แต่อาจผิดตามมาตราอื่น

คำว่า “ใช้กำลังประทุษร้าย” คือ การประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของบุคคล ไม่ว่าจะทำ ด้วยแรงกายภาพหรือด้วยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึง การกระทำใดๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ไม่ว่าจะโดย ใช้ยาทำให้มีเมาสะกดจิตหรือใช้วิธีอื่นใด อันคล้ายคลึงกัน

คำๆ นี้มีความหมายกว้างกว่าการทำร้าย การกระทำอะไรเล็กน้อย ก็อยู่ในความหมายของการใช้กำลังประทุษร้ายแล้ว เช่น กอด จับ ผลัก ดึง ข่วนหยิก เป็นต้น คือไม่ถึงกับทำร้ายร่างกาย แต่การทำร้าย ก็อยู่ในความหมายของการใช้กำลังประทุษร้ายเหมือนกัน

⁸⁸ จาก กฎหมายอาญา ภาค 2-3 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขเพิ่มเติม), (น. 54), โดย หยุด แสงอุทัย, 2556, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

⁸⁹ แหล่งเดิม. (น. 54-55).

ในส่วนที่เกี่ยวกับเจตนา เจตนาที่คือความตั้งใจ ความจงใจ หรือ การมุ่งหมายจะให้เป็นอย่างนั้น ซึ่งรวมๆ แล้วก็คือ การมีจิตสำนึกที่ปกติ สามารถรับรู้ถึงเรื่องต่างๆ ได้ สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรถูกอะไรผิด เป็นต้น ดังนั้นการทำผิดโดยมีเจตนาที่จะทำผิด จึงต้องรับโทษตามกฎหมายว่าด้วยความผิดนั้น ส่วนหากใครไม่มีเจตนาที่จะทำผิด แต่ก็ได้ทำความผิดขึ้น อย่างนี้อาจเรียกว่าทำผิด แต่ไม่ต้อง รับโทษ สำหรับเจตนาตามมาตรา 139 นี้ ผู้กระทำต้องทราบว่าบุคคลที่ตนข่มขืนใจเป็นเจ้าพนักงาน นอกจากนี้ ถ้าเป็นความผิดตามมาตรา นี้ จะไม่เป็นความผิดต่อเสรีภาพตามมาตรา 309⁹⁰

ศาสตราจารย์จิติ ดิงส์ทีย์ อธิบายในส่วนของกรกระทำคือการใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้กระทำหรือละเว้นกระทำตามคำสั่งของผู้กระทำความผิด หมายความว่า ถ้าไม่มีการบังคับ เจ้าพนักงานก็คงไม่ทำผิดหน้าที่หรือคงปฏิบัติตามหน้าที่ไม่ละเว้นเสีย ความผิดตามมาตรา นี้ต้องมีผลเกิดขึ้นจากการข่มขืนใจ มิใช่แต่เพียงใช้กำลังขู่เข็ญเพื่อให้กระทำหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น ข้อแตกต่างเห็นได้ชัดจากมาตรา เรื่องให้สินบนเพื่อให้ทำการตามหน้าที่คือ ความผิดตามมาตรา นี้เจ้าพนักงานต้องได้ปฏิบัติตามอันมิชอบด้วยหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่ตามคำสั่งนั้นแล้ว มีสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลที่ว่านี้ ถ้ายังไม่เกิดผลอาจเป็นเพียงขั้นพยายาม การปฏิบัติของเจ้าพนักงานที่ถูกบังคับต้องมิชอบด้วยหน้าที่ หรือการละเว้นนั้นเป็นการไม่ชอบ ที่ถูกต้องปฏิบัติตามหน้าที่จึงจะเป็นการชอบ ถ้าบังคับให้ปฏิบัติตามอันชอบด้วยหน้าที่หรือให้ละเว้น ไม่ปฏิบัติตามอันมิชอบด้วยหน้าที่ ไม่เป็นความผิดฐานนี้ อาจเป็นความผิดต่อเสรีภาพอีกส่วนหนึ่ง⁹¹

2.7.5 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความอันเป็นการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล

บทบัญญัติที่ใกล้เคียงกับการกระทำความอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดคูห่มั่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้คือ ความเด็ดขาดของอำนาจแห่งรัฐแห่งการยุติธรรม โดยองค์ประกอบของความผิดในส่วนการกระทำตามมาตรา นี้

ศาล หมายความว่า ศาลยุติธรรม หรือศาลอื่นใดในราชอาณาจักร ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธรรมนูญศาล เช่น ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ เป็นต้น

⁹⁰ กฎหมายอาญา ภาค 2-3 (น. 54-55). เล่มเดิม.

⁹¹ กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (น. 170). เล่มเดิม.

ผู้พิพากษาคือ ผู้ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในศาลนั้น รวมถึงดาโต๊ะยุติธรรมผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว

ดร. สุทธิพล ทวีชัยการให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดขบวนการพิจารณาพิพากษาคดีตามมาตรา 198 ว่าเป็นการกระทำต่อศาล มิใช่ต่อผู้พิพากษา จึงต้องกระทำในขณะที่ผู้พิพากษาเป็นศาลกำลังพิจารณาคดี ส่วนการจัดขบวนการนั้นก็เป็นลักษณะการกระทำที่เจ้าพนักงานได้รับความยากลำบากยิ่งขึ้นในการทำตามอำนาจหน้าที่ อันเป็นการทำให้ศาลไม่สามารถพิจารณาหรือพิพากษาคดีได้โดยเรียบร้อย ซึ่งอาจจะเป็นการกระทำในศาลหรือนอกศาลก็ได้⁹²

การกระทำการจัดขบวนการพิจารณาหรือพิพากษาของศาลตามมาตรา 198 ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงสภักดิ์ ให้ความเห็นว่า การกระทำที่เป็นความผิดตามมาตรา 198 ต้องเป็นการจัดขบวนการพิจารณาคดีเป็นการกระทำต่อศาลเท่านั้น มิใช่ต่อผู้พิพากษา⁹³ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม ดังนั้น การกระทำอันเป็นการจัดขบวนการกระบวนยุติธรรม ซึ่งมีเจตนามุ่งเน้นที่จะกระทำต่อเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม จึงมีอำนาจบทบัญญัตินี้ไปบังคับใช้ได้ ดังนั้นจึงควรที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา ให้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดลักษณะเป็นการจัดขบวนการกระบวนยุติธรรม โดยมุ่งเน้นการกระทำที่ได้กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมขึ้นเป็นการเฉพาะ ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานหรือผู้มีอำนาจสืบสวนหรือจัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา

⁹² การกำหนดความผิดฐานจัดขบวนการกระบวนยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23). สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). น. 33.

⁹³ กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (น. 431).

บทที่ 3

ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม เฉพาะที่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23(ข) ซึ่งเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมกรณีการใช้กำลังทางกายภาพ การข่มขู่ หรือการทำให้กลัว เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม โดยทำการศึกษาระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ได้แก่ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยมีรายละเอียดการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมบัญญัติไว้โดยเฉพาะเป็นหมวดหมู่ มีพัฒนาการของกฎหมายที่เป็นระบบและครอบคลุมความผิดต่างๆ เกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมโดยละเอียด โดยบัญญัติไว้ใน Title 18 ของ U.S.C. มาตรา 1501-1518 ซึ่งมีบทบัญญัติต่างๆ เอาผิดแก่ผู้กระทำการ "ขัดขวางความยุติธรรม" เพื่อคุ้มครองกระบวนการดำเนินคดีและเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างกว้างขวาง¹ เช่น

มาตรา 1501² ความผิดอันเกิดจากการขัดขวาง ต่อต้านเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้รับมอบอำนาจ ผู้กระทำการส่ง หรือพยายามส่งหมาย หรือเอกสารในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23). สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). น. 49.

² Cornell University Law School. 8 U.S. Code § 1501-Certificate of diplomatic or consular officer of United States as to loss of American nationality. From <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/8/1501>

มาตรา 1503 “Omnibus Obstruction Provision” เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญมาก ได้รับการยกเว้นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองผู้เข้าร่วมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและป้องกันมิให้มีการใช้กระบวนการยุติธรรมไปในทางที่มีขอบในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีของสหรัฐ รวมทั้งเพื่อให้เป็นหลักประกันว่าอาชญากรจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงเจตนารมณ์ของกฎหมายโดยการใช้วิธีการใหม่ๆ เพื่อแทรกแซงการบริหารความยุติธรรม³

มาตรา 1503 (a)⁴ ระบุว่า “ผู้ใดกระทำการโดยทุจริตหรือโดยข่มขู่หรือใช้กำลังหรือโดยใช้จดหมายข่มขู่ เพื่อพยายามให้เกิดอิทธิพล คุกคาม หรือประวิงการทำงานของคุณใหญ่หรือ

Whenever a diplomatic or consular officer of the United States has reason to believe that a person while in a foreign state has lost his United States nationality under any provision of part III of this subchapter, or under any provision of chapter IV of the Nationality Act of 1940, as amended, he shall certify the facts upon which such belief is based to the Department of State, in writing, under regulations prescribed by the Secretary of State. If the report of the diplomatic or consular officer is approved by the Secretary of State, a copy of the certificate shall be forwarded to the Attorney General, for his information, and the diplomatic or consular office in which the report was made shall be directed to forward a copy of the certificate to the person to whom it relates. Approval by the Secretary of State of a certificate under this section shall constitute a final administrative determination of loss of United States nationality under this chapter, subject to such procedures for administrative appeal as the Secretary may prescribe by regulation, and also shall constitute a denial of a right or privilege of United States nationality for purposes of section 1503 of this title.

³ Eric Lent & Melinda Williams, Obstruction of Justice, 39 Am. Crim. L. Rev. 865, 867 (2002).

⁴ 8 US Code § 1503 - Influencing or injuring officer or juror generally

(a) Whoever corruptly, or by threats or force, or by any threatening letter or communication, endeavors to influence, intimidate, or impede any grand or petit juror, or officer in or of any court of the United States, or officer who may be serving at any examination or other proceeding before any United States magistrate judge or other committing magistrate, in the discharge of his duty, or injures any such grand or petit juror in his person or property on account of any verdict or indictment assented to by him, or on account of his being or having been such juror, or injures any such officer, magistrate judge, or other committing magistrate in his person or property on account of the performance of his official duties, or corruptly or by threats or force, or by any threatening letter or communication, influences, obstructs, or impedes, or endeavors to influence, obstruct, or impede, the due administration of justice, shall be punished as provided in subsection (b). If the offense under this section occurs in connection with a trial of a criminal case, and the act in violation of this section involves the threat of physical force or physical force, the maximum term of imprisonment which may be imposed for the offense shall be the higher of that otherwise provided by law or the maximum term that could have been imposed for any offense charged in such case.

ลูกขุนเล็กคนหนึ่งคนใด หรือเจ้าหน้าที่ในศาลใดๆ ของสหรัฐอเมริกา หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ในการถามคำถามหรือในกระบวนการอื่นที่ผู้พิพากษาศาลแขวงหรือบุคคลอื่นซึ่งทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวงนั่งพิจารณาตามหน้าที่ หรือทำอันตรายต่อลูกขุนใหญ่หรือลูกขุนเล็กผู้นั้น หรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นเสียหาย เนื่องจากคำตัดสินหรือการฟ้องคดี หรือเนื่องจากการที่บุคคลนั้นเป็นลูกขุน หรือทำอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวง หรือบุคคลอื่นซึ่งทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวง หรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นเสียหาย เนื่องจากการปฏิบัติตามหน้าที่ หรือโดยทุจริตหรือโดยข่มขู่หรือใช้กำลังหรือโดยใช้จดหมาย ข่มขู่เพื่อพยายามให้เกิดอิทธิพล คุกคาม หรือประวิงหรือพยายามกระทำเช่นนั้นต่อกระบวนการยุติธรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ใน (b)”

มาตรา 1503 อาจแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้⁵

ผู้กระทำ ได้แก่ ผู้ใด

การกระทำ ได้แก่ การกระทำที่เป็นการ

(1) พยายามให้เกิดอิทธิพล คุกคาม หรือประวิง การทำงานของลูกขุนใหญ่หรือลูกขุนเล็กคนหนึ่งคนใด หรือเจ้าหน้าที่ในศาลใดๆ ของสหรัฐอเมริกา หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ในการถามคำถามหรือในกระบวนการอื่นที่ผู้พิพากษาศาลแขวงหรือบุคคลอื่นซึ่งทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวงนั่งพิจารณาตามหน้าที่

(2) ทำอันตรายต่อลูกขุนใหญ่หรือลูกขุนเล็กผู้นั้นหรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นเสียหาย เนื่องจากคำตัดสินหรือการฟ้องคดีหรือเนื่องจากการที่บุคคลนั้นเป็นลูกขุน

(3) ทำอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวง หรือบุคคลอื่นซึ่งทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวง หรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นเสียหายเนื่องจากการปฏิบัติ ตามหน้าที่ และการทำให้เกิดอิทธิพล คุกคาม หรือประวิงการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ ชอบด้วยกฎหมายหรือการพยายามกระทำเช่นนั้น

เห็นได้ว่ามาตราดังกล่าวคุ้มครองกระบวนการพิจารณาในศาล 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนแรก พิจารณาได้จากถ้อยคำที่บัญญัติโดยเฉพาะในมาตรานี้ห้ามการกระทำที่เป็น การทุจริตโดยการข่มขู่ ใช้กำลัง หรือส่งข้อความทางจดหมายเพื่อให้มีอิทธิพลต่อลูกขุน หรือเจ้าหน้าที่ของศาล

ส่วนที่สองซึ่งถือเป็นส่วนครอบคลุมของบทบัญญัติดังกล่าว คือเกี่ยวกับการกระทำที่ กระทบต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย (the due administration of justice)

⁵ จาก การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย, โดย ปิติ โภธิวิจิตร, 2553, วารสารนิติศาสตร์, 39(2), 363-365.

จึงเป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมห้ามการกระทำใดๆ ที่เป็นการกระทบกระเทือน การดำเนิน กระบวนการยุติธรรมดังกล่าว (catch-all provision)⁶

มาตรา 1505 วรรคสอง⁷ ความผิดกรณีผู้ใดที่โดยทุจริต ข่มขู่ ใช้กำลัง หรือมีเจตนา ข่มขู่ เพื่อให้เกิดอิทธิพล ขัดขวาง ประวิง หรือพยายามที่จะให้เกิดอิทธิพล ขัดขวาง หรือประวิงหรือ ใต้วงของสภา หรือคณะกรรมการของสภา หรือคณะกรรมการร่วมของสภา โดยต้องรับโทษ จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 1509⁸ ความผิดกรณีที่เกิดจากการข่มขู่ หรือใช้กำลังเพื่อป้องกัน ขัดขวาง ประวิง หรือรบกวน หรือพยายามที่จะป้องกัน ขัดขวาง ประวิง หรือรบกวนการใช้สิทธิโดยชอบ หรือการ ปฏิบัติตามหน้าที่ภายใต้คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลสหรัฐ ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 1510⁹ ความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางการสอบสวนทางอาญา โดยเฉพาะมาตรา 1510 (a) ซึ่งบัญญัติให้ผู้ที่ยุติพยายามที่จะให้สินบนเพื่อขัดขวาง ทำให้ล่าช้าหรือป้องกันมิให้มีการ

⁶ แหล่งเดิม.

⁷ 18 U.S. Code § 1505 - Obstruction of proceedings before departments, agencies, and committees

Whoever corruptly, or by threats or force, or by any threatening letter or communication influences, obstructs, or impedes or endeavors to influence, obstruct, or impede the due and proper administration of the law under which any pending proceeding is being had before any department or agency of the United States, or the due and proper exercise of the power of inquiry under which any inquiry or investigation is being had by either House, or any committee of either House or any joint committee of the Congress—Shall be fined under this title, imprisoned not more than 5 years or, if the offense involves international or domestic terrorism (as defined in section 2331), imprisoned not more than 8 years, or both.

⁸ 18 U.S. Code § 1509 - Obstruction of court orders

Whoever, by threats or force, willfully prevents, obstructs, impedes, or interferes with, or willfully attempts to prevent, obstruct, impede, or interfere with, the due exercise of rights or the performance of duties under any order, judgment, or decree of a court of the United States, shall be fined under this title or imprisoned not more than one year, or both.

No injunctive or other civil relief against the conduct made criminal by this section shall be denied on the ground that such conduct is a crime.

⁹ 18 U.S. Code § 1510 - Obstruction of criminal investigations

(a) Whoever willfully endeavors by means of bribery to obstruct, delay, or prevent the communication of information relating to a violation of any criminal statute of the United States by any person to a criminal investigator shall be fined under this title, or imprisoned not more than five years, or both.

สื่อสารข้อมูลต่อพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการที่มีผู้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาของสหรัฐ ต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 1511¹⁰ ความผิดฐานร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ชัดขวางการบังคับตามกฎหมายอาญา โดยเจตนาที่จะช่วยเหลือธุรกิจการพนันที่ผิดกฎหมาย ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

เห็นได้ว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับการชัดเจนการกระบวนกรยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องการชัดเจนการกระบวนกรยุติธรรมในขอบเขตที่กว้างเพื่อเป็นหลักประกันว่าอาชญากรจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงเจตนาของกฎหมายโดยการใช้วิธีการใหม่ๆ เพื่อแทรกแซงการบริหารงานยุติธรรม¹¹

นอกเหนือจากบทบัญญัติมาตรา 1503 ที่กล่าวได้ว่าเป็นบทบัญญัติทั่วไปแล้ว กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีได้แก่ ความผิดฐานชัดเจนการสืบสวนคดีอาญา ตามมาตรา 1510(a) U.S.C.18 ความผิดฐานชัดเจนการปฏิบัติ ตามคำสั่งศาล ตามมาตรา 1509 U.S.C.19 ความผิดฐานเอาไปหรือปลอมเอกสารที่ใช้ในกระบวนการพิจารณา ตามมาตรา 1506 วรรคหนึ่ง U.S.C.20 หรือความผิดฐานชัดเจนคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลตามมาตรา 1509 U.S.C.21 เป็นต้น¹²

คำว่า “เจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม” บทบัญญัติของกฎหมายสหรัฐอเมริกา ตีความเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ได้ทุกประเภท เช่น คำว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรา 1503, 1505, 1504, 1510¹³

ตัวอย่างของความผิดฐานชัดเจนความยุติธรรม ตามบทบัญญัติของสหรัฐอเมริกาคือ กรณีบริษัทญี่ปุ่น Toho Tenax Co.,Ltd. (Toho Japan) ซึ่งทำธุรกิจเกี่ยวกับ Carbon Fiber ถูกฟ้องในข้อหาว่ากระทำความผิดตามหมวด 1 ของ Sherman Act โดยคณะลูกขุนใหญ่ของสหรัฐในเมือง

¹⁰ 18 U.S. Code § 1511 - Obstruction of State or local law enforcement

(a) It shall be unlawful for two or more persons to conspire to obstruct the enforcement of the criminal laws of a State or political subdivision thereof, with the intent to facilitate an illegal gambling business if—

¹¹ การกำหนดความผิดฐานชัดเจนความยุติธรรม (น. 50). เล่มเดิม.

¹² การชัดเจนการกระบวนกรยุติธรรมศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย (363-365). เล่มเดิม.

¹³ นวลน้อย ตรีรัตน์. (2547). อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรกับความรับผิดชอบ นิติบุคคล. โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2). สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. น. 61.

ลอสแอนเจลิสได้มีหมายเรียกให้บริษัท Toho ส่งเอกสารต่างๆ ไปให้คณะลูกขุนใหญ่ แต่บริษัท Toho กลับนำเอกสารต่างๆ จากบริษัทสำนักงานสาขาซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองลอสแอนเจลิสไปซ่อนเก็บไว้ที่สำนักงานใหญ่ของบริษัท ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น เพื่อมิให้คณะลูกขุนใหญ่ได้รับเอกสารดังกล่าว อย่างไรก็ตามเอกสารต่างๆ ได้ถูกตรวจพบโดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายของญี่ปุ่น ในระหว่างที่เข้าตรวจค้นสำนักงานใหญ่ของบริษัท Toho¹⁴

วันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 2002 คณะลูกขุนใหญ่ของสหรัฐอเมริกาในเมืองลอสแอนเจลิสจึงได้มีคำสั่งฟ้องบริษัท Toho Tenax co.ltd. (Toho Japan) Toho Carbon Fiber Inc. (USA) และนาย Jinnosuke Takeda ผู้บริหารบริษัท Toho Japan ในข้อหาความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรมตาม 18 U.S.C. มาตรา 1503 ซึ่งมีโทษปรับสูงสุด 500,000 เหรียญสหรัฐสำหรับบริษัท และโทษจำคุก 10 ปี และปรับ 250,000 เหรียญสหรัฐสำหรับผู้บริหารนิติบุคคล¹⁵

จากตัวอย่างคดีดังกล่าวเห็นได้ว่า การกระทำความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมนั้น สามารถนำมาบังคับใช้ได้ ทั้งผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดาและเป็นนิติบุคคล

3.2 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมทางอาญาของประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลีย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นหมวดหมู่ในสามส่วน ของประมวลกฎหมายอาญา (Crimes Act 1914) หรือความผิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม (Offences Relating to The Administration of Justice) รวม 22 มาตรา โดยบัญญัติไว้ในส่วนที่ 3 ซึ่งมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความผิดอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม กรณีการกระทำต่อเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน เพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ไว้ดังนี้

มาตรา 42 (Conspiracy to defeat justice) บัญญัติให้

“ผู้ที่สมรู้ร่วมคิดกับผู้อื่นในการขัดขวาง กีดกันความยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจศาล มีความผิดและมีโทษจำคุก 5 ปี

¹⁴ แหล่งเดิม. (น. 60-61).

¹⁵ แหล่งเดิม. (น. 61).

ผู้ที่จะมีความผิดฐานสมรู้ร่วมคิดนี้จะต้องเข้าทำความตกลงกับผู้อื่นคนเดียวหรือหลายคน และผู้ที่เข้าทำความตกลงนี้ จะต้องมีเจตนาที่จะขัดขวาง กีดกันความยุติธรรม ทั้งจะต้องมีการกระทำการตามข้อตกลงที่เป็นการขัดขวางหรือกีดกันความยุติธรรม”¹⁶

อย่างไรก็ตาม ดร. สุทธิพล ทวีชัยการ¹⁷ ให้ความเห็นไว้ว่า มาตรา 42 นี้ เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 23(ข) ในกรณีที่เป็นกรณีกำหนดความผิดแก่ผู้ที่ทำการแทรกแซงการปฏิบัติราชการในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมคือเกี่ยวกับการใช้อำนาจของศาล โดยกำหนดองค์ประกอบความผิดในส่วนของกรณีก่อทำคือ ขัดขวาง หรือกีดกันความยุติธรรม ซึ่งตีความได้กว้างและย่อมรวมไปถึงการใช้กำลังบังคับ บังคับ หรือข่มขู่ อันเป็นองค์ประกอบความผิดในส่วนของกรณีก่อทำตามข้อ 23(ข) ด้วย โดยผู้กระทำความผิดนี้จะต้องเป็นผู้ที่สมรู้ร่วมคิดกับบุคคลอื่น โดยทำการตกลงคนเดียวหรือหลายคน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นลักษณะของการร่วมกันกระทำความผิดหรือตัวการร่วมตามหลักกฎหมายอาญา โดยเจตนาที่จะกีดกันหรือขัดขวางความยุติธรรมอันเป็นเจตนาทั่วไป ไม่ต้องการมูลเหตุชักจูงใจหรือเจตนาพิเศษเหมือนกับข้อ 23(ข) ต้องการบทบัญญัตินี้จึงแคบกว่า อนุสัญญาข้อ 23 (ข)¹⁸

มาตรา 43 (Attempting to pervert justice)¹⁹ บัญญัติให้ผู้ที่พยายามที่จะขัดขวาง กีดกันความยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางศาล มีความผิดและมีโทษจำคุก 5 ปี เป็นบทบัญญัติที่มีความสอดคล้องกับอนุสัญญา ข้อ 23 (ข) ในกรณีที่ผู้กระทำได้กระทำการแทรกแซง

¹⁶ Crimes Act 1914 Part III Offences relating to the administration of justice section 42 Conspiracy to defeat justice

(1) Any person who conspires with another to obstruct, prevent, pervert, or defeat, the course of justice in relation to the judicial power of the Commonwealth, shall be guilty of an indictable offence.

Penalty: Imprisonment for 5 years.

(2) For the purposes of an offence against subsection (1), absolute liability applies to the physical element of circumstance of the offence, that the judicial power is of the Commonwealth.

¹⁷ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (น. 65).

¹⁸ แหล่งเดิม. (น. 66).

¹⁹ Crimes Act 1914 Part III-Offences relating to the administration of justice section 43 Attempting to pervert justice

(1) Any person who attempts, in any way not specially defined in this Act, to obstruct, prevent, pervert, or defeat, the course of justice in relation to the judicial power of the Commonwealth, shall be guilty of an offence. Penalty: Imprisonment for 5 years

การใช้อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติราชการของกระบวนการยุติธรรม คือเกี่ยวกับการใช้อำนาจของศาล ซึ่งองค์ประกอบของความคิดในส่วนการกระทำตามมาตรานี้คือการขัดขวาง กีดกันความยุติธรรม สามารถเทียบเคียงได้กับการใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ หรือข่มขู่ ตามข้อ 23(ข) เช่นเดียวกับมาตรา 42 ที่กล่าวไว้ข้างต้น และมาตรา 43 ต้องการเพียงเจตนาธรรมดา ไม่ต้องการมูลเหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษเหมือนกับข้อ 23(ข) ต้องการ จึงต้องการผลแห่งการกระทำและมีความผิดฐานพยายามกระทำความผิด ต่างกับข้อ 23(ข) ที่ไม่ต้องการผลแห่งการกระทำความผิด เพียงแต่กระทำครอบงำองค์ประกอบภายนอก และกระทำโดยเจตนา ตลอดจนมีมูลเหตุจูงใจตามที่กำหนดไว้ก็เป็นความผิดสำเร็จตามข้อ 23 (ข) แล้ว²⁰

3.3 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่อง “การขัดขวางความยุติธรรม” จึงไม่มีการกำหนดความผิดอาญาฐานการขัดขวางความยุติธรรมไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอย่างชัดแจ้ง แต่บทบัญญัติบางส่วนในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มีการบัญญัติถึงความผิดอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม กรณีการกระทำต่อเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ เช่น

ความผิดตามมาตรา 113

เป็นมาตราที่สำคัญ เป็นความผิดฐานที่เกี่ยวกับการต่อต้านหรือขัดขวางเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ Widerstand gegen Vollstreckungsbeamte (Resistance to law Enforcement Officials) ซึ่งบังคับใช้ได้อย่างกว้างขวาง โดยบัญญัติให้ผู้ที่ใช้กำลังหรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง ชักจูงให้มีการต่อต้าน หรือการกระทำการจู่โจมอย่างรุนแรงต่อเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่เจ้าพนักงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ

²⁰ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (น. 67). เล่มเดิม.

แต่ถ้าเป็นกรณีร้ายแรง (serious cases) ต้องรับโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี ซึ่งกรณีความผิดร้ายแรงได้แก่ ผู้กระทำการหรือผู้ร่วมกระทำการใช้อาวุธ หรือกระทำการด้วยความรุนแรง ทำให้ผู้ที่ถูกจู่โจมได้รับอันตรายถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บสาหัส²¹

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มุ่งคุ้มครองเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่เจ้าพนักงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ซึ่งตีความได้กว้างโดยรวมไปถึงเจ้าพนักงานทุกประเภท รวมทั้งเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาทุกประเภทด้วย และหากเป็นกรณีร้ายแรง ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น จะต่างกับข้อ 23 (จ) เพียงกรณีเดียวตรงที่มาตรา 113 ต้องการเพียงเจตนาธรรมดาคือประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผล แต่ข้อ 23(ข) ต้องการมูลเหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษด้วย²²

บทบัญญัติ มาตรา 240 กรณีผู้ใดใช้กำลังหรือข่มขู่ว่าจะทำอันตราย บังคับให้บุคคลอื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการใดๆ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับ การพยายามกระทำ ความผิดฐานนี้มีโทษด้วย นอกจากนี้ หากผู้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการดังกล่าว โดยใช้อำนาจหรือตำแหน่งโดยมิชอบ ถือเป็นกรณีร้ายแรง กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 5 ปี²³

²¹ German Criminal Code Section 113 Resisting enforcement officers

(1) Whosoever, by force or threat of force, offers resistance to or attacks a public official or soldier of the Armed Forces charged with the enforcement of laws, ordinances, judgments, judicial decisions or orders acting in the execution of such official duty shall be liable to imprisonment not exceeding two years or a fine.

(2) In especially serious cases the penalty shall be imprisonment from six months to five years. An especially serious case typically occurs if

1. the principal or another accomplice carries a weapon for the purpose of using it during the commission of the offence; or

2. the offender through violence places the person assaulted in danger of death or serious injury.

²² การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (น. 66). เล่มเดิม.

²³ German Criminal Code Section 240 Using threats or force to cause a person to do, suffer or omit an act

(1) Whosoever unlawfully with force or threat of serious harm causes a person to commit, suffer or omit an act shall be liable to imprisonment not exceeding three years or a fine.

(2) The act shall be unlawful if the use of force or the threat of harm is deemed inappropriate for the purpose of achieving the desired outcome.

(3) The attempt shall be punishable.

บทบัญญัติมาตรา 258²⁴ บัญญัติว่าผู้ใดมีเจตนาขัดขวางผู้อื่นไม่ให้ต้องรับโทษทั้งหมดหรือบางส่วนตามประมวลกฎหมายอาญา โดยมีขอบด้วยกฎหมาย ต้องรับโทษ 5 ปี หรือปรับ หากการขัดขวางดังกล่าวเป็นการบังคับการลงโทษ หรือบังคับมาตรการใดๆ ต่อคนอื่น มีบทกำหนดโทษทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ การพยายามกระทำความผิดฐานนี้ต้องรับโทษด้วย

บทบัญญัติมาตรา 258 นี้ มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 23(ข) ในกรณีที่เป็นการแทรกแซงการปฏิบัติราชการในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรม คือ ขัดขวางการลงโทษผู้อื่นทั้งหมดหรือบางส่วน ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 258 และเป็นการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายตามข้อ 23(ข) คือ ขัดขวางการบังคับการลงโทษหรือบังคับมาตรการใดๆ ต่อคนอื่น” ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 258 เช่นกัน แต่มาตรา 258 ไม่ต้องการเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุชกูงใจ จึงเป็นความผิดที่ต้องการผลจากการกระทำและทำให้มีความผิดฐานพยายามด้วยต่างกับบทบัญญัติข้อ 23(ข) ที่ต้องการมูลเหตุชกูงใจในการกระทำความผิด นอกจากเจตนาธรรมดาประสงค์ต่อผล ซึ่งหากมีการใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ หรือข่มขู่ ซึ่งเป็นการกระทำเพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ราชการในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย แล้วผู้กระทำย่อมมีความผิดทันที ไม่ว่าจะการแทรกแซงจะสำเร็จตามที่ผู้กระทำให้กำลังบังคับ ชูเชิญ หรือไม่ ไม่ใช่ข้อสำคัญ²⁵

กล่าวโดยสรุป ความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมมีบัญญัติอยู่ในกฎหมายทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ทั้งการบัญญัติไว้โดยตรง และการบัญญัติไว้แต่เพียงบางส่วน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม ที่เข้าร่วมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและป้องกันมิให้ใช้กระบวนการยุติธรรมไปในทางที่มีขอบในระหว่างที่มีการพิจารณาคดี โดยการกระทำต่อเจ้าพนักงานนั้นครอบคลุมถึงการข่มขู่หรือการใช้กำลัง หรือการใช้จดหมายข่มขู่ การทำให้ทรัพย์สิน

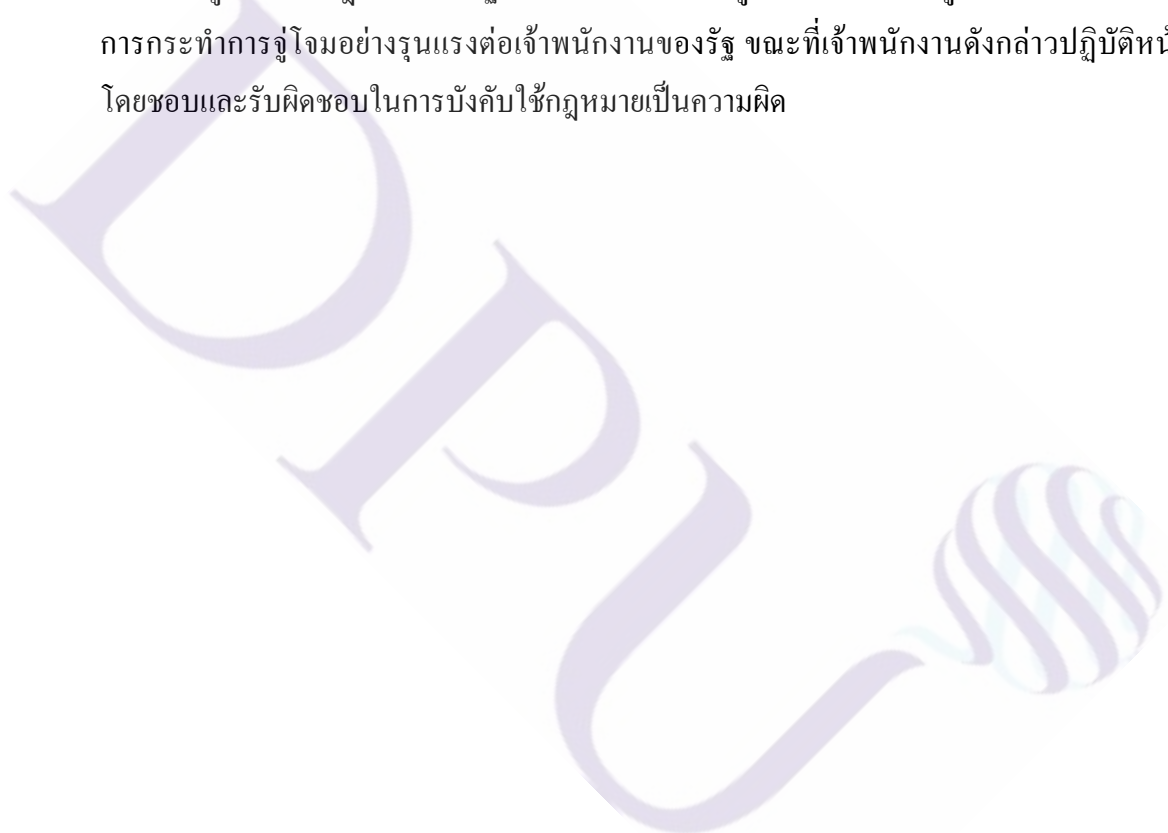
(4) In especially serious cases the penalty shall be imprisonment from six months to five years. An especially serious case typically occurs if the offender : 1. causes another person to engage in sexual activity or to enter into marriage; 2. causes a pregnant woman to terminate the pregnancy; or 3. abuses his powers or position as a public official.

²⁴ Section 258 Assistance in avoiding prosecution or punishment

(1) Whosoever intentionally or knowingly obstructs in whole or in part the punishment of another in accordance with the criminal law because of an unlawful act or his being subjected to a measure (section 11(1) No 8) shall be liable to imprisonment not exceeding five years or a fine.

²⁵ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (น. 66). เล่มเดิม.

เสียหาย เพื่อพยายามให้เกิดอิทธิพล คุกคาม หรือประวิงการทำงานโดยคำว่า เจ้าหน้าที่ในการ
ยุติธรรม หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทุกประเภท ส่วนประเทศ
ออสเตรเลีย บัญญัติให้ผู้ที่พยายามที่จะขัดขวาง กีดกันความยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้
อำนาจทางศาล ซึ่งองค์ประกอบของความผิดในส่วนการกระทำตามมาตรานี้คือการขัดขวาง กีดกัน
ความยุติธรรม สามารถเทียบเคียงได้กับการใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ หรือข่มขู่ มีความผิดและมีโทษ
จำคุกต่อการเพียงเจตนาธรรมดา ไม่ต้องการมูลเหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษ และประเทศเยอรมัน
บางส่วนของประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติให้การกระทำอันมีลักษณะที่เป็นการกระทำต่อ
เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ โดยใช้กำลังหรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง ชักจูงให้มีการต่อต้าน หรือ
การกระทำการจู่โจมอย่างรุนแรงต่อเจ้าพนักงานของรัฐ ขณะที่เจ้าพนักงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่
โดยชอบและรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายเป็นความผิด

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ

ประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงาน โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตามมาตรา 136 ถึงมาตรา 146 โดยในมาตรา 138¹ ได้บัญญัติใกล้เคียงกับกรณี “การใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน เพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” มาตรา 139² บัญญัติถึงกรณี “การข่มขืนใจเจ้าพนักงาน ให้ ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย” และมาตรา 140 เป็นเหตุจูงใจของบทบัญญัติของมาตรา 138 และ มาตรา 139 แต่ลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามมาตรา 167 ถึงมาตรา 199 มิได้มีบทบัญญัติสอดคล้องกับกรณีนี้แต่ประการใด ด้วย เจ้าพนักงานในการยุติธรรมในลักษณะ 3 ถือเป็นเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ด้วย ดังนั้น หากไม่มีบทบัญญัติใดบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในลักษณะ 3ให้นำบทบัญญัติตามลักษณะ 2 มาบังคับใช้กับกรณีได้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การนำบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการปกครองมาใช้กับกรณีความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากเจ้าพนักงานในการยุติธรรม เป็นเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม ให้คุณและโทษแก่ผู้ที่เข้าสู่

¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 แก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519

“ผู้ใดต่อสู้อัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการต่อสู้อัดขวางนั้น ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เชิญว่าจะใช้กำลัง

ประทุษร้าย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 139 “ผู้ใดข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กระบวนการยุติธรรมได้ หากการปฏิบัติหน้าที่ไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมในภาพรวมได้มากกว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยทั่วไป และทำให้ความยุติธรรมถูกบิดเบือนไปจากความเป็นธรรมที่แท้จริงได้

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตความรับผิดชอบของการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ชัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมของประเทศไทยกับต่างประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ชัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเปรียบเทียบบทบัญญัติของประเทศไทยกับต่างประเทศ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษามติของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

พิจารณาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาของไทย พบว่ามีบทบัญญัติที่ใกล้เคียงกับการกระทำอันมีลักษณะเป็นการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ชัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมคือกรณี “การใช้กำลังบังคับ ชูเชิง ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่” ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญาเพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่” ปรากฏอยู่ใน มาตรา 138³ มาตรา 139⁴ และมาตรา 198⁵

³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138

“ผู้ใดต่อสู้ หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการต่อสู้หรือขัดขวางนั้น ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่ว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 139

“ผู้ใดข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติ หรือมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่ว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 แก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2519

“ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 138 และมาตรา 139 นั้น เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติอยู่ในลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งมีความหมายรวมถึงเจ้าพนักงานโดยทั่วไปและเจ้าพนักงานในการยุติธรรมด้วย ซึ่งในความเห็นของผู้ศึกษาเห็นว่า กิณความหมายกว้างโดยหมายถึงเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ทุกประเภท และไม่เฉพาะเจาะจงถึงเจ้าพนักงานในการยุติธรรมที่ปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมเท่านั้น การใช้บทบัญญัติเดียวกันมาใช้บังคับทั้งกรณีที่เป็นการต่อผู้ขัดขวางเจ้าพนักงานตามมาตรา 138 และการข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ตามมาตรา 139 ย่อมไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากการกระทำที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมในการต่อผู้ขัดขวางก็ดี หรือการข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่ก็ดี ย่อมส่งผลเสียหายต่อสังคมได้มากกว่า การกระทำที่กระทำต่อเจ้าพนักงานโดยทั่วไป อัตราโทษที่บัญญัติไว้ไม่เหมาะสมทำให้อาจไม่มีผลในการยับยั้งการกระทำความผิด นอกจากนี้ การต่อผู้ขัดขวางเจ้าพนักงานตามมาตรา 138 เป็นเพียงเจตนาธรรมดาที่กระทำเพื่อให้เจ้าพนักงานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยราบรื่นเท่านั้น ส่วนมาตรา 139 เป็นเพียงการข่มขืนใจให้เจ้าพนักงานให้ปฏิบัติหน้าที่อันมิชอบด้วยหน้าที่หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่เท่านั้น มิได้มีความหมายครอบคลุมไปถึงการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมให้เสียไป ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงมีความหมายแคบและไม่ครอบคลุมถึงการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม กรณี “การใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่”

นอกจากนี้ บทบัญญัติแห่งมาตรา 198 ถึงแม้บัญญัติไว้ในลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม แต่บทบัญญัตินี้มีความเฉพาะเจาะจงว่าเป็นกรณีการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาคดีเท่านั้น มิได้หมายรวมถึง การกระทำตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตำแหน่งอื่น ดังนั้น บทบัญญัตินี้ จึงไม่ครอบคลุม กรณี “การใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” เช่นเดียวกัน

พิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า เป็นประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่สามารถเอาผิดกับการกระทำที่เป็นการขัดขวาง

กระบวนการยุติธรรมอย่างครอบคลุม⁶ โดยไม่เพียงแต่คุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลเท่านั้น หากแต่ยังคุ้มครองครอบคลุมไปถึงชั้นสอบสวน ฟ้องร้อง หรือแม้แต่ชั้นตอนเล็กน้อย เช่น กระบวนการส่งหมาย และมีการบัญญัติต้องประกอบในส่วนองค์ประกอบภายนอกเอาไว้ในลักษณะกว้างๆ คุ้มครองครอบคลุมการกระทำทุกอย่างที่จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ไม่มีประสิทธิภาพ⁷ โดยบัญญัติไว้ใน Title 18 ของ U.S.C. มาตรา 1501-1518 เพื่อคุ้มครองกระบวนการดำเนินคดีและเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างกว้างขวาง⁸ โดยบทบัญญัติที่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ข) บัญญัติอยู่ในมาตรา 1503(a) ความว่า

“ผู้ใดกระทำการโดยทุจริตหรือโดยข่มขู่หรือใช้กำลังหรือโดยใช้จดหมายข่มขู่ เพื่อพยายามให้เกิดอิทธิพล คุกคาม หรือประวิงการทำงานของลูกขุนใหญ่หรือลูกขุนเล็กคนหนึ่งคนใด หรือเจ้าหน้าที่ในศาลใดๆ ของสหรัฐอเมริกา หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ในการถามค้านพยานหรือในกระบวนการอื่นที่ผู้พิพากษาศาลแขวงหรือบุคคลอื่นซึ่งทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวงนั่งพิจารณาตามหน้าที่ หรือทำอันตรายต่อลูกขุนใหญ่หรือลูกขุนเล็กผู้นั้น หรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นเสียหาย เนื่องจากคำตัดสินหรือการฟ้องคดี หรือเนื่องจากการที่บุคคลนั้นเป็นลูกขุน หรือทำอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวง หรือบุคคลอื่นซึ่งทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวง หรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นเสียหาย เนื่องจากการปฏิบัติตามหน้าที่ หรือโดยทุจริตหรือโดยข่มขู่หรือใช้กำลังหรือโดยใช้จดหมาย ข่มขู่เพื่อพยายามให้เกิดอิทธิพล คุกคาม หรือประวิงหรือพยายามกระทำเช่นนั้นต่อกระบวนการยุติธรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ใน (b)”

บทบัญญัติดังกล่าว อาจแยกพิจารณาองค์ประกอบของความผิดได้ดังต่อไปนี้⁹ ผู้กระทำ ได้แก่ ผู้ใด โดยคำว่า ผู้ใดอาจหมายความถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ส่วนการกระทำ ได้แก่ การกระทำที่เป็นการ

(1) พยายามให้เกิดอิทธิพล คุกคาม หรือประวิง การทำงานของลูกขุนใหญ่หรือลูกขุนเล็กคนหนึ่งคนใด หรือเจ้าหน้าที่ในศาลใดๆ ของสหรัฐอเมริกา หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ในการ

⁶ จาก การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย. โดย ปิติ โทธิวิจิตร, 2553, *วารสารนิติศาสตร์*, 2(39), 357-358.

⁷ แหล่งเดิม.

⁸ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (น. 49). เล่มเดิม.

⁹ การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย (น. 363-365). เล่มเดิม.

ถามค้านพยานหรือในกระบวนการอื่นที่ผู้พิพากษาศาลแขวงหรือบุคคลอื่นซึ่งทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวงนั่งพิจารณาตามหน้าที่

(2) ทำอันตรายต่อลูกขุนใหญ่หรือลูกขุนเล็กผู้นั้นหรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นเสียหาย เนื่องจากคำตัดสินหรือการฟ้องคดีหรือเนื่องจากการที่บุคคลนั้นเป็นลูกขุน

(3) ทำอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวง หรือบุคคลอื่นซึ่งทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลแขวง หรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นเสียหายเนื่องจากการปฏิบัติ ตามหน้าที่ และการทำให้เกิดอิทธิพล คุกคาม หรือประวิงการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ ชอบด้วยกฎหมายหรือการพยายามกระทำเช่นนั้น

เห็นได้ว่ามาตราดังกล่าวคุ้มครองกระบวนการพิจารณาในศาล 2 ส่วนได้แก่ ส่วนแรกพิจารณาได้จากถ้อยคำที่บัญญัติโดยเฉพาะในมาตรานี้ห้ามการกระทำที่เป็นการทุจริตโดยการข่มขู่ ใช้กำลัง หรือส่งข้อความทางจดหมายเพื่อให้มีอิทธิพลต่อลูกขุน หรือเจ้าหน้าที่ของศาล ส่วนที่สองซึ่งถือเป็นส่วนครอบคลุมของบทบัญญัติดังกล่าว คือเกี่ยวกับการกระทำที่กระทบต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย (the due administration of justice) จึงเป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมห้ามการกระทำใดๆ ที่เป็นการกระทบกระเทือน การดำเนินกระบวนการยุติธรรมดังกล่าว (catch-all provision) ส่วนคำว่า “เจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม” บทบัญญัติของกฎหมายสหรัฐอเมริกาตีความเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้ทุกประเภท ดังนั้นเมื่อนำบทบัญญัติของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23(ข) แล้ว เห็นได้ว่าครอบคลุมและบังคับใช้ได้กว้างขวางกว่า

กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้ในส่วนที่สาม ของประมวลกฎหมายอาญา (Crimes Act 1914) โดยบัญญัติไว้ในส่วนที่ 3 มาตรา 43 (Attempting to pervert justice) บัญญัติว่า

“ผู้ที่พยายามที่จะขัดขวาง กีดกันความยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางศาล มีความผิดและมีโทษจำคุก 5 ปี

ผู้ที่มีความผิดตามบทบัญญัตินี้ การกระทำจะต้องไม่เป็นเพียงการเตรียมการจะกระทำความผิดเท่านั้น และหากการกระทำไปถึงขั้นพยายามนั้น ไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ ผู้ที่กระทำการดังกล่าวก็ถือว่ามีความผิด”¹⁰

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้น มิได้กำหนดไว้ให้ชัดเจนว่า การขัดขวาง กีดกันความยุติธรรม นั้น มีขอบเขตกว้างขวางเพียงใด แต่ย่อมหมายรวมถึง

¹⁰ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (น. 54). เล่มเดิม.

การกระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมด้วย อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศออสเตรเลีย มาตรา 43 ต้องการเพียงเจตนาธรรมดา ไม่ต้องการมูลเหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษ เช่นเดียวกับมาตรา 138 และมาตรา 139 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย แต่ไม่ต้องการผล กล่าวคือ ถ้าการกระทำดังกล่าวถึงขั้นลงมือทำแล้ว แม้การกระทำดังกล่าวจะไม่เป็นผลสำเร็จแต่ความคิดตามมาตรานี้เป็นความคิดสำเร็จแล้ว อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้ ครอบคลุม “การใช้กำลัง บังคับ ชูเชิญ ช่มชู้ ช่มชู้ใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวน ในคดีอาญาเพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่”

กฎหมายของสาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่อง “การขัดขวางความยุติธรรม” จึงไม่มีการกำหนดความผิดอาชญาฐานการขัดขวางความยุติธรรมไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอย่างชัดเจน แต่บทบัญญัติบางส่วนในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มีการบัญญัติถึงความผิดอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม โดยมาตรา 113 เป็นความผิดฐานที่เกี่ยวกับการต่อต้านหรือขัดขวางเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ Widerstand gegen Vollstreckungsbeamte (Resistance to law Enforcement Officials) ซึ่งบังคับใช้ได้อย่างกว้างขวางโดยบัญญัติให้ผู้ที่ใช้กำลังหรือช่มชู้ว่าจะใช้กำลัง ชักจูงให้มีการต่อต้าน หรือการกระทำการจู่โจมอย่างรุนแรงต่อเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่เจ้าพนักงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ

ความผิดอาญาร้ายแรง (serious cases) ต้องรับโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี ซึ่งกรณีความผิดร้ายแรง ได้แก่ ผู้กระทำการหรือผู้ร่วมกระทำการใช้อาวุธ หรือกระทำการด้วยความรุนแรง ทำให้ผู้ที่ถูกจู่โจมได้รับอันตรายถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บสาหัส

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มุ่งคุ้มครองเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่เจ้าพนักงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ซึ่งตีความได้กว้างโดยรวมไปถึงเจ้าพนักงานทุกประเภท รวมทั้งเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาทุกประเภทด้วย และหากเป็นกรณีร้ายแรง ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันข้อนี้ มีลักษณะไปในทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 มาตรา 139 และมาตรา 140 ของไทย แต่โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดหนักกว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาของไทย

4.2 วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการบัญญัติการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้เป็นความผิดเฉพาะในตามประมวลกฎหมายอาญา

การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อขัดขวางการใช้อำนาจในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม เนื่องจากการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมโดยผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรย่อมส่งผลกระทบต่อ การดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมโดยภาพรวม ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำต่อ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมในกระบวนการดำเนินคดีขั้นตอนใดๆ เช่น การกระทำใดๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อพยานหลักฐานในคดี หรือกระทำต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายผู้เกี่ยวข้องนั้น ทั่วยที่สุดอาจส่งผลให้การพิสูจน์ความผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเป็นไปโดยยาก และทำให้ความประสงค์ในการลงโทษตามหลักกฎหมายอาญาในแง่ของการปราบปราม อาชญากรรม (Deterrence) ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

ศาสตราจารย์ คณิต ณ นคร ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นในการบัญญัติความผิด ต่อเจ้าพนักงานไว้ว่า เมื่อเจ้าพนักงานเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ เจ้าพนักงานก็ชอบที่จะได้รับความคุ้มครอง เป็นพิเศษ กล่าวคือ อำนาจรัฐที่เจ้าพนักงานใช้นั้นชอบที่จะมีความเด็ดขาดตามสมควร ทั้งนี้เพื่อให้ เจ้าพนักงานสามารถปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ติดขัด

ด้วยเหตุนี้ หากกลุ่มบุคคลหรือผู้กระทำความผิดสามารถกระทำการข่มขู่ หรือเข้าไป แทรกแซงยุ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้ ย่อมส่งผลเสียต่อสังคมได้ มากกว่าการข่มขู่เจ้าพนักงานโดยทั่วไป เนื่องจากเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม หากไม่สามารถปฏิบัติ หน้าที่ให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมถูกบิดเบือน ผู้กระทำความผิดจะกลายเป็นฝ่ายรอดพ้นจากการถูกลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะสร้างความเสียหาย ให้แก่รัฐในฐานะผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแล้ว เอกชนทั่วไปอาจ ได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวด้วย เนื่องจากไม่สามารถได้รับความยุติธรรมอย่าง เพียงพอจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ขณะเดียวกัน การกระทำความผิดดังกล่าวหากเป็นการ กระทำต่อเจ้าพนักงานในลักษณะ 2 บุคคลที่กระทำความผิดอาจได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติ หน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่ ซึ่งการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ แต่การ กระทำดังกล่าวอาจมิได้ส่งผลกระทบต่อเอกชนผู้หนึ่งผู้ใดอื่นอีก ผลกระทบจากการกระทำดังกล่าว จึงน้อยกว่า

จากเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการนำบทบัญญัติมาตรา 138 มาตรา 139 และมาตรา 140 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองเจ้าพนักงาน โดยทั่วไปจากการกระทำที่ เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจ มาบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 3

ด้วย โดยเหตุผลที่สามารถก่อให้เกิดผลเสียหายได้มากกว่าดังที่กล่าวไปแล้ว เพื่อให้บทลงโทษมีความเหมาะสมและตัดเทียบกับความผิด เพราะหากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดไม่เกิดความเกรงกลัวและรู้สึกคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำผิด การบังคับใช้กฎหมายอาจไม่ได้ผล ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษทางอาญาที่การบัญญัติกฎหมายอาญาสมควรต้องมีผลเป็นการข่มขู่ยับยั้งหรือป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน

4.3 วิเคราะห์ขอบเขตความรับผิดชอบของการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขู่ใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเจ้าพนักงานในการยุติธรรม

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ถึงแม้มาตรา 26(5) จะมีการบัญญัติเกี่ยวกับกรณี “การใช้กำลัง บังคับ ขู่เข็ญ ข่มขู่ ข่มขู่ใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนเพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่” แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อบังคับใช้กับกรณีการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเท่านั้น หากได้สามารถนำมาใช้บังคับกับกรณีการมีส่วนร่วมกับองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศในการกระทำความผิดได้ไม่เช่นนั้น การศึกษาเกี่ยวกับขอบเขตความรับผิดชอบของ “การกระทำการอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม โดยใช้กำลังบังคับ ใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญ หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือข่มขู่ ข่มขู่ใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานในการยุติธรรมเพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาให้สามารถมีบทบัญญัติของกฎหมายที่เหมาะสมในการบังคับใช้ต่อไป

4.3.1 วิเคราะห์ขอบเขตของ “เจ้าพนักงานในการยุติธรรม”

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime-UNTOC) ข้อ 23 (ข) บัญญัติถึงการขัดขวางการยุติธรรมไว้ว่า (ข) การใช้กำลังบังคับ ข่มขู่ ขู่เข็ญ เพื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามอนุสัญญานี้¹¹

¹¹ จาก องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (น. 17), โดยกาญจน์ ชีรานนท์. (ม.ป.ป.), วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.

เห็นได้ว่า ตามข้อนี้ กำหนดคุณสมบัติไว้เฉพาะผู้ถูกระทำว่า (1) ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ใน งานยุติธรรมหรือ (2) เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย หมายถึงหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติฯ กฎ ระเบียบต่างๆ ให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้นั้นไว้ ที่สำคัญคือ อำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายให้ไว้ดังกล่าว นั้นจะต้องเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่อนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึงด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาบทบัญญัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้าน อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 พบว่า มิได้มีการบัญญัติความหมายของ คำว่า “เจ้าหน้าที่ในการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย” เอาไว้แต่ประการใด นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 167 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด แก่เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน เพื่อจงใจให้กระทำการไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำใดอันมิ ชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท” ซึ่ง บทบัญญัติดังกล่าวนี้บัญญัติไว้ในลักษณะ 3 หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม ดังนั้น จึงอาจตีความได้ว่า เจ้าพนักงานในการยุติธรรม หมายถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงาน อัยการ หรือพนักงานสอบสวน

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ ยังได้อธิบายความหมายของ เจ้าพนักงานในการ ยุติธรรม ว่าหมายถึง

(1) เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ ได้แก่ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา พิพากษาคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการฯ เช่น ผู้พิพากษา และเจ้า พนักงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ตลอดจนผู้ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ เช่น ผู้พิพากษาสมทบตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดี เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 27

(2) พนักงานอัยการ หมายความว่า เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 2(5) ซึ่งมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติพนักงานอัยการฯ

(3) ผู้ว่าคดี มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 5 ซึ่งยกเลิก โดยฉบับที่ 3 พ.ศ. 2517 มาตรา 4 และให้เปลี่ยนเป็นพนักงานอัยการตามมาตรา 5 ทุกแห่ง

(4) พนักงานสอบสวน คือผู้มีหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(6) และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในความผิดเกี่ยวกับการล้มละลายระหว่างดำเนินกระบวนการ พิจารณาคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 160 หรือเจ้าพนักงานอื่นที่มี กฎหมายระบุให้อำนาจไว้ เกี่ยวกับศาลอื่นที่จะมีขึ้นตามรัฐธรรมนูญคงต้องพิจารณาจากกฎหมาย ที่ตั้งศาลนั้นๆ ว่า ผู้ปฏิบัติงานมีฐานะอย่างไร ศาลปกครองและองค์กรที่มีหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาท

ทางฝ่ายบริหาร ไม่ใช่ศาลที่ใช้อำนาจตุลาการ ตุลาการรัฐธรรมนูญไม่มีฐานะอย่างเจ้าพนักงานตุลาการตามความหมายของมาตรานี้¹²

สำหรับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 ได้นิยามความหมายของบุคคลซึ่งจัดว่าเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเอาไว้เช่นเดียวกันว่า หมายถึงบุคคลต่อไปนี้

1) ศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(1) บัญญัติว่า “ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา

2) พนักงานอัยการ หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการหรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้

3) พนักงานสอบสวน หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

4) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ถึงแม้มิได้มีการบัญญัติความหมายไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาจาก มาตรา 2(10) ความว่า “การสืบสวน หมายความว่าถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่ง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด” แล้ว พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาย่อมหมายถึง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมาตรา 2(16) ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง “เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้รวมทั้งพศติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่นๆ เมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม”

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัยอธิบายความหมายคำว่า “เจ้าพนักงาน” ในประมวลกฎหมายอาญา หมายความว่า “(1) บุคคลซึ่งกฎหมายระบุไว้ชัดว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา หรือประมวลกฎหมายอาญา เช่น พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล และ (2) บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ ไม่ว่าจะเป็นประจำหรือชั่วคราว และไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนเพื่อการนั้นหรือไม่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นเจ้าพนักงาน เพราะได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ แต่ศาลฎีกาไม่มีความเห็นดังกล่าว คือเห็นว่า เจ้าพนักงานต้องเป็นข้าราชการที่ได้รับเงินเดือนในงบประมาณแผนกเงินเดือน ซึ่งไปเอาเรื่องฐานะของข้าราชการที่มีต่อรัฐบาลไปปนกับของเจ้าพนักงานที่มีต่อราษฎร ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายอาญา”¹³

¹² กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (น. 322-323). เล่มเดิม.

¹³ จาก กฎหมายอาญา ภาค 2-3 (พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขปรับปรุง) (น. 49), โดย หยุด แสงอุทัย, 2556, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศาสตราจารย์ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ¹⁴ กล่าวถึง เจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้ว่า “การที่ ลักษณะ 3 แยกบัญญัติไว้ถึงเจ้าพนักงานในการยุติธรรม และแยกเท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ เท่านั้น กรณีที่ไม่แยกบัญญัติไว้โดยเฉพาะก็ยังคงอยู่ในบังคับของลักษณะ 2 ด้วย ตัวอย่างที่เคยมีมา เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 758/2498 การดูหมิ่นผู้พิพากษานอกเวลาพิจารณาพิพากษาคดีเป็นความผิดตามมาตรา 166 เดิม (เหล่านี้) แสดงอยู่ชัดเจนว่า ตุลาการนอกเวลาทำงานพิจารณาพิพากษาคดียังเป็น เจ้าพนักงานตามความหมายในบทบัญญัติความผิดลักษณะ 2 ที่เรียกว่าความผิดต่อเจ้าพนักงาน ไม่มีเหตุให้เข้าใจว่าแยกผู้พิพากษานอกเวลาพิจารณาพิพากษาคดีออกไปต่างหาก ถ้าไม่บัญญัติ ความผิดเฉพาะผู้พิพากษาแล้ว ผู้พิพากษาก็ยังเป็นเจ้าพนักงานคนหนึ่งนั่นเอง และความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม ในลักษณะ 3 หมวด 1 ว่าด้วยความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมมีทั้งบทบัญญัติ ที่กล่าวถึงทั้งพนักงานในตำแหน่งตุลาการ และหมายรวมถึงพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารในบางกรณีด้วยเหมือนกัน ฉะนั้น คำว่า “เจ้าพนักงาน” จึงไม่จำกัดว่าเป็น เจ้าพนักงานฝ่ายไหน”

ส่วนอาจารย์พรณรงค์ บวรชัยธรรม¹⁵ ได้สรุปความหมายของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจ ทำการสืบสวนคดีไว้ว่าหมายถึงเจ้าพนักงานต่อไปนี้

- (1) เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตำรวจ เป็นต้น
- (2) พศติ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งตนมี หน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปรามตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์
- (3) เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปราม ผู้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม ในคดีที่กระทำความผิดต่อ พ.ร.บ.ฝิ่น สุรา และกัญชา เป็นต้น
- (4) เจ้าพนักงานกรมศุลกากร ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปราม ผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม ในคดีที่กระทำความผิดต่อ พ.ร.บ. ศุลกากร เป็นต้น

¹⁴ จาก *ประมวลกฎหมายอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 21) (น. 276-277), โดย ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2551, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

¹⁵ พรณรงค์ บวรชัยธรรม. (2557). *เจ้าพนักงานที่มีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญา*, จาก https://www.facebook.com/TiwKdhmayMhathephXaCarYPhrnngkhBwrChayThrrm/posts/742655445775333?s_tream_ref=5

(5) เจ้าพนักงานกรมเจ้าท่า ในเมื่อกระทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม ในคดีที่กระทำผิดต่อ พ.ร.บ. เดินเรือในน่านน้ำไทย เป็นต้น

(6) พนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในเมื่อกระทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม ในคดีที่กระทำผิดต่อ พ.ร.บ. คนเข้าเมือง เป็นต้น

(7) เจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม เช่น เจ้าพนักงานกรมป่าไม้ ในคดีที่กระทำผิดต่อ พ.ร.บ.ป่าไม้ เป็นต้น

ศาสตราจารย์ คณิต ฦ นคร ได้ให้ความหมายของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หมายถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือ พนักงานสอบสวน โดยเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ หมายถึง ผู้ใช้อำนาจตุลาการ กล่าวคือ อำนาจพิจารณาพิพากษา อันได้แก่ ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ และดาโต๊ะยุติธรรมในศาลยุติธรรมทั้งหลาย ตุลาการศาลทหาร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลปกครอง พนักงานอัยการ หมายถึง เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในสำนักงานอัยการสูงสุด หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจ เช่นว่านั้นก็ไ้ โดยพนักงานอัยการปัจจุบันคือ ข้าราชการอัยการสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด และพนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน ซึ่งปัจจุบันได้แก่ ข้าราชการตำรวจหรือข้าราชการฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

นอกจากนี้ เมื่อผู้ศึกษาทำการศึกษาคำพิพากษาฎีกาพบว่า มีการพิพากษาให้ ผู้บังคับการเรือแห่งราชนาวิกไทยเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่และพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 มาตรา 4,10¹⁶ พนักงานประมง เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 4(6) มีอำนาจจับผู้ลักลอบจับสัตว์น้ำได้ตามมาตรา 57¹⁷ พลทหาร ทำหน้าที่ผู้คุมนักโทษในเรือนจำทหาร เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 4 ผู้ใดขัดขวางมีความผิดฐานต่อผู้เจ้าพนักงาน¹⁸

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมาย ความเห็นของนักวิชาการกฎหมายและคำพิพากษาฎีกาดังที่กล่าวมา ผู้ศึกษาเห็นควรกำหนดขอบเขตของ เจ้าพนักงานในการยุติธรรม ให้

¹⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 1272,1273/2494.

¹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 2842/2516.

¹⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 791/2497.

ครอบคลุมถึงเจ้าพนักงานซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวกในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ของตนได้โดยปราศจากการแทรกแซงจากกลุ่มบุคคลต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) เจ้าพนักงานตำแหน่งตุลาการ ได้แก่ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการฯ เช่น ผู้พิพากษา และเจ้าพนักงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ตลอดจนผู้ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่ง ตุลาการ เช่น ผู้พิพากษาสมทบตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 27 และให้รวมถึงตุลาการศาลปกครอง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามการสรรหาและเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และข้อบังคับประมุขวุฒิสภากำหนด โดยถึงแม้ว่า ตุลาการศาลปกครองและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จะทำหน้าที่ชี้ขาดอำนาจทางการบริหาร แต่การพิจารณาพิพากษาคดีมีความเกี่ยวพันถึงกลุ่มบุคคลต่างๆ เช่น การชี้ขาดว่าข้าราชการบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ประพฤตินิชอบหรือไม่ หรือกรณีการดำเนินนโยบายใดนโยบายหนึ่งของนักการเมืองขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยผู้กระทำความผิดอาจเป็นบุคคลที่เข้าร่วมกับองค์กรอาชญากรรมและใช้ตำแหน่งหน้าที่ในราชการกระทำความผิดเป็นเหตุให้ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กล่าวไปแล้วว่า สมาชิกขององค์กรอาชญากรรมประกอบไปด้วยสมาชิกซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลและมีอำนาจแทรกซึมอยู่ในภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งข้าราชการระดับสูงและข้าราชการการเมืองด้วย นอกจากนี้ ที่ผ่านมามีพบว่า ตุลาการศาลที่ถูกกลุ่มบุคคลเข้ามาแทรกแซงการพิจารณาพิพากษาคดีโดยการข่มขู่คุกคามว่าจะทำร้ายมากที่สุด คือ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลปกครอง อีกทั้งจุดมุ่งหมายของการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงานในการยุติธรรมเกี่ยวกับการกระทำอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ก็เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกข่มขู่คุกคามในรูปแบบต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าไปแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น การคุ้มครองดังกล่าวจึงควรครอบคลุมถึงตุลาการศาลยุติธรรมและศาลอื่นทั่วราชอาณาจักร

(2) พนักงานอัยการ หมายถึง ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานอัยการตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 และปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 14

(3) พนักงานสอบสวน หมายถึงความถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

(4) เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา¹⁹ หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้ มีอำนาจสืบสวนความผิดอาญา เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระการสอบสวนคดีอาญาของฝ่ายตำรวจ

กล่าวโดยสรุป ขอบเขตของ “เจ้าพนักงานในการยุติธรรม” ที่สมควรได้รับการคุ้มครอง จากการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ไม่ควรจำกัดอยู่เพียง เจ้าพนักงานใน ตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 167 เท่านั้น แต่ ควรหมายรวมถึงเจ้าพนักงานสืบสวนคดีอาญาซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจเป็นการเฉพาะในการ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาด้วย โดยการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ดังกล่าวต้องเกี่ยวพันกับการทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรมด้วย สำหรับเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการหรือผู้พิพากษา ขอบเขตของการคุ้มครองควร ครอบคลุมถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการศาลยุติธรรม และศาลอื่นทั่วราชอาณาจักร

4.3.2 วิเคราะห์ขอบเขตของ “การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานใน การยุติธรรม”

อาจารย์วันชัย รุจนวงศ์²⁰ อธิบายขอบเขตของ “การขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม” (Obstruction of Justice) ว่าหมายถึง การกระทำใดๆ เพื่อขัดขวางงานเกี่ยวกับการให้ความยุติธรรม โดยชอบธรรม เช่น การใช้อิทธิพลชักจูงหรือประทุษร้ายเจ้าพนักงานหรือลูกขุน การขัดขวางคำสั่ง ศาล การขัดขวางการบังคับใช้กฎหมาย การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ให้ข้อมูล การ ตอบโต้แก้แค้นพยาน ผู้เสียหายหรือผู้ให้ข้อมูล เป็นต้น ดังนั้น ในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับ ขอบเขตของการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมในหัวข้อนี้ จะทำการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะที่ สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะ องค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23(ข) เท่านั้น

โดยที่กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีไว้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ของประชาชน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้ ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ ฯลฯ เพื่อดำเนินการในนามของรัฐที่มีหน้าที่ในการบริการสาธารณะ เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นฝ่ายปกครองที่มีหน้าที่ริเริ่ม

¹⁹ เทียบได้กับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการ ต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23(ข)

²⁰ องค์กรอาชญากรรมผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคง และมาตรการป้องกันและปราบปรามที่มี ประสิทธิภาพ (น. 21). เล่มเดิม.

ดำเนินการเพื่อให้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ มีผลบังคับใช้อย่างแท้จริงตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้²¹

ในสมัยก่อนเคยมีหลักที่เรียกว่า “หลักการคุ้มกันข้าราชการ” หลักการคุ้มกันเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่เป็นเจ้าพนักงานนั้น มีฐานะนอกเหนือไปจากบุคคลธรรมดาบางประการ เพราะผลของการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ จึงต้องมีการคุ้มครองตัวเจ้าพนักงาน เฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องอยู่ในหน้าที่การงานของเจ้าพนักงานผู้นั้น โดยไม่มีความเกี่ยวพันไปถึงเรื่องส่วนตัวของบุคคลนั้นเป็นการเฉพาะเจาะจง²²

การกำหนดให้ความผิดอาญาในกรณีที่มีการขัดขวางการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่กฎหมายให้อำนาจไว้ คือเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในหลักการคุ้มครองเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ หลักการนี้มีปรากฏอยู่ในมาตรา 23(ข) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 “กรณีการใช้กำลังทางกายภาพ การข่มขู่ หรือการทำให้กลัว เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย” ซึ่งองค์ประกอบของความผิดในส่วนของการกระทำจำกัดเฉพาะการใช้กำลังบังคับ การขู่ข่มขู่ การข่มขู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าไปแทรกแซงการปฏิบัติราชการในหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการกระทำความผิด ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ข) เห็นได้ว่าการกำหนดคุณสมบัติของผู้ถูกระทำไว้เป็นการเฉพาะว่าจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ในงานยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายคือหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติฯ กฎ ระเบียบต่างๆ ให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้นั้นไว้²³ ที่สำคัญคือ การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจะต้องเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดที่อนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึง โดยมีเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจ คือเพื่อแทรกแซงการปฏิบัติราชการในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับความผิด นอกจากนี้ ความผิดตามข้อ 23 (ข) นี้ไม่ต้องการผล กล่าวคือ แม้การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวจะไม่เป็นผล ก็ถือเป็นความผิดสำเร็จแล้ว

²¹ จาก กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ (พิมพ์ครั้งที่ 4) (น. 98-99), โดย ขวัญชัย สันตสว่าง, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

²² จาก กฎหมายอาญาภาค 2 . ตอน 1 (พิมพ์ครั้งที่ 6) (น. 1159), โดย จิตติ ดิงศักดิ์, 2536, กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.

²³ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (น. 29). เล่มเดิม.

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยพบว่า มีถ้อยคำว่า “ขัดขวาง” ปรากฏอยู่ในมาตรา 138 ความว่า

“ผู้ใดต่อสู้ หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการต่อสู้หรือขัดขวางนั้นได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

บทบัญญัติดังกล่าว เป็นความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งครอบคลุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองและรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรมด้วย โดยในวรรคสองเป็นบทเพิ่มโทษ หากการกระทำการต่อสู้หรือขัดขวางนั้น ได้กระทำโดยการใช้อำนาจประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำความผิดโทษหนักขึ้น

ศาสตราจารย์จิติ ดิงศกัทธิ²⁴ ได้อธิบายความหมายของคำว่า ต่อสู้ ขัดขวาง ไว้ดังนี้

ต่อสู้ (resist) มีความหมายไปทางขัดแย้งไม่ให้การกระทำของเจ้าพนักงานสำเร็จผล เป็นการที่ผู้ใดไม่ยอมให้ไปทำตามอำนาจนั้น โดยกระทำการขัดแย้งต่ออำนาจนั้นตรงๆ เพื่อมิให้การกระทำตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั้นสำเร็จผล กล่าวคือ เป็นการกระทำในทางรุกต่อต้านการกระทำของเจ้าพนักงานโดยตรง ส่วนคำว่า ขัดขวาง (Obstruct) มีความหมายรวมถึงการทำให้เจ้าพนักงานได้รับความยากยิ่งขึ้นในการกระทำตามอำนาจและหน้าที่ ทำให้การปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ไม่ดำเนินไปตามวิถีของการกระทำนั้น เพราะเหตุที่มีการขัดขวางเช่นนั้น

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติตามมาตรา 138 พบว่า สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาในประเด็นการต่อสู้ ขัดขวาง เทียบได้กับการใช้อำนาจบังคับ และในมาตรา 138 วรรคสองได้บัญญัติเกี่ยวกับ การขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย มีความหมายในลักษณะที่แสดงออกให้เข้าใจว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เป็นลักษณะของการขู่เข็ญ ข่มขู่ ตามอนุสัญญาข้อ 23(ข) ส่วนองค์ประกอบด้านจิตใจ เป็นเจตนาทั่วไป ไม่ต้องการเจตนาพิเศษ ดังนั้น บทบัญญัตินี้จึงมีความหมายแคบกว่าอนุสัญญาฯ ข้อ 23(ข)

ส่วนบทบัญญัติ มาตรา 139 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติกรอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติกรตามหน้าที่โดยใช้อำนาจประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาท หรือทั้งจำ

²⁴ กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (น. 1253). เล่มเดิม.

ทั้งปรับ” พบว่า องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ (1) ข่มขืนใจ (2) เจ้าพนักงาน (3) ให้ (ก) ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือ (ข) โดยขู่เชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย²⁵ อธิบายว่า มาตรานี้มีความผิดสองความผิดคือ

(1) ข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ส่วนเมื่อใดจึงจะถือว่าเป็นการปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่นั้น หน้าที่ของเจ้าพนักงานย่อมได้แก่ หน้าที่ตามกฎหมายตลอดจนกฎ ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และคำสั่งของทางราชการให้เจ้าพนักงานปฏิบัติการหรือละเว้นปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด การปฏิบัติที่ผิดต้องถือว่ามิชอบด้วยหน้าที่

(2) ข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 139 เป็นบทบัญญัติที่ค่อนข้างมีความสอดคล้องกับข้อ 23(ข) คือมีองค์ประกอบภายนอกโดยใช้ถ้อยคำว่า “ข่มขืนใจ” ที่เทียบเคียงได้กับการข่มขู่ (Intimidation) ตามข้อ 23 (ข) ความผิดฐานนี้ยังเป็นการคุ้มครองเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจากการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่โดยกลุ่มอาชญากร อย่างไรก็ตาม ใดๆก็ดี เกี่ยวกับประเด็นการแทรกแซง (Interfere) เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นว่าบทบัญญัตินี้มีความหมายแคบกว่า เนื่องจากความตามอนุสัญญาฯ ข้อ 23(ข)ไม่ว่าการใช้กำลังบังคับ ขู่เชิญหรือข่มขู่ เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานจะเป็นการชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ ผู้กระทำย่อมเป็นความผิดทั้งสิ้น ในขณะที่การกระทำที่จะเป็นความผิดตามมาตรา 139 ได้ นั้น การปฏิบัติของเจ้าพนักงานที่ถูกบังคับต้องมิชอบด้วยหน้าที่ หรือการละเว้นนั้นเป็นการไม่ชอบที่ถูกต้องปฏิบัติตามหน้าที่ซึ่งจะเป็นการชอบ ถ้าบังคับให้ปฏิบัติการอันชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 139

นอกจากนี้ มาตรา 139 ต้องการเจตนาธรรมดา ซึ่งผลแห่งการกระทำเป็นองค์ประกอบความผิด หากไม่สำเร็จ กล่าวคือ เจ้าพนักงานไม่ปฏิบัติการ หรือไม่ละเว้นการปฏิบัติการหรือไม่ทำตามข่มขืนใจ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบพยายาม ต่างจากอนุสัญญา ข้อ 23(ข) ที่ต้องการมูลเหตุจงใจหรือเจตนาพิเศษ โดยหากมีการใช้กำลังบังคับ ข่มขู่ หรือขู่เชิญ โดยกระทำเพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ราชการของเจ้าพนักงาน ผู้กระทำย่อมมีความผิดสำเร็จ ไม่ว่าจะขัดขวางตามข้อ 23 (ข) จะเป็นผลหรือไม่²⁶

²⁵ กฎหมายอาญา ภาค 2-3 (น. 54-55). เล่มเดิม.

²⁶ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (น. 69). เล่มเดิม.

ส่วนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดคูห่มึนศาล หรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษา ของศาล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พัน บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” องค์ประกอบของความผิดในส่วนการกระทำตามมาตรานี้ ศาล หมายความ ถึง ศาลยุติธรรม หรือศาลอื่นใดในราชอาณาจักร ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธรรมนูญศาล เช่น ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ เป็นต้น ผู้พิพากษาคือ ผู้ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในศาล นั้น รวมถึงดาโต๊ะยุติธรรม ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว จำศาลที่เดินเผชิญสืบพยานตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 ได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นศาล แต่ ไม่ได้ถึงกับให้ถือว่าศาลเป็นผู้พิพากษาในการนั้นด้วย

ถึงแม้มาตรา 198 จะมีความสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ข) เนื่องจากมี องค์ประกอบความผิดในส่วนของการกระทำคือ การขัดขวางการพิจารณาของศาล ถือเป็น การแทรกแซงการปฏิบัติราชการในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรม แต่มิได้ครอบคลุมถึงเจ้าพนักงาน ในตำแหน่งอื่นในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ลักษณะของการกระทำจำกัดอยู่เพียงการคูห่มึน ศาล และการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาลมิให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสะดวก เท่านั้น แต่มิได้มีความหมายครอบคลุมไปถึง การใช้กำลังบังคับ ชู่เชิญ ช่มชู่ และมิได้มีการบัญญัติ ถึงเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจคือกระทำเพื่อจูงใจให้เจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้กระทำการไม่ กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การนำบทบัญญัติ แห่งมาตรา 138 มาตรา 139 หรือมาตรา 198 มาบังคับใช้ กับกรณี “การกระทำโดยการ ใช้กำลัง บังคับ ชู่เชิญ ช่มชู่ ช่มชืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำ การ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” จึงไม่มีความเหมาะสม

ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า ในการกำหนดขอบเขตเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและช่มชืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมเกี่ยวกับกรณี “การกระทำโดยการ ใช้กำลัง บังคับ ชู่เชิญ ช่มชู่ ช่มชืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจ สืบสวนในคดีอาญา เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วย หน้าที่” ควรบัญญัติให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรม

ข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23(ข)²⁷ กล่าวคือควรบัญญัติให้การกระทำดังกล่าว นี้ เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นการเฉพาะ และควรมีบทลงโทษที่หนักกว่า ด้วย เหตุผลความสำคัญดังที่เคยกล่าวไปแล้ว และรวมถึงผู้ช่วยเจ้าพนักงานที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ตามที่ พระราชบัญญัติฯ กฎ ระเบียบต่างๆ ได้ให้อำนาจสอบสวนคดีอาญาแก่เจ้าพนักงานผู้นั้นไว้ อำนาจ และหน้าที่ที่ดังกล่าวนี้จะต้องเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้ถูกกระทำโดยการใช้ กำลังบังคับ ชูเชิญ ช่มชู้ ช่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่น

4.4 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดโทษเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและ ช่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม

แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดโทษในกฎหมายไทย เน้นหนักไปในทางกำหนดโทษ ผู้กระทำความผิดให้ได้สัดส่วนกับการกระทำ ประกอบด้วย 3 แนวคิดสำคัญคือ แนวคิดที่คำนึงถึง ผลของการกระทำ ถ้าผลของการกระทำเกิดขึ้นร้ายแรงมาก การลงโทษก็หนักขึ้นตามส่วนของผลที่ กระทำ ในทางตรงกันข้าม ถ้าผลของการกระทำเกิดขึ้นเป็นผลเล็กน้อย การลงโทษก็ลดน้อยลงตาม สัดส่วน แนวคิดที่คำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำ โดยพิจารณาจากเจตนาร้ายของผู้กระทำความผิดว่ามี มากน้อยเพียงใด แม้เป็นความผิดอย่างเดียวกัน อาจได้รับโทษหนักเบาแตกต่างกัน ตามที่ผู้กระทำมี เจตนาที่ก่อให้เกิดผลร้ายนั้นมากน้อยเพียงใด และแนวคิดที่คำนึงถึงภัยที่จะเกิดขึ้น ถึงแม้การกระทำ ดังกล่าวจะยังไม่เกิดขึ้น แต่เมื่อพิจารณาจากภัยที่จะเกิดขึ้นว่ามีความร้ายแรงแล้ว แม้ยังไม่มีการ กระทำก็อาจเป็นความผิดได้ ดังนั้น การกำหนดโทษของการกระทำในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง จึง ต้องคำนึงถึงแนวคิดตามที่กล่าวมานี้

4.4.1 วิเคราะห์โทษตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์

แนวคิดเกี่ยวกับนิติเศรษฐศาสตร์ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการมองการกระทำความผิดของ อาชญากรรมว่า อาชญากรทุกคนล้วนแล้วแต่มีเหตุผลของการกระทำความผิด โดยการตัดสินใจ กระทำความผิดของอาชญากรนั้นขึ้นอยู่กับว่า ผลประโยชน์คาดหวังที่อาชญากรคาดหมายว่าจะ ได้รับมีความสัมพันธ์อย่างไรกับการลงโทษคาดหวังที่อาชญากรคาดหมายจะได้รับ หาก ผลประโยชน์ที่อาชญากรจะได้รับมีปริมาณมากกว่าการลงโทษที่อาชญากรจะได้รับ อาชญากรนั้น จะประกอบอาชญากรรมขึ้น ในทำนองตรงกันข้าม ถ้าผลประโยชน์ที่อาชญากรจะได้รับมีปริมาณ มากกว่าการลงโทษที่อาชญากรจะได้รับ อาชญากรนั้นจะประกอบอาชญากรรม ในทางตรงกันข้าม

²⁷ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ข) “การใช้กำลังบังคับ ช่มชู้ ช่มขืน เพื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการ ยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามอนุสัญญานี้”

ถ้าผลประโยชน์ที่คาดหวังมีปริมาณน้อยกว่าโทษที่อาชญากรจะได้รับ อาชญากรรมก็จะถูกยับยั้งโดยกฎหมายและจะไม่ประกอบอาชญากรรมนั้น²⁸

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ชัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมซึ่งเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมภายในประเทศที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าพนักงานดังกล่าวช่วยเบี่ยงเบนคดีเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความผิดที่ตนเองได้ก่อขึ้นหรือเพื่อได้รับโทษที่เบาลงกว่าที่ควรจะเป็น เช่น เมื่อมีการกระทำความผิดในฐานะความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตลอดชีวิต หากได้มีการกระทำอันมีลักษณะเป็นการชัดเจนชัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมและสามารถดำเนินการสำเร็จ ผลที่จะได้รับคือเจ้าพนักงานในการยุติธรรมช่วยเบี่ยงเบนคดี จนโทษที่ได้รับอาจเหลือเพียงจำคุกไม่เกิน 10 ปี ซึ่งในทางปฏิบัติอาจเหลือการรับโทษจริงน้อยกว่านั้น แต่หากดำเนินการไม่สำเร็จ ก็อาจถูกดำเนินคดีเพิ่มขึ้นตามมาตรา 138 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท มาตรา 139 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาทหรือทั้งปรับ หรือตามมาตรา 198 มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับฐานใดฐานหนึ่ง ซึ่งโทษที่ได้รับ มิได้ส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดที่อาจถูกตัดสินคดีให้จำคุกตลอดชีวิตอยู่แล้วแต่ประการใด

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับเปรียบเทียบกับโทษที่ผู้กระทำความผิดอาจจะได้รับแล้ว ถือได้ว่าอาชญากรได้ผลประโยชน์ที่คุ้มค่ากับการเสี่ยงที่จะกระทำความผิดในลักษณะเป็นการกระทำอันเป็นการชัดเจนชัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา คือต้องการให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว และไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น หากมีการนำบทบัญญัติดังกล่าวมาข้างต้นมาใช้กับกรณีการกระทำความผิดฐานการกระทำอันเป็นการชัดเจนชัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมก็จะไม่มีผลในการยับยั้งอาชญากรรม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการบัญญัติฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันมีลักษณะเป็นการชัดเจนชัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นการเฉพาะและกำหนดอัตราโทษให้สูงขึ้น

²⁸ จาก การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์, โดย ปกป้อง ศรีสนิท, 2553, วารสารนิติศาสตร์, 3(39), 514.

4.4.2 วิเคราะห์ขอบเขตที่เหมาะสมในการกำหนดโทษทางอาญาเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม

ในปัจจุบันได้มีการกำหนดการกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงาน โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในมาตรา 138 มาตรา 139 และมาตรา 140 ดังนี้

มาตรา 138 “ผู้ใดต่อสู้อัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการต่อสู้อัดขวางนั้น ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ส่วนมาตรา 139 เป็นความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนใจเจ้าพนักงาน ดังที่บัญญัติไว้ความว่า “ผู้ใดข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

และมาตรา 140 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าความผิดตามมาตรา 138 วรรคสอง หรือมาตรา 139 ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ากระทำโดยอ้างอำนาจอัยย์หรือช่องโง่ ไม่ว่าอัยย์หรือช่องโง่นั้นจะมีอยู่หรือไม่ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าความผิดตามมาตรา 138 ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนข้างหนึ่ง”

เห็นได้ว่า ความผิดตามมาตรา 138 มาตรา 139 และมาตรา 140 นั้น เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการต่อสู้อัดขวาง และข่มขืนใจเจ้าพนักงาน ทั้งในส่วนของลักษณะการกระทำความผิด การเพิ่มโทษและเหตุฉกรรจ์ ทั้งนี้ แนวคิดในการกำหนดโทษในกฎหมายอาญาของไทย เน้นหนักไปในทางกำหนดโทษผู้กระทำความผิดให้ได้สัดส่วนกับการกระทำ ถ้าผลของการกระทำเกิดขึ้นร้ายแรงมาก การลงโทษก็หนักขึ้นตามส่วนของผลที่กระทำ ในทางตรงกันข้าม ถ้าผลของการกระทำเกิดขึ้นเป็นผลเล็กน้อย การลงโทษก็ลดน้อยลงตามสัดส่วน ดังนั้น ในกรณีที่ผลของการกระทำเป็นเพียงใช้การต่อสู้อัดขวางเจ้าพนักงาน มิให้เจ้าพนักงานได้ปฏิบัติหน้าที่ โดยสะดวกเท่านั้น ย่อมต้องระวางโทษน้อย โดยกฎหมายบัญญัติโทษไว้เพียงจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน

สองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เท่านั้น หากการกระทำต่อผู้ขัดขวางนั้น มีการใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายเจ้าพนักงานด้วยด้วย โทษย่อมหนักขึ้น โดยกฎหมายกำหนดโทษ จำคุกไว้ไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท และหากการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการข่มขืนใจ เจ้าพนักงานให้กระทำการอันเป็นการไม่ชอบต่อหน้าที่ ซึ่งย่อมมีผลทำให้สังคมโดยภาพรวมได้รับผลกระทบไปด้วย โทษผู้กระทำจะได้รับจึงหนักขึ้น โดยกฎหมายกำหนดให้จำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และหากการกระทำความผิดดังกล่าว เป็นการกระทำที่ทำให้เกิดผลสำเร็จได้โดยง่าย เนื่องจากมีการใช้อาวุธ หรือกระทำร่วมกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป รวมถึงการอ้างอำนาจของอัยยี่ช่องโง่ หรืออาวุธที่ใช้ดังกล่าวเป็นอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรง ซึ่งมีผลทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อเจ้าพนักงาน โทษที่ผู้กระทำได้รับย่อมต้องสูงขึ้นตามเหตุกรรจ์ที่ได้กระทำลง โดยสัญญา สัจจวานิช ได้แบ่งเหตุกรรจ์ออกเป็น 4 ลักษณะคือ (1) เหตุกรรจ์ที่คำนึงถึงบุคคลที่ถูกประทุษร้าย (2) เหตุกรรจ์ที่คำนึงถึงลักษณะพิเศษของเจตนา (3) เหตุกรรจ์ที่คำนึงถึงความร้ายแรงของลักษณะวิธีของการกระทำ (4) เหตุกรรจ์ที่คำนึงถึงเจตนาพิเศษ ส่วนศาสตราจารย์ คณิต ฅ นคร ได้แบ่งเหตุกรรจ์ ออกเป็น 2 ประเภทคือ (1) เหตุกรรจ์ที่เป็นจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรม และ (2) เหตุกรรจ์ที่เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำ

อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดโทษในความผิดฐานต่อผู้ ขัดขวาง และข่มขืนใจ เจ้าพนักงานแล้วพบว่า มีแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดโทษในฐานความผิดดังกล่าวโดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรม และเหตุกรรจ์เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำ ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ คณิต ฅ นคร จึงเป็นเหตุให้มีการเพิ่มโทษให้หนักขึ้นสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว ดังที่ผู้ศึกษาแสดงสัดส่วนของโทษที่เพิ่มขึ้นตามจุดมุ่งหมายของอาชญากรรมและลักษณะของการกระทำต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงอัตราโทษที่เพิ่มขึ้นจากจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรม และเหตุการณ์เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำอันเป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงาน

มาตรา	ลักษณะการกระทำความผิด	อัตราโทษ	สัดส่วนโทษ
138 วรรคแรก	ต่อสู้ หรือขัดขวาง	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	
138 วรรคสอง	ต่อสู้หรือขัดขวางโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย	จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	2 เท่าจากต่อสู้ขัดขวาง
139	ข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย	จำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	2 เท่าของต่อสู้หรือขัดขวางโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย
140 วรรคแรก	ต่อสู้ หรือขัดขวาง โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย โดยมีหรือใช้อาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	5 เท่า จากต่อสู้ขัดขวาง 1.25 เท่าจากข่มขืนใจเจ้าพนักงานฯ
140 วรรคสอง	ต่อสู้ หรือขัดขวาง โดยอ้างอำนาจ อังยี่หรือช่องโงะไม่ว่าจะมีอยู่จริงหรือไม่	ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท	2 –10 เท่า จากต่อสู้ขัดขวาง 1-2.5 เท่าจากข่มขืนใจเจ้าพนักงาน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

มาตรา	ลักษณะการกระทำความผิด	อัตราโทษ	สัดส่วนโทษ
140 วรรคสาม	ต่อสู้ หรือขัดขวาง โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย โดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ต่อสู้ หรือขัดขวาง โดยอ้างอำนาจอัยย์หรือช่องโจรไม่ว่าจะมีอยู่จริงหรือไม่ และมีการใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด	หนักกว่า 2 วรรคแรกถึงหนึ่ง	7 เท่าครึ่ง จากต่อสู้ขัดขวาง 3-15 เท่า จากต่อสู้ขัดขวาง 1.5-3.75 เท่าจากข่มขืนใจ เจ้าพนักงาน

ขณะเดียวกันจากแนวคิดของ สัตยชัย สัจจวานิช ที่การกำหนดโทษต้องคำนึงถึงเหตุฉกรรจ์ที่กระทำกับบุคคลที่ถูกประทุษร้ายด้วย ทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่า ไม่สมควรนำบทบัญญัติที่บังคับใช้กับเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 มาบังคับใช้กรณีเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามลักษณะ 3 ด้วย เพื่อเป็นการคุ้มครองคุณธรรมตามกฎหมาย กล่าวคือ ความเด็ดขาดของอำนาจรัฐในการยุติธรรม จึงสมควรแยกบทบัญญัติดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 เป็นการเฉพาะ

อย่างไรก็ตาม การนำบทบัญญัติที่เป็นการกระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ไปบัญญัติไว้ให้เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานการยุติธรรมตามลักษณะ 3 จะสมควรกำหนดโทษเป็นเท่าใด ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาจากการกระทำความผิดในลักษณะอื่น ซึ่งมีการบัญญัติแยกไว้เป็นอิสระจากกัน ทั้งในลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง และลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงลักษณะความผิดเดียวกัน ที่กระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 เปรียบเทียบกับ
เจ้าพนักงานตามลักษณะ 3

การกระทำต่อเจ้าพนักงาน ตามลักษณะ 2	อัตราโทษ	การกระทำต่อเจ้าพนักงานใน การยุติธรรมตามลักษณะ 3	อัตราโทษ
ผู้ใดดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่ง กระทำการตามหน้าที่ หรือ เพราะได้กระทำการตาม หน้าที่ (มาตรา 136)	จำคุกไม่เกิน หนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกิน สองพันบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ	ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษา ในการพิจารณาหรือพิพากษา คดีหรือกระทำการขัดขวาง การพิจารณาหรือพิพากษา ของศาล (มาตรา 198)	จำคุกตั้งแต่ หนึ่งปีถึง เจ็ดปี หรือ ปรับตั้งแต่ สองพันบาท ถึงหนึ่งหมื่น สี่พันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ
ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ แก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย (มาตรา 137)	จำคุกไม่เกินหก เดือน หรือปรับ ไม่เกินหนึ่งพัน บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ	ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ เกี่ยวกับความผิดอาญาแก่ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวน คดีอาญา ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่น หรือประชาชนเสียหาย (มาตรา 172)	จำคุกไม่เกิน สองปี หรือ ปรับไม่เกินสี่ พันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การกระทำต่อเจ้าพนักงานตาม ลักษณะ 2	อัตราโทษ	การกระทำต่อเจ้าพนักงานใน การยุติธรรมตามลักษณะ 3	อัตราโทษ
ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน หรือเอกสารใดๆ อันเจ้าพนักงานได้ยึด รักษาไว้ หรือสั่งให้ส่งเพื่อเป็นพยานหลักฐาน หรือเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเจ้าพนักงานจะรักษาทรัพย์สิน หรือเอกสารนั้น ไว้เอง หรือสั่งให้ผู้นั้นหรือผู้อื่น ส่งหรือรักษาไว้ก็ตาม (มาตรา 142)	จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดที่ได้ส่งไว้ต่อศาล หรือที่ศาลให้รักษาไว้ในกรณีพิพาทคดี	จำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ (มาตรา 144)	จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ (มาตรา 167)	โทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

จากตารางเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษานำมาสร้างเป็นตารางการกำหนดโทษเฉพาะกรณีโทษจำคุก ที่เหมาะสม ในความผิดฐานเดียวกันที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในลักษณะ 2 และเจ้าพนักงานในลักษณะ 3 ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงตารางอัตราโทษจำคุกที่เหมาะสม ในความผิดฐานเดียวกันที่กระทำต่อเจ้าพนักงาน ตามลักษณะ 2 และเจ้าพนักงานตามลักษณะ 3

อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2	อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามลักษณะ 3
โทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน (มาตรา 137)	โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี (มาตรา 172)
โทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี (มาตรา 136)	โทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี (มาตรา 198 ก่อนแก้ไข โดยคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519)
โทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี (มาตรา 165)	โทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี (มาตรา 203)
โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี (มาตรา 138 วรรคสอง)	
โทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี (มาตรา 142)	โทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี (มาตรา 184,185)
โทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี (มาตรา 139)	
โทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี (มาตรา 144)	โทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี (มาตรา 167)

จากตารางดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำบทบัญญัติของมาตรา มาตรา 137 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เปรียบเทียบกับมาตรา 172 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญาแก่พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น เป็นการกระทำความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ หากกระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 (มาตรา 137) ผู้กระทำต้องได้รับโทษจำคุก 6 เดือน แต่หากความผิดฐานดังกล่าว ได้กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 (มาตรา 172) ผู้กระทำต้องได้รับโทษจำคุก ไม่เกิน 2 ปี

มาตรา 136 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะได้กระทำการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เปรียบเทียบกับ มาตรา 198 ก่อนแก้ไข โดยคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดดูหมิ่นศาล หรือผู้พิพากษาในการ

พิจารณาหรือพิพากษาคดีหรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น เป็นการกระทำความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน หากกระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 (มาตรา 136) ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุก 1 ปี แต่หากความผิดฐานดังกล่าว ได้กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 (มาตรา 198) ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี

มาตรา 142 “ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน หรือเอกสารใดๆ อันเจ้าพนักงานได้ยึด รักษาไว้ หรือสั่งให้ส่งเพื่อเป็นพยานหลักฐาน หรือเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าเจ้าพนักงานจะรักษาทรัพย์สินหรือเอกสารนั้นไว้เอง หรือสั่งให้ผู้นั้นหรือผู้อื่น ส่งหรือรักษาไว้ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เปรียบเทียบกับ มาตรา 184 บัญญัติว่า “ผู้ใดที่จะช่วยผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษ หรือให้รับโทษน้อยลง ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ ซึ่งพยานหลักฐานในการกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” และมาตรา 185 ความว่า “ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดที่ได้ส่งไว้ต่อศาล หรือที่ศาลให้รักษาไว้ในการพิจารณาคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นความผิดฐานทำลายพยานหลักฐาน เห็นได้ว่า หากเป็นการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ตามมาตรา 142 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ขณะเดียวกัน หากเป็นการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 3 ตามมาตรา 184 หรือมาตรา 185 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี

มาตรา 144 บัญญัติว่า “ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เปรียบเทียบกับ มาตรา 167 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด แก่เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท” เห็นได้ว่า ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน หากกระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี แต่หากเป็นการกระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 มีโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี

จากการเปรียบเทียบดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ผู้ศึกษาสามารถใช้การเปรียบเทียบอัตราส่วนอย่างสอดคล้องกันตามหลักอนุกรม พบว่า หากความผิดที่ได้กระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 กำหนดอัตราโทษจำคุกไว้ 2 ปี หากนำมาบัญญัติให้เป็นการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 ในฐานความผิดเดียวกันอัตราโทษจำคุกที่เหมาะสมจึงควรเป็น 4 ปี และกรณีของความผิดต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 หากมีการกำหนดอัตราโทษจำคุกไว้ 4 ปี หากนำมาบัญญัติให้เป็นการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 ในความผิดฐานเดียวกันอัตราโทษจำคุกที่เหมาะสมจึงควรเป็น 6 ปี

ส่วนอัตราโทษปรับนั้น เห็นได้ว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาพ.ศ. 2499 ที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้ประกาศใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 ทำให้โทษปรับที่ใช้ในกฎหมายดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของปัจจุบัน และต่ำกว่าความเป็นจริงไปมาก ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวกฎหมาย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้เคยทำการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามหลักเศรษฐศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2554 พบว่า สมควรมีการแก้ไขอัตราโทษปรับให้เหมาะสมกับสภาพของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน โดยอ้างอิงจากระดับเงินเพื่อ และคำนวณโดยการใช้ดัชนีราคาผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ได้ข้อสรุปและเสนอว่า ควรมีการแก้ไขอัตราโทษปรับให้เพิ่มขึ้น 8 เท่า จากที่เคยกำหนดไว้เดิม เพื่อให้มูลค่าของค่าปรับปัจจุบันเป็นมูลค่าที่แท้จริงเทียบเท่ากับมูลค่าของค่าปรับตามเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายในปี พ.ศ. 2499 ซึ่งเป็นปีที่มีการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาขึ้นมาบังคับใช้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการเสนอให้แก้ไขอัตราโทษปรับในปี พ.ศ. 2554 แต่เพียงจะมีการแก้ไขอัตราโทษปรับอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในปี พ.ศ. 2558 โดยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 ซึ่งได้มีการแก้ไขโทษปรับในความผิดลหุโทษ ให้เพิ่มขึ้น 10 เท่าจากอัตราโทษเดิม ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 102 ความผิดลหุโทษ คือ ความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” และอัตราโทษปรับที่เพิ่มขึ้น 10 เท่านี้ ได้ถูกนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการแก้ไขโทษปรับในบางมาตราให้มีอัตราโทษปรับเพิ่มขึ้น 10 เท่า รวมถึงเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับในบทบัญญัติที่มีการเพิ่มเติมใหม่ เช่น มาตรา 366/1 ผู้ใดกระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน หกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังไม่มีข้อกำหนดการกระทำที่เป็นการต่อสู้ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้เป็นความผิดไว้เป็นการเฉพาะ แต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และกำหนดความผิดในลักษณะที่เป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมภายใต้ข้อกำหนดของอนุสัญญาไว้ในมาตรา 26 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่มีผลบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรข้ามชาติเท่านั้น มิได้หมายรวมถึงการกระทำความผิดและมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศด้วย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้กล่าวถึงองค์กรอาชญากรรมในยุคปัจจุบันว่าจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อหรือกระทำความผิดร้ายแรงฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐานเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม องค์กรเหล่านี้ดำเนินการเป็นเครือข่าย ประกอบด้วยผู้มีอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลัง มีแนวร่วมหรือผู้สนับสนุน เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองระดับต่างๆ ด้วยเหตุที่องค์กรอาชญากรรมประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลสูง จึงมีโอกาสสูงที่จะใช้อิทธิพลที่มีอยู่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่น เพื่อให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทุกระดับกระทำการหรือไม่กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่

ประมวลกฎหมายอาญา มีการบัญญัติให้การคุ้มครองแก่เจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้ในลักษณะ 3 หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม แต่บทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีการบัญญัติถึงกรณีกำหนดการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้ไปปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือชูเชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายไว้เป็นการเฉพาะ ขณะที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ก็มีผลบังคับใช้เฉพาะการกระทำความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเท่านั้น มิได้รวมถึงองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศด้วย

อย่างไรก็ตามเจ้าพนักงานในการยุติธรรมถือเป็นเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ด้วย ดังนั้น หากไม่มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะไว้ในลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม ก็สามารถนำบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 มาบังคับใช้แทนได้ แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า หากกลุ่มบุคคลหรือผู้กระทำความผิดสามารถกระทำการใดๆ เช่น ต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมหรือผู้ที่ต้องช่วยเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หรือข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ย่อมส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมได้มากกว่าการข่มขู่เจ้าพนักงานโดยทั่วไป เนื่องจากเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมถูกบิดเบือน ผู้กระทำความผิดจะกลายเป็นฝ่ายรอดพ้นจากการถูกลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะสร้างความเสียหายให้แก่รัฐในฐานะผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแล้ว เอกชนทั่วไปอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย เนื่องจากไม่สามารถได้รับความยุติธรรมอย่างเพียงพอจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า สมควรที่จะมีการแยกบทบัญญัติออกจากกัน โดยควรมีการบัญญัติกรณีดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเฉพาะไว้ในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 3 และควรมีการกำหนดอัตราโทษสูงกว่า ด้วยเหตุผลที่สามารถก่อให้เกิดผลเสียหายได้มากกว่าดังที่กล่าวไปแล้ว

หลักการตีความกฎหมายอาญา ห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาลงโทษบุคคล ดังนั้น หากมีการกระทำโดยการต่อสู้ ขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หรือผู้ที่ต้องช่วยเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หรือข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา การนำบทบัญญัติมาตรา 26(5) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาใช้ลงโทษทางอาญาผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศ ยังกระทำไม่ได้ คงต้องปรับใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 2 ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับการปกครอง ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของการกระทำอันเป็นการต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมหรือผู้ที่ต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย หรือข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยใช้กำลังบังคับ ใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญ หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาให้เหมาะสมในการบังคับใช้ต่อไป

การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตความรับผิดชอบของการกระทำที่เป็นการต่อสู้ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมของประเทศไทยกับต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาของไทย พบว่ามีบทบัญญัติที่ใกล้เคียงแต่ไม่มีความเหมาะสมจะนำมาใช้บังคับกับการกระทำอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมกรณี “การใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่” ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญาให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” ขณะที่เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า เป็นประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่สามารถเอาผิดกับการกระทำที่เป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมอย่างครอบคลุม โดยเฉพาะมาตรา 1503(a) เป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมห้ามการกระทำใดๆ ที่เป็นการกระหนาบกระเทือน การดำเนินกระบวนการยุติธรรม ส่วนคำว่า “เจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม” บทบัญญัติของกฎหมายสหรัฐอเมริกา ตีความเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้ทุกประเภท สำหรับกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย มิได้กำหนดไว้ให้ชัดเจนว่า การขัดขวาง กีดกันความยุติธรรม นั้น มีขอบเขตกว้างขวางเพียงใด แต่ย่อมหาความรวมถึงการกระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมด้วย บทบัญญัตินี้ ครอบคลุม “การใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” ส่วนกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่อง การขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม จึงไม่มีการกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอย่างชัดเจน แต่บทบัญญัติบางส่วนในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มีการบัญญัติถึงความผิดอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม โดยมาตรา 113 เป็นความผิดฐานที่เกี่ยวกับการต่อต้านหรือขัดขวางเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มุ่งคุ้มครองเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่เจ้าพนักงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ซึ่งตีความได้กว้างโดยรวมไปถึงเจ้าพนักงานทุกประเภท รวมทั้งเจ้าพนักงานในการยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาทุกประเภทด้วย และหากเป็นกรณีร้ายแรง ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันข้อนี้ มีลักษณะไปในทำนอง

เดียวกันกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 มาตรา 139 และมาตรา 140 ของไทย โดยกำหนดอัตราโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดหนักกว่า

อนึ่ง “เจ้าพนักงานในการยุติธรรม” ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 167 ได้ให้ความหมายของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หมายถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 ให้นิยามความหมายของบุคคลซึ่งจัดว่าเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเอาไว้เช่นเดียวกันว่า หมายถึง ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน และพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งหมายถึง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ อาจารย์พรณรงค์ บวรชัยธรรม กล่าวถึงเจ้าพนักงานที่มีอำนาจทำการสืบสวนคดีไว้ว่าหมายถึงเจ้าพนักงานต่อไปนี้ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ดังนั้น ขอบเขตของ “เจ้าพนักงานในการยุติธรรม” ที่สมควรได้รับการคุ้มครองจากการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ไม่ควรจำกัดอยู่เพียง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 167 เท่านั้น แต่ควรหมายรวมถึงเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจเป็นการเฉพาะในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาด้วย โดยการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวต้องเกี่ยวพันกับการทำหน้าที่สอบสวนเพื่อนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมด้วย สำหรับเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการหรือผู้พิพากษา ขอบเขตของการคุ้มครองควรครอบคลุมถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการศาลยุติธรรม และศาลอื่นทั่วราชอาณาจักร

สำหรับขอบเขตของ “การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม” ในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับ ขอบเขตการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมผู้ศึกษาทำการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะที่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ข) เท่านั้น พบว่า มีถ้อยคำว่า “ขัดขวาง” ปรากฏอยู่ในมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บทบัญญัติดังกล่าว เป็นความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งครอบคลุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองและรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรมด้วย โดยในวรรคสองเป็นบทเพิ่มโทษ หากการกระทำการต่อสู้หรือขัดขวางนั้น ได้กระทำโดยการใช้อำนาจประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้อำนาจประทุษร้าย ผู้กระทำต้องโทษหนักขึ้น ส่วนองค์ประกอบด้านจิตใจ เป็นเจตนาทั่วไป ไม่ต้องการเจตนาพิเศษ ดังนั้น บทบัญญัตินี้จึงมีความหมายแคบกว่าอนุสัญญาฯ ข้อ 23(ข)

ส่วนบทบัญญัติ มาตรา 139 เป็นบทบัญญัติที่ค่อนข้างมีความสอดคล้องกับข้อ 23(ข) คือ มืองค์ประกอบภายนอกโดยใช้ถ้อยคำว่า “ข่มขืนใจ” ที่เทียบเคียงได้กับการข่มขู่(Intimidation) ตาม ข้อ 23(ข) ความผิดฐานนี้ยังเป็นการคุ้มครองเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจากการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่โดยกลุ่มอาชญากร อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้ มีความหมายแคบกว่า เนื่องจากความตามอนุสัญญาฯ ข้อ 23(ข)ไม่ว่าการใช้กำลังบังคับ ขู่เจ็ญ หรือ ข่มขู่ เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานจะเป็นการชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ ผู้กระทำความผิดเป็นความผิดทั้งสิ้น ในขณะที่การกระทำที่จะเป็นความผิดตามมาตรา 139 ได้ นั้น การปฏิบัติของเจ้าพนักงานที่ถูกบังคับต้องมีชอบด้วยหน้าที่ หรือการละเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่ ถ้า บังคับให้ปฏิบัติการอันชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ไม่เป็น ความผิดตามมาตรา 139

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 ถึงแม้มีความสอดคล้องกับ อนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ข) เนื่องจากมีองค์ประกอบความผิดในส่วนของกรกระทำคือ การขัดขวางการ พิจารณาของศาล แต่มิได้ครอบคลุมถึงเจ้าพนักงานในตำแหน่งอื่นในกระบวนการยุติธรรม และ บทบัญญัติมาตรา 198 มิได้รวมถึงการกระทำต่อตัวผู้พิพากษา แต่เป็นการกระทำต่อกระบวนการ พิจารณาคดีเท่านั้น นอกจากนี้ ลักษณะของการกระทำจำกัดอยู่เพียงการดูหมิ่นศาล และการขัดขวาง การพิจารณาหรือพิพากษาของศาลมิให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสะดวกเท่านั้น แต่มิได้มี ความหมายครอบคลุมไปถึง การใช้กำลังบังคับ ขู่เจ็ญ ข่มขู่ ให้เจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้ กระทำการไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การ นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 138 มาตรา 139 หรือมาตรา 198 มาบังคับใช้ กับกรณี “การกระทำโดยการ ใช้กำลังบังคับ ขู่เจ็ญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อเจ้าพนักงานในการ ยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้ มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วย หน้าที่” เป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะไม่อาจข่มขู่ขยับยั้ง ผู้กระทำความผิดให้ เกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดได้

ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า ควรกำหนดให้การกระทำที่เป็นการต่อสู ขัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงาน สอบสวน หรือพนักงานผู้ที่มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญาให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการ กระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นการเฉพาะไว้ใน ลักษณะ 3

การศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดโทษเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ขัดขวาง และข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม จากการศึกษาพบว่า แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดโทษในกฎหมายไทย เน้นหนักไปในทางกำหนดโทษผู้กระทำความผิดให้ได้สัดส่วนกับการกระทำ ประกอบด้วย 3 แนวคิดสำคัญคือ แนวคิดที่คำนึงถึงผลของการกระทำ ถ้าผลของการกระทำเกิดขึ้นร้ายแรงมาก การลงโทษก็หนักขึ้นตามส่วนของผลที่กระทำ ในทางตรงกันข้าม ถ้าผลของการกระทำเกิดขึ้นเป็นผลเล็กน้อย การลงโทษก็ลดน้อยลงตามสัดส่วน แนวคิดที่คำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำ โดยพิจารณาจากเจตนาร้ายของผู้กระทำความผิดว่ามีมากน้อยเพียงใด แม้เป็นความผิดอย่างเดียวกัน อาจได้รับโทษหนักเบาแตกต่างกัน ตามที่ผู้กระทำมีเจตนาที่ก่อให้เกิดผลร้ายนั้นมากน้อยเพียงใด และแนวคิดที่คำนึงถึงภัยที่จะเกิดขึ้น ถึงแม้การกระทำดังกล่าวจะยังไม่เกิดขึ้น แต่เมื่อพิจารณาจากภัยที่จะเกิดขึ้นว่ามีความร้ายแรงแล้ว แม้ยังไม่มีการกระทำก็อาจเป็นความผิดได้ ดังนั้น การกำหนดโทษของการกระทำในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง จึงต้องคำนึงถึงแนวคิดตามที่กล่าวมานี้

การวิเคราะห์โทษตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์ จากการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับเปรียบเทียบกับโทษที่ผู้กระทำความผิดอาจจะได้รับแล้ว ถือได้ว่าอาชญากรได้ผลประโยชน์ที่คุ้มค่ากับการเสี่ยงที่จะกระทำความผิดในลักษณะเป็นการกระทำอันเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ขณะที่วัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา คือต้องการให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว และไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น หากมีการนำบทบัญญัติดังกล่าวมาข้างต้นมาใช้กับกรณีการกระทำความผิดฐานการกระทำอันเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมก็จะไม่มีผลในการยับยั้งอาชญากรรม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการบัญญัติฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นการเฉพาะและกำหนดอัตราโทษให้สูงขึ้น

ส่วนการวิเคราะห์ขอบเขตที่เหมาะสมในการกำหนดโทษทางอาญาเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม จากการศึกษาพบว่า ในกรณีของโทษจำคุก ที่เหมาะสม ในความผิดฐานเดียวกันที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในลักษณะ 2 และเจ้าพนักงานในลักษณะ 3 มีดังต่อไปนี้ อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 โทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามลักษณะ 3 ควรกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 โทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามลักษณะ 3 ควรกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามลักษณะ 3 ควรกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อ

เจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 โทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามลักษณะ 3 ควรกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 โทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามลักษณะ 3 ควรกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 6 ปี และอัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 โทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี อัตราโทษ กรณีความผิดที่กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามลักษณะ 3 ควรกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี

ส่วนอัตราโทษปรับนั้น มีการแก้ไขอัตราโทษปรับ โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 ให้มีอัตราโทษปรับเพิ่มขึ้น 10 เท่า

5.2 ข้อเสนอแนะ

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีไว้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงต้องมีเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้ ไม่ว่าจะเป็นการตำรวจ ศาล อัยการ ราชทัณฑ์ ฯลฯ ทั้งนี้หากเจ้าพนักงานในการยุติธรรมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมถูกบิดเบือน ผู้กระทำความผิดจะกลายเป็นฝ่ายรอดพ้นจากการถูกลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะสร้างความเสียหายให้แก่รัฐในฐานะผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแล้ว เอกชนทั่วไปอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวด้วย เนื่องจากไม่สามารถได้รับความยุติธรรมอย่างเพียงพอจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

ดังนั้น เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถปฏิบัติงานราชการได้อย่างเหมาะสม สามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่ายได้อย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม ปราศจากการใช้กำลังบังคับ บุกเขี่ย ช่มชู้ ช่มชืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่น จากบุคคลหนึ่งบุคคลใด กฎหมายจึงต้องคุ้มครองการใช้อำนาจรัฐในการยุติธรรม คุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมาย คือ ความเด็ดขาดแห่งอำนาจรัฐและเสรีภาพในการตัดสินใจ จึงต้องมีการนำหลักในการอำนาจรัฐในการยุติธรรมมาใช้ กล่าวคือ การกำหนดให้การต่อสู้หรือขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย และการช่มชืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้เป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญา โดยเจ้าพนักงานในการยุติธรรมหมายถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ตลอดจนเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในการยุติธรรมอื่น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่เรือนจำหรือพัศดี เป็นต้น

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรกำหนดให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและช่มชืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้เป็นความผิดอาญาเพื่อคุ้มครองการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการ

ยุติธรรม โดยบัญญัติให้ การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม เป็นความผิดเป็นบทเฉพาะในภาค 2 ลักษณะ 3 โดยผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา 198/1 โดยใช้ข้อความต่อไปนี้

“ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา ในการปฏิบัติหน้าที่หรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญาในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่น หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการต่อสู้หรือขัดขวางนั้นได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

เช่นเดียวกับในกรณีของการข่มขืนใจให้เจ้าพนักงานปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา 198/2 โดยใช้ข้อความต่อไปนี้

“ผู้ใดข่มขืนใจในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา ให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

และการกระทำที่เป็นเหตุฉกรรจ์ ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มาตรา 198/3 โดยใช้ข้อความต่อไปนี้

“ถ้าความผิดตามมาตรา 198/1 วรรคสอง หรือมาตรา 198/2 ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ากระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่หรือช่งโจร ไม่ว่าอั้งยี่หรือช่งโจรนั้นจะมีอยู่หรือไม่ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบสองปี และปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสองแสนสี่หมื่นบาท

ถ้าความผิดตามมาตรานี้ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนถึงหนึ่ง”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ก้องเกียรติ อภัยวงศ์. (2546). *องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ : ผลกระทบที่เกิดจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย*. งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 6 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. น. 2.

กองบังคับการปราบปราม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *แนวคิดและทฤษฎีสันับสนุนการสืบสวน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

กระทรวงการต่างประเทศ. *การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็กเสริมอนุสัญญาฯ*. ค้นหาได้จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/14/40175.html>

กาญจน์ ชีรานนท์. *องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ*. วิทยาลัยการยุติธรรม,สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

ขวัญชัย สันตสว่าง. (2539). *กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คณิต ณ นคร. (2524). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณิต ณ นคร. (2553). *กฎหมายอาญาภาคความผิด* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 139/2546 เรื่อง การปราบปรามผู้มีอิทธิพล.ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2546.

จิตติ ดิงศภัทย์. (2536). *กฎหมายอาญาภาค 1*. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.

จิตติ ดิงศภัทย์. (2548). *กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1*. เนติบัณฑิตยสภา. กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์.

ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2550). *ทฤษฎีการลงโทษ*. ใน *แนวการศึกษาชุดวิชา กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง* หน่วยที่ 6 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชานินทร์ กรัยวิเชียร. (2520). *ภาษากฎหมายไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2551). *ประมวลกฎหมายอาญา* (ฉบับอ้างอิง พิมพ์ครั้งที่ 21). (กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

- นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล. (2528). รายงานผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษเด็ดขาดกับเจ้าหน้าที่ขบวนการยุติธรรมไทย: ตำรวจ อัยการ ศาล. สนับสนุนการวิจัยโดยคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ. (2547). ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2). หัวข้อ การใช้ถ้อยคำ. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นรินทร์ ไทรพิภ. (2529). การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุลดโทษในคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัทธี จิตสว่าง. อาชญาวิทยา กระบวนการยุติธรรม ราชทัณฑ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ. จาก <https://www.gotoknow.org/blog/nathee-chitsawang>
- ปกป้อง ศรีสนิท. การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์. เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชากฎหมายอาญาชั้นสูง. ค้นหาได้จาก [www.gconsole.com/bon/llm/.../สรุปอาญาชั้นสูง%20\(อ.ปกป้อง\).pdf](http://www.gconsole.com/bon/llm/.../สรุปอาญาชั้นสูง%20(อ.ปกป้อง).pdf).
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2553). การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์. วารสารนิติศาสตร์, 3, 39
- ประธาน วัฒนวานิชย์. (2524). ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม. วารสารนิติศาสตร์, 2(9).
- ปิติ โพธิ์วิจิตร. (2553). การจัดวางกระบวนการยุติธรรมศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย. วารสารนิติศาสตร์, 2(29).
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2531). อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม ปัญหาอุปสรรคและแนวทางควบคุม. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พงษ์นคร นครสันติภาพ. (2554). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ. เอกสารประกอบการบรรยาย. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- พรณรงค์ บวรชัยธรรม. (2557). เจ้าพนักงานที่มีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญา. จาก https://www.facebook.com/TiwKdhmayMhathephXaCarYPhrnngkhBwrChayThrrm/posts/742655445775333?stream_ref=5.
- พรสวรรค์ วัฒนางกูร. (2544). ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติและนโยบายความมั่นคง : มุมมองไทย ยุโรป และนานาชาติ. ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. คณะผู้วิจัย. (2554). *โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ:

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กร

อาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556. เล่ม 130 ตอนที่ 55 ก. ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2556.

ราชกิจจานุเบกษา. กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่น

นอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554. เล่มที่ 128

ตอนที่ 50 ก. วันที่ 17 มิถุนายน 2554

วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ. (2549). *โครงการ “ปรับปรุงต้นแบบการวิจัยเรื่อง องค์กรอาชญากรรม*

ผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคง และมาตรการป้องกันและปราบปรามที่มี

ประสิทธิภาพ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

วิทย์ เทียงบูรณธรรม. พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย. *ราชบัณฑิตยสถาน*. จาก

<http://dictionary.sanook.com/search/แทรกแซง>.

สหชน รัตนไพจิตร. (2527). *ความประสงค์ของการ ลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัย*

ใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัญญาชัย สัจจวานี. (2514). *คำอธิบายกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย*.

กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์.

สุทธิพล ทวีชัยการ. (2548). *การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญา*

สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.

2000 ข้อ 23). (รายงานผลการวิจัย) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(สกว.).

สุทธิพล ทวีชัยการ. (2550). *การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม. เอกสารการ*

ประชุมวิพากษ์กฎหมาย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุพิศ ปราณีตพลกรัง. (2558). *กฎหมายอาญา ส่วนที่แก้ไขใหม่*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

สำนักข่าวไอเอ็นเอ็น. *ประธานศาลปกครองสูงสุดรับอุทธรณ์ขู่อัยการพิพากษาคดี*. จาก

<http://news.sanook.com/1507536/>. วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2557

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2556). *ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจ

แห่งชาติ.

โสภา ชุมชน. (2548). *ผู้มีอิทธิพล. เพื่อนวิทยากร*, 8,1.

หยุด แสงอุทัย. (2556). *กฎหมายอาญา ภาค 2-3* (พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หยุด แสงอุทัย. *การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา*. ห้องสมุดศาลยุติธรรม. จาก http://elib.coj.go.th/Article/d7_8_5.pdf

หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ค่วนมาก ที่ กต. 0605/2338 ลงวันที่ 15 กันยายน 2543.

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ. นปช. เข้มแจกเบอร์โทร. ช่มชู้ของค้คณະผู้พิพากษาศาลแพ่งและครอบครัว. ฉบับวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547.

อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

อัจฉริยา ชูตินันท์. (2556). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ภาษาต่างประเทศ

Cornell University Law School. 8 U.S. Code § 1501 - Certificate of diplomatic or consular officer of United States as to loss of American nationality. From: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/8/1501>

Eric Lent & Melinda Williams. (2002). Obstruction of Justice, 39 Am. Crim. L. Rev.865,867.

H.L.A.Hart. (1982). *Punishment and Responsibility*. London: Oxford University Press.

Jeffrey R. Kallstrom and Suzanne E. Roe. 'Obstruction of Justice' American Criminal Law Review 38 (Summer 2001) : at 1082.

Thomson Reuters, U.S.C. Part 1 Chapter 73 § 1514. From <http://codes.lp.findlaw.com/uscode/18/I/73/1514>.

United Nation. (2004). *UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS THERETO*. (New York : United Nation.

U.S. Government Publishing Office.U.S.C. Part 1 Chapter 73 § 1512.From : <http://www.gpo.gov/fdsys/granule/USCODE-2011-title18/USCODE-2011-title18-partI-chap73-sec1512>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ- นามสกุล

นายศราวุธ ผิวอ้วน

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 65

หลักสูตรว่าความรุ่นที่ 32

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ทนายความ

สำนักงานเลขที่ 112 ม.4 ต.นิคมพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล

